120. TORSTAINA 12. LOKAKUUTA 2000

kello 18

Päiväjärjestys

Ilmoituksia

Ensimmäinen käsittely

1) Hallituksen esitys ulkomaalaisten osallistumista julkiseen elämään paikallistasolla koskevan Euroopan neuvoston yleissopimuksen hyväksymisestä ja laiksi yleissopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta 3951

Hallituksen esitys HE 64/2000 vp
Ulkoasiainvaliokunnan mietintö UaVM 5/2000 vp

2) Hallituksen esitys laeiksi Euroopan yhteisön yleisen tutkintojen tunnustamisjärjestelmän voimaanpanosta annetun lain sekä ulkomailla suoritettujen korkeakouluopintojen tuottamasta virkakelpoisuudesta annetun lain 2 §:n muuttamisesta..... 3951

Hallituksen esitys HE 98/2000 vp
Sivistysvaliokunnan mietintö SiVM 6/2000 vp

3) Hallituksen esitys työttömyysetuuksien toimeenpanon valvontaa koskevan lainsäädännön muuttamiseksi 3951

Hallituksen esitys HE 151/2000 vp
Sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö StVM 24/2000 vp

4) Hallituksen esitys laeiksi maatalousyrittäjien eläkelain 10 ja 13 §:n sekä maatalousyrittäjien tapaturmavakuutuslain 15 ja 18 §:n muuttamisesta 3951

Hallituksen esitys HE 153/2000 vp
Sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö StVM 25/2000 vp

5) Hallituksen esitys laiksi osakeyhtiölain muuttamisesta ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi 3952

Hallituksen esitys HE 69/2000 vp
Talousvaliokunnan mietintö TaVM 18/2000 vp

6) Hallituksen esitys laiksi työntekijäin eläkelain muuttamisesta 3952

Hallituksen esitys HE 99/2000 vp
Talousvaliokunnan mietintö TaVM 19/2000 vp

7) Hallituksen esitys laiksi kaksikäyttötuotteiden vientivalvonnasta annetun lain muuttamisesta 3952

Hallituksen esitys HE 116/2000 vp
Talousvaliokunnan mietintö TaVM 20/2000 vp

8) Hallituksen esitys laiksi euromääräisten maksujen pyöristämisestä 3952

Hallituksen esitys HE 120/2000 vp
Talousvaliokunnan mietintö TaVM 21/2000 vp

Lähetekeskustelu

9) Laki tieliikennelain muuttamisesta 3952

Lakialoite LA 97/2000 vp (Kimmo Kiljunen /sd ym.)

10) Laki perusopetuslain muuttamisesta 3970

Lakialoite LA 99/2000 vp (Petri Neittaanmäki /kesk)

11) Laki käräjäoikeuslain 6 §:n muuttamisesta 3977

Lakialoite LA 100/2000 vp (Tuija Nurmi /kok)

12) Laki yliopistolain 1 §:n muuttamisesta 3979

Lakialoite LA 101/2000 vp (Mikko Elo /sd ym.)

13) Laki kiinteistöverolain 3 §:n muuttamisesta 3994

Lakialoite LA 111/2000 vp (Jari Leppä /kesk ym.)

14) Laki televisio- ja radiotoiminnasta annetun lain 19 §:n muuttamisesta 3997

Lakialoite LA 113/2000 vp (Pertti Hemmilä /kok ym.)

15) Laki ampuma-aselain 102 §:n muuttamisesta 3999

Lakialoite LA 114/2000 vp (Sulo Aittoniemi /alk)

16) Laki rikoslain 28 luvun 14 §:n ja eräiden siihen liittyvien lakien muuttamisesta 3999

Lakialoite LA 115/2000 vp (Sulo Aittoniemi /alk)

17) Laki vuodelta 2001 suoritettavista sairausvakuutusmaksuista ja työnantajan kansaneläkemaksusta 3999

Lakialoite LA 116/2000 vp (Sulo Aittoniemi /alk)

18) Laki tuloverolain 31 §:n muuttamisesta 3999
Lakialoite LA 117/2000 vp (Sulo Aittoniemi /alk)

19) Laki arvonlisäverolain 3 §:n muuttamisesta 4000
Lakialoite LA 118/2000 vp (Sulo Aittoniemi /alk)

Mietintöjen pöydällepano

20) Hallituksen esitys laiksi kirjastolain 12 §:n muuttamisesta 4000
Hallituksen esitys HE 125/2000 vp
Sivistysvaliokunnan mietintö SiVM 7/2000 vp

21) Hallituksen esitys laiksi taiteilijaprofessorin viroista ja valtion taiteilija-apurahoista annetun lain väliaikaisesta muuttamisesta 4000
Hallituksen esitys HE 126/2000 vp
Sivistysvaliokunnan mietintö SiVM 8/2000 vp

22) Hallituksen esitys laiksi eräistä kirjailijoille ja kääntäjille suoritettavista apurahoista ja avustuksista annetun lain väliaikaisesta muuttamisesta 4000
Hallituksen esitys HE 127/2000 vp
Sivistysvaliokunnan mietintö SiVM 9/2000 vp

23) Hallituksen esitys laiksi kuntien kulttuuritoiminnasta annetun lain väliaikaisesta muuttamisesta annetun lain voimaantulosäännöksen muuttamisesta 4000
Hallituksen esitys HE 128/2000 vp
Sivistysvaliokunnan mietintö SiVM 10/2000 vp

Puhetta johtaa toinen varapuhemies Mikkola.

Nimenhuuto

Nimenhuudossa merkitään täysistunnosta poissa oleviksi seuraavat edustajat:

Esko Aho /kesk
Olavi Ala-Nissilä /kesk
Janina Andersson /vihr
Sirkka-Liisa Anttila /kesk
Eva Biaudet /r
Tarja Filatov /sd
Leena-Kaisa Harkimo /kok
Satu Hassi /vihr
Esko Helle /vas
Timo Ihamäki /kok
Mikko Immonen /vas
Tytti Isohookana-Asunmaa /kesk
Ville Itälä /kok
Liisa Jaakonsaari /sd
Timo Kalli /kesk
Antti Kalliomäki /sd
Tapio Karjalainen /sd
Jyrki Katainen /kok
Marja-Leena Kemppainen /skl
Niilo Keränen /kesk
Katri Komi /kesk
Johannes Koskinen /sd
Marjaana Koskinen /sd
Esko Kurvinen /kok
Seppo Lahtela /kesk
Reijo Laitinen /sd

Henrik Lax /r
Paula Lehtomäki /kesk
Suvi Lindén /kok
Paavo Lipponen /sd
Eero Lämsä /kesk
Pehr Löv /r
Hannes Manninen /kesk
Raimo Mähönen /sd
Pertti Mäki-Hakola /kok
Olli Nepponen /kok
Kirsi Ojansuu /vihr
Mauri Pekkarinen /kesk
Pirkko Peltomo /sd
Sirpa Pietikäinen /kok
Jussi Ranta /sd
Aulis Ranta-Muotio /kesk
Markku Rossi /kesk
Mirja Ryynänen /kesk
Tero Rönni /sd
Mauri Salo /kesk
Sari Sarkomaa /kok
Kimmo Sasi /kok
Anni Sinnemäki /vihr
Osmo Soininvaara /vihr
Martti Tiuri /kok
Erkki Tuomioja /sd
Raija Vahasalo /kok
Unto Valpas /vas
Marjatta Vehkaoja /sd

Eduskuntatyöhön liittyvissä tehtävissä olevat edustajat

Merkitään, että puhemiesneuvosto on käsitellyt seuraavat ilmoitukset poissaolosta täysistunnosta eduskuntatyöhön liittyvän tehtävän vuoksi:

12.10 edustajat
Ville Itälä /kok
Saara Karhu /sd

12. ja 13.10. edustajat
Tarja Filatov /sd
Mikko Immonen /vas
Tytti Isohookana-Asunmaa /kesk
Liisa Jaakonsaari /sd
Antti Kalliomäki /sd
Henrik Lax /r
Paavo Lipponen /sd
Sirpa Pietikäinen /kok
Martti Tiuri /kok
Erkki Tuomioja /sd

12.—23.10. edustaja
Esko Helle /vas

12.—24.10. edustajat
Timo Ihamäki /kok
Mirja Ryynänen /kesk

Sairauspoissaolot

Merkitään, että puhemiesneuvosto on käsitellyt seuraavan ilmoituksen poissaolosta täysistunnosta sairauden vuoksi:

12.10. edustaja
Marjaana Koskinen /sd

Poissaololuvat

Merkitään, että puhemiesneuvosto on myöntänyt seuraavat luvat poissaoloon täysistunnosta muun syyn vuoksi:

12.10. edustajat
Olavi Ala-Nissilä /kesk
Sirkka-Liisa Anttila /kesk
Satu Hassi /vihr
Hannes Manninen /kesk
Kirsi Ojansuu /vihr
Mauri Pekkarinen /kesk
Pirkko Peltomo /sd
Jussi Ranta /sd
Aulis Ranta-Muotio /kesk
Markku Rossi /kesk
Tero Rönni /sd
Mauri Salo /kesk
Timo Seppälä /kok
Irja Tulonen /kok
Raija Vahasalo /kok
Marjatta Vehkaoja /sd

12. ja 13.10. edustaja
Pehr Löv /r

PÄIVÄJÄRJESTYKSEN ASIAT:

1) Hallituksen esitys ulkomaalaisten osallistumista julkiseen elämään paikallistasolla koskevan Euroopan neuvoston yleissopimuksen hyväksymisestä ja laiksi yleissopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys HE 64/2000 vp
Ulkoasiainvaliokunnan mietintö UaVM 5/2000 vp

Toinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on ulkoasiainvaliokunnan mietintö n:o 5. Ensin käydään asiasta yleiskeskustelu ja sen jälkeen otetaan lakiehdotus yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Yleiskeskustelua ei synny.

Yksityiskohtainen käsittely:

Lakiehdotuksen sisältö hyväksytään keskustelutta mietinnön mukaisena.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely päättyy.

2) Hallituksen esitys laeiksi Euroopan yhteisön yleisen tutkintojen tunnustamisjärjestelmän voimaanpanosta annetun lain sekä ulkomailla suoritettujen korkeakouluopintojen tuottamasta virkakelpoisuudesta annetun lain 2 §:n muuttamisesta

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys HE 98/2000 vp
Sivistysvaliokunnan mietintö SiVM 6/2000 vp

Toinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on sivistysvaliokunnan mietintö n:o 6. Ensin käydään asiasta yleiskeskustelu ja sen jälkeen otetaan lakiehdotukset yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Yleiskeskustelua ei synny.

Yksityiskohtainen käsittely:

Lakiehdotusten sisältö hyväksytään keskustelutta mietinnön mukaisena.

Lakiehdotusten ensimmäinen käsittely päättyy.

3) Hallituksen esitys työttömyysetuuksien toimeenpanon valvontaa koskevan lainsäädännön muuttamiseksi

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys HE 151/2000 vp
Sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö StVM 24/2000 vp

Toinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö n:o 24. Ensin käydään asiasta yleiskeskustelu ja sen jälkeen otetaan lakiehdotukset yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Yleiskeskustelua ei synny.

Yksityiskohtainen käsittely:

Lakiehdotusten sisältö hyväksytään keskustelutta mietinnön mukaisena.

Lakiehdotusten ensimmäinen käsittely päättyy.

4) Hallituksen esitys laeiksi maatalousyrittäjien eläkelain 10 ja 13 §:n sekä maatalousyrittäjien tapaturmavakuutuslain 15 ja 18 §:n muuttamisesta

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys HE 153/2000 vp
Sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö StVM 25/2000 vp

Toinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö n:o 25. Ensin käydään asiasta yleiskeskustelu ja sen jälkeen otetaan lakiehdotukset yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Yleiskeskustelua ei synny.

Yksityiskohtainen käsittely:

Lakiehdotusten sisältö hyväksytään keskustelutta mietinnön mukaisena.

Lakiehdotusten ensimmäinen käsittely päättyy.

5) Hallituksen esitys laiksi osakeyhtiölain muuttamisesta ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys HE 69/2000 vp
Talousvaliokunnan mietintö TaVM 18/2000 vp

Toinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on talousvaliokunnan mietintö n:o 18. Ensin käydään asiasta yleiskeskustelu ja sen jälkeen otetaan lakiehdotukset yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Yleiskeskustelua ei synny.

Yksityiskohtainen käsittely:

Lakiehdotusten sisältö hyväksytään keskustelutta mietinnön mukaisena.

Lakiehdotusten ensimmäinen käsittely päättyy.

6) Hallituksen esitys laiksi työntekijäin eläkelain muuttamisesta

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys HE 99/2000 vp
Talousvaliokunnan mietintö TaVM 19/2000 vp

Toinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on talousvaliokunnan mietintö n:o 19. Ensin käydään asiasta yleiskeskustelu ja sen jälkeen otetaan lakiehdotus yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Yleiskeskustelua ei synny.

Yksityiskohtainen käsittely:

Lakiehdotuksen sisältö hyväksytään keskustelutta mietinnön mukaisena.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely päättyy.

7) Hallituksen esitys laiksi kaksikäyttötuotteiden vientivalvonnasta annetun lain muuttamisesta

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys HE 116/2000 vp
Talousvaliokunnan mietintö TaVM 20/2000 vp

Toinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on talousvaliokunnan mietintö n:o 20. Ensin käydään asiasta yleiskeskustelu ja sen jälkeen otetaan lakiehdotus yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Yleiskeskustelua ei synny.

Yksityiskohtainen käsittely:

Lakiehdotuksen sisältö hyväksytään keskustelutta mietinnön mukaisena.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely päättyy.

8) Hallituksen esitys laiksi euromääräisten maksujen pyöristämisestä

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys HE 120/2000 vp
Talousvaliokunnan mietintö TaVM 21/2000 vp

Toinen varapuhemies: Päiväjärjestyksestä poistetaan 8) asia.

9) Laki tieliikennelain muuttamisesta

Lähetekeskustelu
Lakialoite LA 97/2000 vp (Kimmo Kiljunen /sd ym.)

Toinen varapuhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään liikennevaliokuntaan.

Keskustelu:

[1] **Petri Neittaanmäki /kesk:** Arvoisa herra puhemies! Suomen tieliikenteessä sattui viime vuonna 290 kuolemaan johtanutta onnettomuutta, joissa kuoli yhteensä 328 ihmistä. Useat näistä onnettomuuksista johtuivat tutkimusten mukaan ainakin osittain siitä, että kuljettaja oli puhunut onnettomuushetkellä matkapuhelimeen.

Tieliikenteen turvallisuutta koskevat selvitykset osoittavat selvästi sen, että matkapuhelimeen puhuminen ajon aikana häiritsee aina kuljettajaa ja lisää näin onnettomuusriskiä. Vaaratilanteita syntyy eniten silloin, kun kuljettaja keskittyy valitsemaan numeroa tai vastaa puheluun. Liikenneturvan tilastojen ja selvitysten mukaan pelkkä puhelimessa puhuminenkin voi häiritä ajamiseen keskittymistä ja jopa nelinkertaistaa onnettomuusriskin.

Periaatteessa nykyinenkin lainsäädäntö kieltää häiritsevien laitteiden, kuten puhelimen, käytön autoa ajettaessa. Käytännössä epätäsmällistä lakia ei kuitenkaan ole kyetty soveltamaan niin, että puhelimen käyttöön ajon aikana olisi voitu varsinaisesti puuttua. Lain soveltamisen helpottamiseksi liikenneturvallisuusasiain neuvottelukunta ehdotti viime kesäkuussa, että lakia täsmennettäisiin ja matkapuhelimen käyttö autossa ilman handsfree-toimintoja kiellettäisiin yksiselitteisesti. Tämän sisältöinen laki on jo voimassa useimmissa Euroopan maissa. Portugalissa laki kieltää jopa kokonaan puhelimen käytön autolla ajettaessa.

Muiden Euroopan maiden mukaan tulisi Suomessakin kiinnittää huomiota nykyistä enemmän liikenneturvallisuuteen. Vaikka handsfree-toiminnoilla ei voidakaan kokonaan poistaa matkapuhelimeen puhumiseen ajon aikana liittyviä häiritseviä vaikutuksia, voidaan laitteen avulla kuitenkin merkittävästi parantaa liikenneturvallisuutta myös meillä Suomessa.

Arvoisa herra puhemies! Olen tehnyt samasta asiasta, jota ed. Kiljusen lakialoite koskee, kirjallisen kysymyksen valtioneuvostolle, jossa perään toimenpiteitä edellä kerrottujen matkapuhelimen käytöstä ajon aikana aiheutuvien riskitekijöiden ehkäisemiseksi. Odotan liikenne- ja viestintäministerin vastausta kysymykseeni parin viikon sisällä. Kannatan myös lämpimästi ed. Kiljusen lakialoitteen sisältöä ja toivon sille nopeaa myönteistä käsittelyä.

2 **Klaus Bremer /r:** Arvoisa puhemies! Liikenneturvallisuusasiain neuvottelukunta katsoi, että Suomessakin tulisi kieltää matkapuhelimien käyttö ilman handsfree-laitteistoa. Tämä minusta varsin selvästi osoittaa liikenneturvallisuusasiain neuvottelukunnan tietotasoa yleensä liikenneturvallisuusasioista. Jo sen kokoonpano aikanaan herätti paljon huomiota. Siellähän ei ollut mukana ollenkaan tieverkon ammattikäyttäjiä, ei kuorma-autoilijoita, linja-autonkuljettajia, ei Autoliiton edustajaa, ei siis ketään ammattimaista tienkäyttäjää. Sitä vastoin kyllä neuvottelukunta oli pullollansa opetusministeriön ja sosiaali- ja terveysministeriön erilaisia osastopäälliköitä ja neuvoksia, joiden tietämystä yleensä liikenneturvallisuuteen vaikuttavista asioista on epäiltävä. Kun tulokset tulivat ulos, käsitys pelkästään vahvistui.

Helsingin yliopisto on myöskin julkaissut hyvin ihmeellisen selvityksen, joka osoitti, että kännykkä muuttuu turvalliseksi, kun handsfree-laitteistoa käytetään. Jokainen, joka on käyttänyt kännykkäpuhelinta autossa, tietää, että on hyvin pieni ero, pitääkö sitä yhdellä kädellä korvassa ja puhuu vai puhuuko johonkin handsfree-laitteistoon. Se on se puhuminen ja keskittyminen puhumiseen, joka vie keskittymisen pois auton käsittelystä ja muusta liikenteestä. Kaikkein eniten liikenneturvallisuuteen kuitenkin puhelinta käytettäessä vaikuttaa mahdollinen puhelinnumeron kirjoittaminen muistiin matkan aikana, puhelinnumeron etsiminen, puhelinnumeron näppäämi-nen, ja näitä kaikkein vaarallisimpia toimenpiteitä handsfree-laitteisto ei millään tavalla poista. Handsfree-laitteiston määräämisellä pakolliseksi tuskin on minkäänlaista vaikutusta todella liikenneturvallisuuden paranemiseen. On monessa muussakin maassa kuin täällä jo kerran mainitussa, muistaakseni Portugalissa, kielletty kokonaan matkapuhelimen, kännykän, käyttäminen ajon aikana. Sitä saa käyttää, mutta silloin pitää pysäyttää ajoneuvo. Minusta se on ainoa todellinen ja vaikuttava, tehokas ratkaisu, jos puhutaan matkapuhelimen, kännykän, ja auton käytöstä samassa yhteydessä.

Toinen varapuhemies: Myönnän yhden minuutin vastauspuheenvuoroja.

3 **Kimmo Kiljunen /sd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ymmärsinkö oikein ed. Bremerin puheenvuoron, että hän olisi ollut halukas tekemään lakialoitteen, jossa olisi kielletty matkapuhelinten käyttö kaikissa tapauksissa liikenteessä? Jos näin olisi, niin tämän lakialoitteen varmasti ed. Bremer voi hyvin tehdä.

4 **Klaus Bremer /r** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Matkapuhelimen käyttö ja siitä aiheutuvat vaarat liikenteelle olisi tutkittava kunnolla ja perusteellisesti, ennen kuin tässä asiassa tehdään ratkaisu.

5 **Raimo Vistbacka /ps:** Arvoisa puhemies! Olen itse allekirjoittanut lakialoitteen. Olen eri mieltä osittain, mitä ed. Bremer sanoi, lähinnä siitä, että jos puhelin on mukana ja tulee soitto, niin kyllä siinä suuri ero on, onko puhelin kädessä ja ohjaa yhdellä kädellä autoa, pitäisi vaihtaa jne., kuin jos on handsfree-laitteisto, kaikilla kun

ei ole automaattivaihteistoista autoa. Siitä olen ed. Bremerin kanssa samaa mieltä, että jos rupeaa soittamaan, niin silloin pitää auto pysäyttää lähinnä sen takia, että silloin kyllä aiheutetaan vaaraa liikenneturvallisuudelle, jos ruvetaan numeroita etsimään jne. Mielestäni ensi vaiheena aloite olisi kyllä kannatettava. Meillähän on ollut seminaari viime kaudella täällä eduskunnassa, jossa tätä pohdittiin hyvinkin pitkään.

[6] **Lauri Kähkönen /sd:** Arvoisa puhemies! Neuvottelukunta tosiaan keväällä esitti, että matkapuhelimen käyttö ilman handsfree-laitteistoa tulisi kieltää. Kokemuksesta voin todeta, että kännykkään vastaaminen onnistuu ajon aikana luontevasti, mutta totta kai jo numeron etsiminen tuottaa hankaluuksia.

On todella ristiriitaisia tutkimuksia siitä, millä tavalla kännykkäkuolonkolarit ovat lisääntyneet vai ovatko ne säilyneet entisellään. Muun muassa Tie ja Liikenne -lehdessä oli, että ne eivät olisi lisääntyneet viime aikoina. Ilmeisesti kuljettajat tiedostavat puhelimen aiheuttaman vahinkoriskin ja siitä johtuen lisäävät varovaisuuttaan, muuttavat ajonopeuttaan ja -etäisyyttään edellä olevaan ajoneuvoon. Kännykän käytön sallimista ajon aikana on kuitenkin syytä mielestäni tutkia perusteellisesti. Mihinkään hätiköityihin ratkaisuihin en menisi.

Myös rajoituksen valvontaan kiinnitän huomiota. Se tulisi varmasti olemaan erittäin hankalaa. Jouduttaisiinko siinä jopa tietynlaiseen puhelinkuunteluun?

Vaikka minun nimeäni lakialoitteen allekirjoittajien joukossa ei olekaan, mielestäni kaikki, mikä on tehtävissä liikenneonnettomuuksien vähentämiseksi, on tietenkin tehtävä. Tämänkin aloitteen pohjalta toivottavasti tutkimus ja harkinta, mitä sitten tehdään, lisääntyvät.

[7] **Harry Wallin /sd:** Arvoisa herra puhemies! Aloite saattaa olla paikallaan. Sitä on vaikea tässä vaiheessa sanoa, koska kännykästä ja sen vaarallisuudesta liikenteessä ei ole tutkittua tietoa. Itse ainakin henkilökohtaisesti hieman vierastan sellaisia säädöksiä, joissa ihmisiä ohjataan kielloilla ennemmin kuin ehkä koulutuksella, opastuksella ja asennekasvatuksella. Tässäkin tulee sellainen lainsäädäntö, jota ei periaatteessa poliisi pysty valvomaan. On kiellettyä, mutta ei kuitenkaan valvota. Sellaisen lainsäädännön vaikutus on aika minimaalinen. Henkilökohtaisesti kun liikenneturvallisuustyöryhmän aloitteesta kävin keskustelua poliisin kanssa, se ilmoitti, että sillä ei ole voimavaroja tämän tyyppisiin valvontatehtäviin. Nykyiset muut tehtävät vievät niin paljon aikaa. Sen takia ehkä suhtaudun hieman varauksellisesti tähän asiaan.

[8] **Pentti Tiusanen /vas:** Arvoisa herra puhemies! 43 allekirjoitusta, mielestäni hyvä aloite, oikean suuntainen. Olen itse saanut olla mukana allekirjoittamassa ed. Kimmo Kiljusen lakialoitetta. Tutkimustietoa, voi sanoa, käytännön elämästä on yllin kyllin. Ihan omakohtaista tietoa voimme itse kukin hankkia puhuessamme ajon aikana kännykkään tai kädet vapauttavaan handsfree-laitteistoon.

Handsfree-laitteiston vaatimus on jo monessa maassa toteutettu ja myöskin tutkimusta kansainvälisesti tässä asiassa on siis tehty myös sillä tasolla, mitä täällä muun muassa ed. Bremer on vaatinut, eli niin sanottua tieteellistä, evaluoitua, tutkimusta.

Arvoisa puhemies! Tämä on siis oikean suuntainen lakialoite. Seuraavaan askeleeseen, täydelliseen kännykkäkieltoon, varmasti vaadittaisiin uusi pohtiminen.

[9] **Kimmo Kiljunen /sd:** Arvoisa puhemies! Tämä on yli 40 kansanedustajan allekirjoittama lakialoite, joka koskee tieliikennelain muuttamista siltä osin, että matkapuhelinten käyttö ajon aikana olisi kielletty ilman — valitettavasti käytämme tämmöistä anglomaanista termiä — handsfree-laitteistoa, ilman laitteistoa, jossa voidaan kädet vapaina operoida.

Arvoisa puhemies! Jo tätä edeltävässä keskustelussa on tuotu esille liikenneministeriön asettaman liikenneturvallisuusasiain neuvottelukunnan arvio, jonka mukaan nimenomaan matkapuhelinten käyttö on yksi uusista teknologia-alueista, joka on suuresti lisännyt liikenneriskejä ja heikentänyt liikenneturvallisuutta. Itse asiassa meidän useimpien oma elämänkokemus kertoo varmasti myöskin siitä, että tämä jos mikä on ongelmallinen liikenneturvallisuutta heikentävä seikka. Suomessahan kännyköiden käyttötiheys on poikkeuksellisen suuri. Sen lisäksi liikennöintiolosuhteemme, ennen kaikkea talviaikana, ovat poikkeuksellisen vaativia, jolloin erityistä huolta tulee kantaa liikenneturvallisuudesta ja myöskin siitä, että kännykköjen aiheuttama riski madaltuisi.

Jos jokin lakialoite, jota olen ollut tekemässä viiden vuoden kansanedustajaurani aikana, on herättänyt keskustelua, niin se on ollut nimenomaan tämä. Etukäteen monet ovat ottaneet yhteyttä, kiittäneet siitä, että tämmöinen lakialoite on tehty, ja tässä on nyt yli 40 kansanedustajan allekirjoittamana tämä lakialoite. Useita puheenvuoroja on jo käytetty sellaisten kansanedustajien toimesta, jotka eivät allekirjoittaneet lakialoitetta tai joita en lähestynyt tätä lakialoitetta tehdessäni, ja he ovat ilmaisseet tukensa tälle. Vaikuttaisi siltä, että eduskunnassa enemmistö kansanedustajista olisi puoltamassa jonkinlaista uutta säädöstä tieliikennelakiin siltä osin, että riski, joka matkapuhelinten käyttöön liittyy ajettaessa, voitaisiin torjua.

Muissa Euroopan maissa tähän on jo havahduttu, maissa, joissa kännykkätiheys ei ole samaa suuruusluokkaa kuin Suomessa. Italiassa, Portugalissa, samoin Pohjoismaista Tanskassa ja Norjassa on kielletty matkapuhelinten käyttö ajon aikana ilman handsfree-laitteita. Tämä jo osoittaa sen, että eurooppalaisella tasollakin tähän asiaan on haluttu kiinnittää huomiota.

Lakialoite on tehty sillä silmällä, että se toivon mukaan johtaa myöskin lainsäädäntöön. Toivon, että keskustelu, jota parhaillaan käydään, antaa sille lisätukea.

On viitattu siihen, että meillä ei ole tutkimustietoa kännyköillä aiheutetuista liikenneriskeistä. Tältä osin voi tietenkin sanoa, että elämänkokemus meille kyllä kertoo, että se on riskialtista. Yhtenä pontimena tehdä tämä lakialoite on itse asiassa oma käyttäytymiseni liikenteessä. Ahkerana puhelimenkäyttäjänä olen kyllä tunnistanut ne riskit, joita matkapuhelimen käyttöön ajon aikana liittyy. Se on ollut selkeästi eräänä tekijänä tätä aloitetta tehtäessä.

Valvontaan kiinnitettiin jo edellisissä puheenvuoroissa huomiota. Meillä on muitakin säädöksiä, joiden valvontaa ei voida aukottomasti toteuttaa liikenteessä. Yksi on muun muassa turvavöiden käyttöpakko. Tältäkin osin Suomen kansa on suhteellisen lainkuuliaista. Kun turvavyöpakko aikoinaan säädettiin, hyvin nopeasti siihen totuttiin, ja nyt ihmiset käyttävät niitä, vaikka sitä ei valvottaisikaan. Samaa kuvittelisin myöskin matkapuhelinten käytön osalta, että siitä tulee totuttu tapa pian, että me tunnistamme, että matkapuhelimia ei kuljettaja ajon aikana käytä.

[10] **Leena Rauhala /skl:** Arvoisa puhemies! Kaikki se, mikä liikenneturvallisuuden eteen voidaan tehdä, on mielestäni tehtävä. Näen, että tämä lakialoite tieliikennelain muuttamisesta on oikean suuntainen. On perusteltu, että ei ole hyviä tutkimuksia, mutta mielestäni erityisesti ed. Kiljunen edellä puheessaan perusteli muutosta muilla seikoilla, jotka puoltavat tätä tieliikennelain muuttamista. Ajattelen myös niin, että jo tietoisuuskin siitä, että laki on olemassa, toivoisin niin, eettisesti ja moraalisesti vahvistaisi ihmistä ajattelemaan, että näin sitä on noudatettava, vaikka ei valvontaa olisikaan joka mutkan takana.

Toivon, että tämä lakialoite menee kuitenkin myönteisesti eteenpäin ja sen käsittelyn yhteydessä voidaan esille nostettuja kriittisiä asioita vielä käsitellä ja mahdollisesti muuttaa lakia vielä parempaan suuntaan.

[11] **Lauri Oinonen /kesk:** Arvoisa herra puhemies! Käsiteltävä asia, laki tieliikennelain muuttamisesta, pohjana kansanedustaja Kimmo Kiljusen lakialoite 97/2000, on synnyttänyt keskustelun, niin kuin oli ennakoitavissakin, kun tämän päiväjärjestyksessä näki.

Olen aiemmin aina toistanut lausetta, että kaikki se, mitä liikenneturvallisuuden parantamiseksi tulee tehdä, on tehtävä. Näin ajattelen tietysti tälläkin kohdalla, mutta siinä suhteessa olen eri mieltä, että mielestäni tässä ei välttämättä lakia tarvita. Meidän sietäisi yleensä harkita hyvin pitkään, mistä asiasta säädämme lailla. Mielestäni laki on hyvin vaativa käsite ja eräs edellytys laille pitäisi olla, paitsi että se on tarkoituksenmukainen ja mielekäs, että se on myöskin selkeästi ja johdonmukaisesti valvottavissa.

Näkisin, että rattijuoppous on asia, jota pystytään selkeästi mittaamaan ja havaitsemaan, ja kun viitattiin turvavyön käyttöön, niin sekin on vielä selkeästi nähtävissä oleva asia, jos sitä tarkkaillaan. Mutta kysymys kännykän käytöstä on puolestaan jo ongelmallisempi. Seuranta saattaisi edellyttää, niin kuin eräässä puheenvuorossa sanottiin, puhelinkuuntelua, että voitaisiin todeta, että henkilö on todella puhunut kännykkään, ettei ole muuten vain pitänyt jotain suklaapatukkaa tai muuta vastaavaa kädessään. Minusta tällaista lakia kuin kännykän käyttöpakkoa, niin hyvää kuin sillä tarkoitetaankin, yleisen lain arvostuksen ja lain kunnioituksen vuoksi ei pitäisi säätää.

Olen eri mieltä ed. Rauhalan kanssa esimerkiksi siinä asiassa, että lain kunnioitus edellyttää, että lakia myös halutaan noudattaa. Ennemmin tässä on valistuksen ja ohjaamisen paikka. Autokouluissa, liikennekouluissa, peruskouluissa, tiedotusvälineissä pitäisi opastaa siihen ajatustapaan, että vältettäisiin sellaista, millä tuotetaan liikenteessä vaaraa, ja silloin voitaisiin välttää kännykkää.

Itse ajelen pitkiäkin matkoja joskus yöaikaan ja sanon, että kun kännykkään puhelee yhtä puhelua vaikkapa välin Hämeenlinnasta Mänttään, niin se auttaa pysymään hereillä ja valveilla, mielen virkeänä ja ajatukset pirteinä seuraamaan, ettei tiellä kulje hirviä auton edessä yön sumussa. (Ed. Kekkonen: Kenellekä kansanedustaja mahtaa soitella?) — Kansalla on asiaa edustajalle.

Toisin sanoen, arvoisa herra puhemies, esitän hyvin kriittisiä ajatuksia siitä, että meidän pakolla pitäisi tämän kaltaista asiaa hoitaa. Paremmin asiaa pitäisi selvittää ja opastavalla valistuksella voitaisiin päästä parempiin tuloksiin. Kuten sanoin, kännykät suovat ihmisille mahdollisuuden, että he voivat tavoittaa toisiaan, ja soittaja onneton ei tiedä, onko toinen tien päällä vai miten. Eli asia on hyvin monitahoinen. Näen, että tämä on ennemminkin ohjauksen ja valistuksen kuin lainsäädännön paikka.

[12] **Leena Rauhala /skl** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Puheessani en puuttunut siihen, minkälaista liikennevalistusta annetaan, ja näen että laki ja valistus eivät mitenkään ole vastakkain. Ymmärrän, että jo nytkin on hyvinkin paljon erilaista tieliikenteeseen liittyvää valistusta, mutta eipä se vain ole näyttänyt tehonneen. Näen, että näitä molempia tarvitaan, sekä valistusta, minkä ed. Oinonen hyvin toi esille, että lakia tarvitaan, ne eivät saa sulkea toisiaan pois. Nyt täytyy vain katsoa, millä tavalla laki saadaan sellaiseksi, että se on hyvä. Korostan myös sitä, että kyllä ihmisellä täytyy, ilman että valvotaan, olla moraalia ja täytyy noudattaa lakia.

[13] **Kimmo Kiljunen /sd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Oinonen ei ollut täysin sisäistänyt lakialoitteen kirjainta, ei edes sen henkeä.

Lakialoitteella ei pyritä kieltämään kännykköjen käyttöä absoluuttisesti myöskään kuljettajilta liikenteessä. Toisin sanoen ed. Oinonen voi edelleenkin jatkaa yösoittojaan Hämeenlinnan ja Mäntän välillä autosta käsin ajaessaan ja pysyä näin hereillä, kunhan hänellä vain on handsfree-laitteet autossa.

[14] **Esa Lahtela /sd:** Arvoisa herra puhemies! Itsekin olen lakialoitteen allekirjoittaja. Kun ed. Kiljunen tuli pyytämään tähän nimeä, niin totesin, että kyllä tähän nimensä voi laittaa, mutta jos tämä laki olisi ollut voimassa, niin joka päivä sitä olisi tullut rikottua, koska autossani ei ole handsfree-laitetta. Kun illalla, päivällä tai yöllä niin kuin ed. Oinoselle joku äänestäjä soittaa, kyllä siihen pitää vastata. Toisessa kädessä sitten pidetään kännykkää ja yhdellä kädellä ajetaan.

Kuten on todettu, miksi lakia tarvitaan? Jos meillä olisi laki, todennäköisesti ed. E. Lahtelallakin olisi sellaiset laitteet, jotka olisivat lain täyttäviä. Se kuvastaa sitä, että me suomalaiset olemme kuitenkin aika pitkälti lainkuuliaista kansaa, niin kuin ed. Rauhala taisi todeta. Se tekisi sen jo luonnostaan, että hankittaisiin sellainen välineistö, joka kuuluu kännykkään, kun autossa ollaan.

Onko tästä tutkittua tietoa ja miksi tällainen pitäisi tehdä? Olen samaa mieltä kuin ed. Kiljunen, että ihan omasta kokemuksesta voi todeta, että vaaratilanteita on sattunut. Juuri viimeksi eilen aamulla, kun läksin Helsinkiin vaeltamaan autolla, niin siellä oli kaiteen korjaajat. Rekka-auto oli ajanut kaiteen pitkältä matkalta rikki, tehnyt Tielaitokselle vahinkoa, ja se oli kännykkään puhumisen syytä. Lehdessä luki, että kaveri oli sanonut, että hän puhui kännykkään ja rekka kaatui kaikkine kuormineen ojaan. Tämä on käytännön tarkkailtua tietoa, jos ei tutkittua. Kyllä vahinkoja sattuu ja jo yksi vahinko on arvokas, jos vaikka rekka ajaa, vaikka siinä ei hyväksi onneksi henkilövahinkoja sattunutkaan.

Sen lisäksi meillähän on tietysti lainkuuliaista kansaa ja on semmoista, mikä on vähemmän lainkuuliaista. Kaikkea löytyy tästä maasta. Kun meillä on aika paljon työttömiä ihmisiä, niin tähän voisi tehdä semmoisen jutun, jotta eikös tähän voisi olla semmoisia poliisikyttiä, joilla ei tarvitse välttämättä niin pitkää koulutusta olla, koska kamerahan kestää kädessä. Siellä aina puskasta olisi kyttäämässä semmoinen vähemmän koulutusta saanut poliisi, joka räppäisi kuvan ja urakkapalkalla. Silloinhan tämäkin ongelma voitaisiin hoitaa pois päiväjärjestyksestä. Ei ole siitä kyse, kun ei tiedä, mistä puskasta ja minkä kulman takaa kamera vilahtaa. Tässä on vaan yksi

vihje, kun halutaan työllistää ihmisiä, niin miksei näin tehtäisi, koska joku epäilee valvontaa. Tämä olisi niitä epärehellisimpiä ihmisiä varten.

Minä kannatan lämpimästi ed. Kiljusen aloitetta. Vaikka tässä ei ole kuin vähän yli 40 nimeä, niin siitä huolimatta odotan, että valiokunta käsittelee tämän asianmukaisesti ja vie nopeasti päätökseen, jotta ensi vuoden alusta voidaan tämmöiset laitteet edellyttää autoihin laitettavan.

[15] **Klaus Bremer /r:** Arvoisa puhemies! Jos liikenneturvallisuutta pidetään vakavana asiana, mielestäni on melkein pilaa lähteä tällaisella asialla liikkeelle. Tämä on niin kuin poistettaisiin hilseitä, kun koko pää on kipeä. Onhan sekin varmaan ihan hyvä asia ja voidaan tukea sitä, mutta tämä on jollain tavalla irvokasta naurua vakavalle asialle.

Arvoisa puhemies! Täällä on hyveellisesti monta kertaa todettu, että kaikki, mitä liikenneturvallisuuden parantamiseksi voidaan tehdä, olisi tehtävä. Kysynkin, missä vaiheessa silloin aukenevat silmät näkemään kaikkia niitä virheitä, joilla Tielaitos ajaa huonoilla toteutuksilla, vaillinaisilla toteutuksilla ihmisiä onnettomuuksiin, jopa kuolemiin. Tielaitos on edelleen Suomen pahin liikennetappaja.

Poliisin toiminnan tarkistaminen ja tarkoituksenmukaistaminen olisi huomattavasti suurempi asia kuin nyt mainittu. Risteyksissä tapahtuu edelleen suurin osa onnettomuuksista, mutta eipähän risteysvalvonnasta ole kovinkaan paljon tietoa. Kelien huononeminen on toinen. Jopa 44 prosenttia liikenneonnettomuuksista sattuu, kun kelit nopeasti huononevat. Eipähän silloin näy edes poliiseja yleensä tien päällä, kun tulee pääkallokeli yhtäkkiä. Edelleen rattijuoppous, huumeet ja autojen tekninen kunto ovat erittäin suuria liikenneonnettomuuksien aiheuttajaryhmiä. Kysyn vain, milloin näihin aletaan kiinnittää huomiota.

Edustajat Wallin, Kiljunen ja E. Lahtela ovat tuoneet esille sen, että matkapuhelimesta muka ei olisi tutkittua tietoa. Voin kertoa, että maailman laajin tutkimus, jota tehtiin kolmen vuoden aikana, jossa oli tarkastelussa kymmeniätuhansia onnettomuuksia, joissa matkapuhelin oli ollut mukana kuvassa tavalla tai toisella, on tehty Kanadassa. Se on todella perusteellinen tutkimus. Vasta kun se tutkimus julkistettiin, saatiin täällä kammettua jalat alta Liikenneturvan katastrofaaliselta, harhaanjohtavalta tutkimukselta, jossa liikennetutkija Mikkonen, sittemmin Liikenneturvan vetäjä, oli todistanut, että matkapuhelimen käytöstä autossa ja ajon aikana on pelkästään hyvää seurauksena, se lisää liikenneturvallisuutta. Kun hän oli Liikenneturvan johtaja, hänhän järjestelmällisesti kieltäytyi millään tavalla ottamasta kantaa ja kielsi Liikenneturvaa edes millään tavalla lähestymästä tätä ongelmaa. Nyt on uskallettu lähestyä myöskin Liikenneturvan taholta, kun johtaja Mikkonen on poistunut sieltä. Mutta tätä tutkittua tietoa on todella paljon.

Minä peräänkuuluttaisin nyt sitä, että edes sitä tutkittua tietoa, jota on olemassa USA:ssa, ennen kaikkea Kaliforniassa, Kanadassa ja monessa Euroopan maassa, käytäisiin läpi täällä Suomessa. Jos se tehtäisiin, tultaisiin kiistatta toteamaan, että matkapuhelimen käytössä todella ongelmalliset ja liikenneturvallisuutta vaarantavat tapahtumat ovat, kun tutkitaan matkapuhelimesta numeroilmaisuja, siis viimeksi soitettuja puheluja, tulleita puheluja, ja halutaan matkan aikana ottaa esille, kuka minulle soitti, kun en vastannut, vastaamatta jääneitä puheluja pengotaan esille, kun luetaan tekstiviestejä ja jopa lähetetään. Myös käydyn puhelun aikana tulee usein autoon ja autoilijalle korvaan puhelinnumero: kirjoita muistiin tämä puhelinnumero. Aletaan kirjoittaa sitä tai haetaan uusia numeroita jostain puhelinluettelosta, taskuluettelosta, näppäillään uusia numeroita. Jo puhelu itsessään, keskittyminen siihen, heikentää katastrofaalisesti, aivan ratkaisevasti liikenneturvallisuutta. Nämä ovat niitä ongelmakohtia, joista ei handsfree-toiminto millään tavalla pelasta eikä auta. Sanon uudestaan, että jos nyt päätä särkee ja pidetään, että ongelma ratkeaa sillä, että hilseitä vähennetään, kyllähän sekin on jotain. Voidaanhan sitäkin tietysti kannattaa ja tukea. Ei sekään varmaan huono asia ole.

[16] **Kimmo Kiljunen /sd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! En voi muuta kuin täydellisesti ihmetellä ed. Bremerin puheenvuoroa. Ensimmäisen puheenvuoron hän käytti sillä sävyllä, että tämä lakialoite on liian lepsu. Nyt hän käyttää puheenvuoron, jossa hän toteaa, että kiinnitämme huomion hilseisiin, kun pää on kipeä. Hän viittaa siihen, että liikenneturvallisuudessa on monia muitakin osa-alueita, jotka aiheuttavat liikenneriskin.

Ed. Bremer, ei yksi paha tee toista pahaa hyväksi. Tämä on täydellisen selkeä asia. Meillä on

hilseenpoistoaineita saatavissa sen lisäksi, että meillä on päänsärkypulvereita.

[17] **Klaus Bremer /r** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Minua masentaa ed. Kiljusen tapa lähestyä tätä asiaa. Olisin toivonut, että hän olisi puhunut omasta asiastaan eikä kiinnittänyt tällä tavoin sivuasioihin huomiota. Koetan vielä, ed. Kiljunen, teroittaa teille, että tein vertauksen mutta puhuin koko ajan matkapuhelimen käytöstä ja siihen liittyvästä tutkimuksesta.

[18] **Kari Myllyniemi /kesk:** Herra puhemies! Ed. E. Lahtelan esitys kännykkäpoliisin sivuvirasta on aika mielenkiintoinen. Ehkä minulla olisi mahdollisuus, kun olen eläkkeellä ensi kesänä, ruveta hoitamaan sitä itärajan puolessa.

Allekirjoitin tämän hyvän lakialoitteen siinä mielessä, että tunnen todella suurta syyllisyyttä myöskin siitä, kuinka vaarallista on kännykän käyttö autolla ajettaessa erikoisesti silloin, niin kuin ed. Bremer sanoi, kun numeroa haetaan. Silloin todellakin vaara vaanii ja monta kertaa on ollut jo pahasti käymässä. Todellisuudessa kannattaisin sitä, että matkapuhelimen käyttö kerta kaikkiaan kiellettäisiin, ainakin soittaminen autosta päin auton ollessa liikkeellä. Ehkä siihen kuitenkin syytä on vastata, oli se päivällä tai yöllä, mutta kun ruvetaan hakemaan numeroa ja soittamaan, silloin pitäisi malttaa pysähtyä. Koska tähän saakka me olemme ehtineet mennä puhelinkoppiinkin, miksemme voi pysähtyä tien varteen ja soittaa tarvittaessa?

Tätä asiaa ei voida todellakaan valvoa, se on aivan luonnollistakin, mutta niin kuin myöskin on todettu, Suomen kansa on aika lainkuuliaista, se noudattaa lakeja hyvin paljon, vaikkei niitä aina välttämättä valvottaisikaan. Valistuksen suhteen liikenteessä olen menettänyt välillä jo toivoni. Siitä ei ole oikeastaan kovin paljon hyötyä.

Tästä lakialoitteesta on joka tapauksessa ainakin se hyöty, että siitä on puhuttu lehdistössä ja täällä. Se voi jo edistää sitä, että meillä saattaa muutama onnettomuus tämän vuoksi jo jäädä toteutumatta, kun ihmiset ajattelevat, mitä tuli tehtyä, mitä tässä tehdään kännykän kanssa.

[19] **Erkki Kanerva /sd:** Arvoisa puhemies! Me kaikki tiedämme, että matkapuhelimen käyttö, otettiin sillä vastaan viestiä tai lähetetään viestiä, on tietynlainen liikenneturvallisuusriski, kaikki me, jotka olemme sitä kokeilleet. Pelkästään sen vuoksi, että liikennevaliokunnan jäsenenä jouduin ottamaan aikanaan kantaa liikenneturvallisuusasiain neuvottelukunnan mietintöön, joka sisältää tämän asian, en nyt allekirjoittanut tätä lakialoitetta. Mutta kun nämä keskustelut saattavat silloin olla myös esillä, joita nyt käydään, kun liikenneturvallisuusasiain neuvottelukunnan mietintö tulee saliin ja valiokuntaan, otan esille yhden kenties yhtä suuren tai suuremman liikenneturvallisuusriskin.

Taloudellisista syistä meillä hyväksytään 22 metriä pitkä, 60 000 kiloa painava ajoneuvoyhdistelmä, jossa vetoautossa on lukkiutumattomat modernit jarrut ja vanhassa perävaunussa lukkiutuvat jarrut. Se on fysiikan ilmiönä sama kuin yrittäisi heittää vasaraa varsi edellä. Se on varsin vaarallinen yhdistelmä. Ymmärrän ne taloudelliset seikat, joilla sitä perustellaan, mutta kyllä sekin kysymys pitäisi puhki puhua.

[20] **Tuija Nurmi /kok:** Arvoisa puhemies! Liikenneturvallisuus on tärkeä asia. Yksi sektori liikenneturvallisuudesta on ongelma, kuinka puhelinta saa käyttää autoa ajettaessa. Mutta liikenneturvallisuuteen liittyy myös autokantamme ikäkysymys. Autokantamme on vanhinta Euroopassa Kreikan ohella. Ehkä liikenneturvallisuutemme tärkein asia ei ole tämän lakialoitteen sisältö. Siitä huolimatta lakialoitteen 97/2000 sisältöä tulisi harkita ja perehtyä asiaan tarkemmin. Kiinnittäisin tässä kohtaa huomiota näihin seikkoihin: suomalaisten lainkuuliaisuus, lain valvonta ja ylipäätään puhelut ajon aikana.

[21] **Antero Kekkonen /sd:** Herra puhemies! Kun pyysin tämän puheenvuoron, ajattelin sanoa, että kun lehteriltä olin aikoinaan seuraamassa turvavyökeskustelua, tarkoitukseni oli osallistua tähän keskusteluun sanomalla, että onneksi tämä keskustelu ei ole nyt mennyt niin mahdottomiin kielikuviin kuin meni aikoinaan turvavyökeskustelu, mutta havaitsen, että puheenvuoropyyntöni oli hiukan ennenaikainen siinä mielessä, että täällä nyt sanan säilä säihkyy tavalla, joka on peräti merkillinen myös turvallisuusmielessä.

Mutta, herra puhemies, kun ed. Kiljunen mainitsi turvavöiden itsestäänselvyydestä, minä olen keskustellut poliisien kanssa ja täällä on ammatti-ihmisiä, jotka voivat todistaa tämän oikeaksi tai vääräksi. He sanovat, että on paljon pulmatilanteita, suoranaisia vaaratilanteita, kun turva-

vyötä ilman ajava ihminen näkee valvovan poliisin ja rupeaa nykimään turvavyötä päällensä, jolloin saattaa tapahtua miltei mitä vain. Tällä yritän vain sanoa, ed. Kiljunen, että olen hiukan oinoslaisilla linjoilla tässä. Hyvin voimakas lainsäädäntö tämän tyyppisissä asioissa ei välttämättä aina ehkä sittenkään tuo parasta mahdollista tulosta, mutta se, että tämä asia on aiheuttanut niin suuren julkisen keskustelun kuin se on aiheuttanut, on minusta jo tehnyt tarpeelliseksi sen, että tämä aloite ylipäätänsä on kannattanut tehdä.

22 **Erkki Pulliainen /vihr:** Arvoisa puhemies! Pohjois-Karjalan pelastaja ed. E. Lahtela loi jälleen täydellisen kuvan siitä, miten maakunta voi vielä hyvin. Puskapoliisi kerää kusiaisenmunia tien varressa kohtuullisen vaatimattomalla koulutuksellakin, eli tämä asia tuli kerralla hoitoon myöskin aluepoliittisesti.

Arvoisa puhemies! Tätä keskustelua käydään myöskin muualla kuin Pohjois-Karjalassa. Belgiassa, jossa sikäläinen parlamentti käsittelee parhaillaan tätä koskevaa lakiesitystä, on todettu, että itse asiassa jokainen kuolema, joka tästä syystä tulee, on täysin tarpeeton. Yritän omaa kantaani perustella hyvin yksinkertaisella ja lyhyellä tavalla, sillä tavalla, että jos kansalaisella, yrityksellä, millä tahansa, joka autoja voi hankkia, vaikka yhdistyksellä, on rahaa satakunta tonnia käyttää auton hankkimiseen ja sitten on vielä ollut varaa hankkia ajokortti ja ollut kyky saada ajokortti ja sitten on ollut varaa hankkia kännykkä, miten ihmeessä koko homma voi jäädä vajaaksi juuri siinä kohtaa, kun pitäisi hankkia handsfree-laite autoon. Aikoinaan meidän Saabissamme oli Ericsson, jossa oli lähtökohtaisesti handsfree-laite. Kun seurasin tämän auton käyttäjää, totesin, että onpa hyvä, kun tuo homma on tehty, koska se on selvästi liikenneturvallisuutta edistävä homma, kun samalla voi telineessä olevaa kännykkäänsäkin käyttää. Minä näen tämän näin yksinkertaisena asiana. Sillä tavalla tämä lakialoite on aivan paikallaan. Minusta meidän tulisi seurata Belgian esimerkkiä ja sitä kautta ratkaista tämä ongelma. Samalla tavalla myös Pohjois-Karjalan työttömyysongelmat vähäkoulutuksisen väen osalta tulisivat hoidetuiksi pois päiväjärjestyksestä.

23 **Petri Salo /kok:** Arvoisa herra puhemies! Puskapoliisi tuli puhumaan aivan heti ed. Pulliaisen jälkeen. Yritän vaatimattomalla kahdeksan vuoden koulutuksella ja parinkymmenen vuoden kokemuksella tarkastella asiaa jollakin lailla valvovan poliisimiehen silmin ja katsein.

Ensinnäkin lähden purkamaan pykälää ihan niin kuin sitä joudutaan tien päälläkin purkamaan. Ensinnäkin, vaikka on kysymys moottorikäyttöisestä ajoneuvosta, täällähän on koko ajan puhuttu vain pelkästään autoista, mutta samallahan tämä laajennetaan koskemaan muuta: moottorikäyttöisiä ajoneuvoja ovat myös mopot, traktorit ja työkoneet. (Ed. Kiljunen: Mopot — se vasta olisikin!) — Aivan! — Mietinkin jo handsfree-laitteiston asentamista mopoon; siinä saakin olla aikamoinen seppä, jos aikoo puhua kypärän läpi handsfree-laitteistoon.

Kun puhutaan matkapuhelimen käytöstä, mietin sitä, onko puhelun vastaanottaminen ja puhuminen vaarallisempaa kuin esimerkiksi tekstiviestien lähettäminen ajon aikana. Siinä on mielenkiintoinen kysymys. Katsoisin, että handsfree-laitteistossakin, kun ruvetaan laittamaan numeroa, se vaaratilanne aiheutuu nimenomaan siinä vaiheessa, kun numeroita joudutaan laittamaan, verrattuna siihen, jos siihen puhutaan esimerkiksi suoralla tienosuudella yön aikana, niin kuin täällä on viitattu. Kaiken pohjanahan on se, miten minun käyttäytymiseni tiellä vaikuttaa liikenneturvallisuuteen ja muitten turvallisuuteen ennen kaikkea.

En siis kuulu puhdasoppisesti oinoslaisiin enkä bremeriläisiin, mutta totean vain, että käytännössä tällaisen pykälän valvominen on hankalaa. Oletan kuitenkin, että kun tieliikennelaissa on sekä 98 § liikenteen vaarantaminen että 103 § liikennerikkomus, niin jompaakumpaa sanktiopykälää käytettäisiin tämän lain noudattamatta jättämisestä. Näyttökysymys, päästiinkö puhelimella perille, vastattiinko siihen riittävästi, tuottaa aikamoisia ongelmia. Viime kädessä tulee mieleen, pitäisikö laite takavarikoida valtiolle.

Eli ei tämä ihan ongelmaton ole, puhumattakaan hälytysajoneuvoista, paloautoista, poliisiautoista, ambulansseista, jotka joutuvat jo työssään käyttämään puhelinta ja matkapuhelinta nykyään hyvinkin paljon pelkästään turvallisuuden edistämiseksi, ottakaa huomioon: monesti myös sellaisessa vauhdissa, joka on huomattavasti suurempi kuin tavallisilla liikenteen käyttäjillä. Aina ei ole vierustoveria, tai hän voi olla potilaan kanssa takaosassa, ja näin kuljettajakin joutuu osallistumaan näihin tilanteisiin.

Samoin ajattelen, että joskus tulee myös pakkotilatilanteita, hätävarjelutilanteita. Onhan tietenkin joskus niinkin, että ovathan matkapuhelimet pelastaneetkin ihmishenkiä. Mutta onko välttämätöntä puhua matkan aikana? Se on se asia, mikä tässä on juuri se ratkaiseva. Sitä kautta meidän täytyy miettiä, päästäänkö tällä eteenpäin ja miten paljon päästään eteenpäin.

Sanoisin kuitenkin suomalaisen poliisin näkökulmasta, että ei tämä kuitenkaan ole pykälä, jota on ollenkaan helppo valvoa, puhumattakaan siitä, uskommeko me, että tällä säännöksellä suomalainen autoilu- tai mopoilukulttuuri kehittyy todella siihen suuntaan, että traktoreihinkin laitetaan handsfree-laitteistoja, jotta esimerkiksi hitaissakaan ajoneuvoissa ei voitaisi matkan aikana puhua.

Ratkaisevaa mielestäni tässä on, että jos joku tulee vieraaseen kaupunkiin ensimmäistä kertaa elämässään, esimerkiksi Helsingin kaupunkiin, ja hän samanaikaisesti puhuu matkapuhelimeen, niin on aivan selvää, että se on omiaan aiheuttamaan vakavaakin vaaraa muitten turvallisuudelle. Myös moottoritienopeudet, 120, jarrutusmatkat ja liikennetiheydet ovat suuret. Sielläkin, voidaan sanoa, että matkapuhelin on varmasti omiaan aiheuttamaan vaaraa. Sitten tulevat ed. Oinosen puhujamatkat, jolloin puhutaan, että liikenne on hiljainen. Hän puhuu tukimiehen kanssa ja pitää itsensä samalla hereillä. Paljonko siinä vaiheessa matkapuhelimen käyttö aiheuttaa vaaraa omalle tai muitten turvallisuudelle?

Lopputulema on tässä: Olisiko silti viisainta ensiksi säätää jokin sellainen säännös, jos säännös pitää säätää erikseen, että sellainen matkapuhelimen käyttö, joka on omiaan aiheuttamaan vaaraa muiden turvallisuudelle, on sanktioitava? Silloin se edellyttää myös, että matkapuhelimen käyttö selvästi valvovan poliisimiehen silmin osoittaa, että liikennevirheet lisääntyvät, keltainen sulkuviiva esimerkiksi ohitetaan väärältä puolelta tai huomiokyky on selvästi puhelun johdosta häiriintynyt. Tämä on mielestäni se olennainen asia, mihin loppujen lopuksi halutaankin varmasti pyrkiä. Jos on tällainen pelkkä sanktio, jolloin vain puhutaan käytöstä ja on moottorikäyttöinen laite ja käyttö aina tuomittavaa, en haluaisi ihan sellaisessakaan Suomessa asua.

[24] **Kimmo Kiljunen /sd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Salon puheenvuoro oli suomalaisen poliisin näkökulmasta asiantunteva. Hän selvästi eritteli tätä tematiikkaa. Haluaisin vain tiedustella ed. P. Salolta: Miten hän arvioi, miten italialainen poliisi, portugalilainen, norjalainen ja tanskalainen poliisi arvioisi tätä tilannetta? He ovat sellaisen lainsäädännön kanssa tekemisissä, joka kieltää ilman handsfree-laitteita matkapuhelimen käytön.

Te viittasitte myöskin siihen, että olisi pikemminkin säädettävä laki siten, että vain sellaisissa tilanteissa, joissa matkapuhelimen käyttö on omiaan aiheuttamaan vaaraa, se kiellettäisiin. Eikö tällaisella kriteerillä olisi vielä vaikeampi suorittaa valvontaa kuin konsanaan sillä esityksellä, jonka tämä lakialoite sisällään pitää.

[25] **Petri Salo /kok** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Loppujen lopuksi olen 20 vuoden aikana nähnyt monenlaisia "suklaapatukoita" tuolla tien päällä käytettävän ajon aikana, ja luulen, että italialaiset keksivät mitä ihmeellisimpiä asioita autossa tehtäväksi samanaikaisesti, kun auto kulkee. Luulen, että me Suomen eduskunnassa mietimme asiaa meidän suomalaisten kannalta, suomalaisen oikeusjärjestelmän kannalta ja siten, kuinka suomalainen ihminen ja suomalainen poliisi käyttäytyy. (Ed. Kiljunen: Nyt menin jo sanattomaksi!) — Mikäli tämä vastaus jo riitti tässä vaiheessa ed. Kiljuselle, niin lopetan tähän.

[26] **Hannu Takkula /kesk:** Arvoisa puhemies! Ajattelin muutaman ajatuksen lausua tästä, voisiko sanoa, ihmisen kokoisesta tai vielä pienemmästä asiasta sillä tavoin, että tähän on helppo ottaa kiihkeästi kantaa joko puolesta tai vastaan. Kun ed. Petri Salon, oikeiston uuden airuen, puheenvuoroa kuuntelin, täytyy todeta, että sen jälkeen melko lailla sanattomaksi minäkin menin.

Huomaan kuitenkin oman nimeni ed. Kimmo Kiljusen keräämässä listassa tämän aloitteen puolesta. Tämä johtui siitä, että olen loogisesti toiminut sen puolesta, että todellakin handsfree-laitteet tulisivat käyttöön. Jo edellisellä eduskuntakaudella ed. Jouko Jääskeläinen keräsi vastaavaan aloitteeseen nimiä. Silloinhan se tuli opposition puolelta. Mutta, niin kuin kaikki hyvä hallituksen riveissä huomataan, ennemmin tai myöhemmin, mitä oppositiosta tarjoillaan, niin nyt sitten myöskin hallituspuolueen edustaja Kimmo Kiljunen on tehnyt tästä aloitteen. Minä uskon siihen, että hallituksen sisäpuolella voidaan vaikuttaa asioihin enemmän kuin oppositiossa, ja

näin ollen uskon vahvasti, että ed. Kiljusen tekemä aloite on menossa läpi.

On tietenkin totta, että tähän liittyy monia erilaisia näkökohtia, nimenomaan ehkä pientä epätarkkuuttakin, mutta huolellinen valiokuntakäsittely varmasti tässä kohdin on se, missä lakialoitetta voidaan vielä muotoilla. Kun puhutaan moottorikäyttöisistä ajoneuvoista, on tietenkin totta, että Lapin mittakaavassa hyvin keskeinen on silloin moottorikelkka talvella. Näin ollen aivan samanlaisia handsfree-ongelmia liittyy siihen kuin asennettaessa mopoon handsfree-laitteita, jotenka aivan yksiselitteinen siltä osin tämä lakialoite ei ole.

Mutta itse uskon siihen, että autolla ajaessa olisi hyvä, jos me voisimme pidättäytyä räplääämästä, oli kysymys matkapuhelimesta tai niistä ed. P. Salon mainitsemista "suklaapatukoista", sillä tavalla, että kaikki huomio, mikä ajaessa meillä on, voisi kohdistua ajotapahtumaan itsessään. Nimenomaan tämä tulee voimakkaasti esille kaupunkiajossa. Onhan näin, että mikäli huomio on kiinnittynyt epäolennaisiin asioihin, silloin liikenneonnettomuuksien vaara tulee nousemaan ja kasvamaan. Voi ehkä tältä osin sanoa, että lakialoitteessa on hyvä ajatus. Ehkä sanktioita ja muita ei ole vielä mietitty loppuun asti, mutta ajatus ja henki on hyvä, mutta muotoilu on riittämätön.

Tässä keskustelussa, mikä on jo saanut kansainvälisetkin mittasuhteet, kun viimeisessä puheenvuorossa on puhuttu ed. P. Salon suulla jo italialaisesta autokulttuurista, voisin sanoa näin, että on tietenkin selvää, että monissa tapauksissa, monissa kotimaisissakin tapauksissa, ote on herpaantunut syystä taikka toisesta. Monet tunne-elämän voimakkaat tilat, tunne-elämän häiriöt ja muut, vaikuttavat varmasti myöskin ajajan käyttäytymiseen ja lisäävät onnettomuuksien vaaraa. Näin ollen on selvä, että impulsiivinen ihminen on vaarassa joutua onnettomuuksiin huomattavasti useammin kuin sellainen vakaa keskitien kulkija, niin kuin ed. Oinonen on, joka näillä vakailla matkoillaan pitää itsensä hereillä puhumalla tukimiehensä kanssa, joka myös vielä tukee tätä kautta hänen ajoaan ja hänen otetaan auton ratissa.

Mutta, arvoisa puhemies, siitä huolimatta, että ed. P. Salo ja muutama muu on esittänyt perusteltuakin kritiikkiä, toteaisin, että henki ja ajatus tässä laissa on hyvä ja oikean suuntainen. On varmasti hyvä näin, että me pyrimme liikenneturvallisuutta kohentamaan sillä tavalla, että kaikki käytössä olevat keinot johtaisivat siihen, että kun ajetaan autolla, kun ollaan liikenteessä, nimenomaan kaupunkiliikenteessä, voitaisiin keskittyä ajotapahtumaan ja sitä kautta ennalta ehkäistä onnettomuuksien syntyä. Tietenkään vahinko ei tule kello kaulassa, mutta kyllä lainsäädännöllä voi olla valistava, ohjaava ja sitä kautta myönteinen merkitys liikennekulttuuriin ja -käyttäytymiseen. Näin ollen uskon, että lakialoite kaikessa puutteellisuudessaan kuitenkin tulee parantamaan suomalaista liikenneturvallisuutta ja sitä kautta liikennekulttuuria ja näkymään myöskin laskevina käyrinä liikenneonnettomuuksissa.

Haluan omalta puoleltani toivottaa menestystä lakialoitteelle. Uskon, että kun hallituspuolueitten riveistä vakavalla otteella tehdään lakialoitteita, niin hallitus ilman muuta haluaa niitä olla viemässä eteenpäin. Mikäli tätä oikein tulkitsen, näen, että tämä on myös ihan hallitusohjelman hengen mukainen.

[27] **Ismo Seivästö /skl:** Arvoisa puhemies! Lainsäädännöllä tulee luonnollisesti antaa ohjeet siitä, millaista on turvallisesti liikkua. On aivan selvä signaali siitä, ettei tule käyttää alkoholia, ei huumeita ajaessa. Auton kunnon tulee olla riittävä, ja kaikki se, mikä vie huomiota pois liikenteestä ja sen tarkkailusta ja aiheuttaa vaaratilanteita, tulee eliminoida. Siksi olen mukana allekirjoittajana ed. Kiljusen lakialoitteessa. On aivan selvä myös, että budjettivaroin pitää liikenneympäristöä kohentaa tässä maassa, jotta ne riskit, jotka siihen liittyvät vaaratilanteiden kasvussa, tulisivat mahdollisimman pieniksi.

Hyvin mielenkiintoinen oli ed. E. Lahtelan puskapoliisiajatus. Ed. Lahtela edustaa sosialidemokraatteja, mutta jotenkin tuntui hieman, että tässä olisi semmoinen DDR:mäinen tarkkailun henki, että kaikki valvovat kaikkea ja siitä raportoidaan. Se työllisti kyllä DDR:ssäkin erittäin runsaasti ihmisiä, mutta että tämä ehdotus tuli sosialidemokraatin suusta, oli todellakin minulle yllätys. Olisin ehkä tämän tyyppisen ehdotuksen hyväksynyt paremminkin, jos se olisi tullut erään toisen vasemmistopuolueen taholta.

[28] **Kimmo Kiljunen /sd:** Arvoisa puhemies! Tämä keskustelu on osin rakentunut keskusteluksi, jossa käytetään runsaasti kuvailevaa kielenkäyttöä ja osittain myöskin humoristisia ilmauksia. Toivon, että se ei häivytä sitä vakavaa ideaa,

joka tämän lakialoitteen taustalla on. Eräät edustajat, mukaan lukien ed. Kekkonen, arvioivat tätä siitä näkökulmasta, että saattaa olla, että lainsäädännön kautta synnytetään uudentyyppisiä vaaratilanteita ja riskitilanteita. Mikään elämässä ei todellisuudessa ole mustavalkoista, mikään ei takaa ihanteellista tilaa, ja aina vietäessä yhteiskuntaa eteenpäin ja lainsäädäntöä kehitettäessä sinne jää ongelmakohtia. Silti näkisin, että tällä lakialoitteella selkeästi kohennetaan ja parannetaan liikenneturvallisuutta. Voi olla, että poliisin tullessa vastaan puhelimeen puhuttaessa tehdään joitakin hätäreaktioita. On kuitenkin helpompaa heittää kännykkä viereiselle penkille kuin vetää turvavyötä kiinni, jos mietitään riskien luonnetta.

Arvoisa puhemies! Näkisin tämän lakialoitteen olevan vakava ja toivon, että nimenomaan liikennevaliokunta ottaa tämän käsittelyyn viimeistään siinä vaiheessa, kun liikenneturvallisuusasiain neuvottelukunnan mietintö tulee valiokunnan käsittelyyn.

29 **Petri Salo /kok** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Jotta ei tule väärää käsitystä, totean, että minäkin suhtaudun tähän lakiehdotukseen ihan vakavasti. Yritin myöskin pohtia sitä pykälä pykälältä ja sana sanalta ja miettiä, onko tämä tällä hetkellä Suomen lainsäädäntöön tarkoituksenmukainen pykälä ja pystytäänkö sitä myöskin uskottavasti valvomaan. Tulee mieleen tilanne, että ed. Kiljunen ajaisi vaikka moottoritietä pari tuntia pohjoisen suuntaan ja hänen kännykkänsä soisi ja siinä lukisi, että pääministeri soittaa. Olisi mielenkiintoista nähdä, (Ed. Taipale: Ei varmasti soita!) — no, sitten siinä lukee, että vaimo soittaa esimerkiksi, tai jotakin muuta. Luulen, että tulee liikenteessä tilanteita, joissa ihmisen on vaikea sanoa, että en ota puhelinta ja vastaa siihen, koska kuvittelee, että nyt joku tärkeässä asiassa lähestyy häntä. Missä vaiheessa hän saa ajoneuvonsa pysäytettyä välttääkseen esimerkiksi sakon tai seuraamuksen? Se voi myöskin aiheuttaa vaaratilanteen.

30 **Kimmo Kiljunen /sd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Minä ihmettelen, että ed. P. Salo toistaa sen saman virheen, joka ed. Oinosen puheenvuorossa oli jo aikaisemmin. Tällä ei pyritä kieltämään kännyköiden käyttöä ajon aikana. Tällä pyritään kieltämään kännyköiden käyttö, jos ei ole olemassa handsfree-laitteita. Siinä mielessä pääministerin soiton voin ottaa vastaan ajaessani — toivottavasti meillä olisi moottoritiitä, jotta voisi kaksi tuntia ajaa pohjoiseen päin — Tampereelle se ehkä jo onnistuukin. Voin ottaa sen vastaan, jos minulla on handsfree-laitteisto. Minulla ei sitä tällä hetkellä ole, ja itse asiassa tämä on yksi tapa sitä edistää muidenkin kuin itseni kohdalta, että saamme turvallisempaa matkaa.

31 **Leena Rauhala /skl:** Arvoisa puhemies! Lakialoite koskee tieliikennelain 1 §:ää. On aivan selkeästi mielestäni tullut täällä jo esille, että perustelut, jotka on myös lakialoitteessa esitetty, ovat hyviä. Jos ajatellaan niitä maita, missä säännös on jo käytössä, niin kokemuskin tukee sitä. Näen, että silloin ei tarvitse tätä tehdä tyhjäksi väitteillä, että tämä ei kata koko tieliikennelakia tai kaikkia riskitekijöitä, vaan tällä saadaan jo oikeata suuntaa, kun tätä yhtä kohtaa muutetaan. Ajattelen, että tietysti tutkimustietoa tulisi olla käytössä, mutta jos nyt niin on, että sen suuntaisia tutkimustietoja saadaan, että on paljon kuolemia tapahtunut käytettäessä puhelinta, niin lain merkitys onkin enemmän ennalta ehkäisevä. Miksi meidän täytyy aina odottaa suuria kuolemamääriä, ennen kuin vasta kiinnitämme huomiota, koska perustelut, joita esimerkiksi täällä on ed. Kiljunen esiin tuonut, ovat jo riittäviä? Myös ed. Pulliainen piti erittäin hyvän puheenvuoron tähän lakiehdotukseen liittyen.

32 **Saara Karhu /sd:** Arvoisa puhemies! Mielestäni tämä aloite lähtee hyvin realistisesta näkökulmasta, kun tällä ei pyritä kieltämään kännykän käyttöä vaan ohjaamaan sitä turvallisempaan suuntaan. Mielestäni varmaa on, että yritämmepä kieltää kännykän käytön autossa tai emme, niin kännyköihin tullaan puhumaan autossa. Nykyään ihmiset ovat sen verran kiireisiä, että se ajoaika käytetään hyväksi, ja kännykkä on siihen oiva apuväline.

Kun täällä on eri lahkoihin jakauduttu, niin tässä nimeän itseni jossain määrin kekkoslaiseen lahkoon kuitenkin siltä osin, että uskon, että tämä keskustelu on jo pitkälti tehnyt tehtävänsä sen julkisuuden kautta, mitä tämä keskustelu on saanut. Nimeän tässä hyväksi esimerkiksi itseni. Tämän keskustelun myötä ostin handsfree-toiminnon autoon, ja täytyy kyllä sanoa, että kaupunkiliikenteessä leuanalusnapin kanssa näpertely on sen verran hankalaa, että olen meinannut joutua jo muutaman kerran ikäviin tilanteisiin ja yksin-

omaan sen näpertelyn takia. Mutta teknologia kehittyy ja tähän voidaan luoda erilaisia järjestelmiä ja sitä kautta saada käytäntö helpommaksi. Siinä mielessä kyllä varmasti kaupungissakin ajaminen handsfree-toiminnon kanssa saadaan helpommaksi, mutta se on ehdoton maantiellä, jolloin ei tarvitse keskittyä kännykän pitämiseen ja niskakin on vähän vähemmällä vaivalla, (Ed. Taipale: On ihmisellä muitakin ruumiinosia kuin leuka!) kun ei tarvitse pitää päällä kiinni kännykkää.

Aloite on ehdottomasti oikean suuntainen. Varmasti siinä on viilaamisen varaa, mutta erinomaiseen suuntaan kyllä liikenneturvallisuuden kannalta ollaan tämän kautta menossa.

33 **Klaus Bremer /r:** Arvoisa puhemies! Minusta tämä lakialoite on samaa tasoa ja julkisuushakua kuin liikenneturvallisuusasiain neuvottelukunnan mietintö.

Ed. Petri Salo itse asiassa ehkä on tuonut esille ainoan järkevän puheenvuoron täällä omani mukaan luettuna, nimittäin kun hän kysyy, voidaanko tätä ylipäätänsä valvoa. Tämä johdattaa kysymään, mikä on hands free itse asiassa. Miten määritellään handsfree nyt ja mikä se on tekniikan kehittyessä aivan huomenna jo? Tänä päivänä saadaan eduskunnan matkapuhelimiin 140 markalla ostaa korvanappi ja pieni nuppi takinliepeeseen mikrofoniksi, jota muuten voidaan käyttää myöskin mopoa ajettaessa kypärän sisällä, ja kännykkä voi maata siinä keskikonsolin tavaralaatikossa. Sekin on hands free ihan samalla tavalla. Ei kai se sitä vaadi, että handsfree-matkapuhelimen pitää olla telineessä kojelaudassa.

Seuraavassa sukupolvessa tulee jo sellaisia matkapuhelimia, joihin on hands free sisään rakennettu. Se voidaan koplata puhumaan sisälle, siis läheltä, ja myöskin se työntää äänen ulos kuuluviin ja voi puhua matkan päästä siihen, ja tarranauhalla se pannaan kiinni kojelautaan. Se on hands free ilman mitään handsfree-laitteistoa.

Arvoisa puhemies! Tämä oli minusta kaikkein paras sanonta koko tänä iltana, ed. P. Salon, "sellainen matkapuhelimen käyttö, joka aiheuttaa vaaraa muulle liikenteelle, on rangaistavaa". Tässä on asian ydin.

34 **Erkki Kanerva /sd** (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Tämä ongelmallinen tunnusmerkistö nyt lausuttiin toiseen kertaan. Jos se kirjoitetaan, niin kuin ed. Bremer sanoi, että "aiheuttaa vaaraa", se edellyttää konkreettisen vaaran osoittamista. Jos kirjoitetaan, niin kuin ed. Petri Salo sanoi, että "on omiaan aiheuttamaan vaaraa", se edellyttää, että pystytään näyttämään abstrakti vaara. Kyllähän se nyt niin on, että jos tälle tielle lähdetään, ainoat, jotka tästä hyötyvät, ovat asianajajat.

35 **Saara Karhu /sd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Selvää on, että tämän tyyppisessä rikoksessa näyttäminen on erittäin vaikeata. Kukaan ei voi sanoa, kaivettiinko sillä kännykällä korvaa, pidettiinkö sitä muuten vain kädessä vai puhuttiinko siihen. Mutta minä oikeastaan toistaisin ed. Myllyniemen aiemman puheenvuoron, että me suomalaiset olemme niin lainkuuliaista kansaa, että kun tämmöiset asiat nousevat esiin, niin kuin totesin jo omalla kohdallani, pelkästään tämän asian saama julkisuus on saanut minut muuttamaan tapojani tässä asiassa, niin kyllä näitä asioita noudatetaan. Toki on aina ihmisiä, jotka eivät noudata, eivät siinä tapauksessakaan, että rikos voidaan näyttää ja hyvin selkeästi tuoda tuomittavaksi.

36 **Klaus Bremer /r** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Minä joudun kyllä tässä kysymään, mitä eroa on siinä, jos autoilija tappaa itsensä ja tapattaa muita niska kenossa näin tai pää suorana yhtä lailla silmät tyhjyyttä toljottaen.

37 **Esa Lahtela /sd:** Arvoisa puhemies! Ihan lyhyesti tästä ed. Seivästölle voisi vastata, kun hän kysyi, onko demarien ryhmä kokonaan sitä mieltä, että tämmöistä kyttäysmentaliteettia pitää laajentaa niin kuin DDR:ssä. Kyllä tämä koko ajatus siitä, että pitää tämmöisiä kännykkäkyttiä olla, lähti sieltä, kun oltiin huolissaan myös kristillisten puolelta valvontamekaniikasta. Itse asiassa amerikkalaisesta sarjasta minä tämän keksin, jotta ei tämä ollut mistään DDR:stä eikä Venäjältä keksitty vaan amerikkalainen sarja "Kyttä" suomennettuna.

Minusta tämän voisi eriyttää sillä tavalla, että missään tapauksessa tämä ei ole poliisi, koska se halventaisi poliisia. Tämmöinen kännykkäkyttä voi olla alemman koulutustason saanut, kun osaa kameraa käyttää ja provikkapalkalla, niin se hoidettaisiin homma hienosti eikä silloin sotkettaisi poliisia tähän ollenkaan, vaan sillä olisi oikeus tehdä tätä työtään näin.

38 **Ilkka Taipale /sd:** Arvoisa puhemies! Ed. Kiljusen ehdotus ei mene riittävän pitkälle. Tein itse Helsingin kaupungissa ehdotuksen, että kännykkä kiellettäisiin myös julkisissa liikennevälineissä niin kauan kuin siellä ei ole erillisiä osastoja tai takaosaa, joissa ihmiset voivat puhua, sen vuoksi, että ainakaan itse en mielelläni halua liikkua puhelinkopissa. Sama tilanne, jos mennään taksilla täältä; mielestäni ed. Kiljusen aloite koskee myös taksia. Kun vuokraan sen, en halua matkustaa puhelinkopissa. Tämä sinänsä on pienehkö asia, mutta kännykkä on niin häiritsevä olento kaikkialla, että sitä pitää yleensä rajoittaa, mieluiten tietysti tällaisella keskustelulla, joka varmasti vaikuttaa moraaliin vähitellen, mutta mahdollisesti tilapäisesti myös säädöksillä, joista tässä on kysymys.

Ainoa isompi asia, johon haluan jälleen puuttua: Täällä jatkuvasti puhutaan pienemmistä liikenneturvaongelmista pala kerrallaan. Kannattaisi kerralla koota kaikki yhteen parlamentaarisen liikennekomitean vanhojen mietintöjen tapaan ja lähteä siitä, pudotetaanko kuolleisuutta 100:lla tai 150:llä, jotka määrät ovat kohtuullisia. Tätä olen toivonut ja uskon, että ministeri Heinonen sellaisen komitean joskus panee pystyyn. Siellä voidaan myös tutkia tätä asiaa.

39 **Kimmo Kiljunen /sd:** Arvoisa puhemies! Ed. Taipale olisi halunnut vielä laajentaa tätä lakialoitetta. Ed. Taipale varmaan on havainnut jo käydystä keskustelusta sen, että lakialoite, joka koskee kännyköiden kieltoa ajon aikana, on jo herättänyt näin paljon debattia, jopa voimakasta vastustusta. Vielä vaikeampaa olisi ollut tehdä lakialoite, johon olisi sisältynyt myöskin tämä sinänsä ongelmallinen tilanne, että meillä kännykkäkulttuuri on ryöstäytynyt sillä tavalla käsistä, että me emme ole vielä tottuneet käyttämään kännyköitä niin, että kunnioittaisimme lähistöllä olevia muita ihmisiä. Se näkyy nyt muun muassa julkisissa liikennevälineissä hyvin selvästi.

Enemmän kuitenkin ihmettelin jälleen kerran ed. Bremerin puheenvuoroa, kun hän arvosteli lakialoitetta siksi, että se on julkisuushakuinen, ja kaiken lisäksi hän vielä vähätteli liikenneministeriön asettaman liikenneturvallisuusasiain neuvottelukunnan kannanottoja. (Ed. Bremer: Hyvä, kun huomasitte!) Se tuntuu oudolta, kun tiedän, että ed. Bremer kuitenkin on asiantunteva, mitä tulee liikennekysymyksiin.

Minusta tämä asia on sen verran hyvä, että jos se saa myös julkisuutta, se ei heikennä asian sisältöpuolta lainkaan vaan päinvastoin se kuvaa sitä, että kännyköiden suhteellisen villi käyttö on selkeä yhteiskunnallinen ongelma ja liikenneturvallisuuden kannalta nimenomaan ajon aikana kännyköiden käyttö on turvallisuusriski. Tähän tulee kiinnittää vakavasti huomiota ja viime kädessä meidän täytyy lainsäädäntöteitse pyrkiä asiaa rajoittamaan.

Teknologian kehitys on selvä asia. Meillä lainsäädäntö joutuu huomioimaan monilla muillakin elämän osa-alueilla sen, että tekniikka menee eteenpäin, ja tässäkin suhteessa tietysti toivomme, että tekniikka menee sillä tavalla eteenpäin, että ajon aikana voidaan käyttää kännyköitä, mutta turvallisesti. Tässä tapauksessa olemme nyt siinä vaiheessa, että handsfree-laitteet tarjoavat tiettyä turvallisuutta.

40 **Ismo Seivästö /skl:** Arvoisa puhemies! Liikenneturvallisuuden parantamiseen tähtäävä lainsäädäntö on kyllä aika vaikeasti toteutettavissa, jos sen lähtökohdaksi otetaan, että on olemassa sataprosenttinen valvonta.

Ed. Kekkonen totesi, että hän oli lehterillä seuraamassa turvavyökeskustelua. En tiedä, keskusteltiinko silloin valvonnasta siinä mielessä, että sitä ei pystytä täydellisesti valvomaan, jolloin sitä ei kannata säätää. Eihän sitä pystytä tälläkään hetkellä täydellisesti valvomaan, että kaikki käyttävät turvavyötä, mutta on aivan selvästi osoitettu, miten monta ihmishenkeä turvavyö on pelastanut ja miten monta ihmishenkeä olisi vielä pelastunut, jos turvavyötä olisi käytetty. Emme voi ottaa isoissa ja pienissä lainsäädäntöasioissa sitä lähtökohtaa, että emme voi sitten tehdä mitään, jos ei tätä asiaa pystytä sataprosenttisesti valvomaan. Jos tälläkin keskustelulla on saatu aikaiseksi se, että muutama ihmishenki pelastuu ja kiinnitetään huomiota liikenneturvallisuuden yhteen pieneen asiaan, josta on tänä iltana puhuttu, niin tämä keskustelu on puoltanut paikkaansa.

41 **Pekka Vilkuna /kesk:** Arvoisa herra puhemies! Tästä lakialoitteesta on puhuttu hyvin monelta kantilta. Jos menen ensimmäiseksi ed. Seivästön esille ottamaan valvontakysymykseen. Eihän mitään lakia pystytä sataprosenttisesti valvomaan, mutta jos tästä tehdään laki, siitä tulee sellainen laki, jota ei valvota ja jota rikotaan ylei-

sesti. Jos lapset näkevät, että vanhemmat rikkovat lakia, niin yleinen lain kunnioitus siitä kärsii.

Ed. Taipale mainitsi puhelinkopissa matkustamisen. Se oli aika kauniisti sanottu taksikuskeja kohtaan. Sikäli ainakin minä, kun taksin tilaan, oletan, että olen ostanut sen auton ja miehen palvelut, huomiokyvyn, kaiken siksi aikaa, kun matkustan paikasta a paikkaan b. Hän tekee työtä vain minulle. Ei hänen kuulu vastata puhelimeen. On törkeää, että hän tavallaan varastaa minulle myymäänsä palvelua toiselle puhuakseen. Taksikuskien pitäisi se itse tajuta, että se on jo aivan kohteliaisuussääntöjä ja markkinatalouskäyttäytymistä vastaan, että asiakkaan ajalla puhutaan puhelimeen.

Jos jotain rajoituksia tehdään, pidän järkevänä, että taajama-alueilla se kiellettäisiin. Mutta jos se myös laajalla maaseudulla on täysin ympärivuorokautisena, aivan absoluuttisena kieltona, kyllä se on todella typerä laki. En ainakaan tiedä parempaa tapaa käyttää aikaani, jos kerran joudun olemaan autossa, että puhun sen ajan puhelimeen. Silloin saan hoidettua kaksi asiaa yhtä aikaa. En todellakaan tunne vaarantavani liikennettä, kun olen tähänastisessa elämässäni lähes kymmenen tuntia päivittäin erilaisten koneitten ratissa ollut, jos jossakin Pihtiputaan korpitaipaleella vedän perjantaiyönä menemään kotia kohti ja siinä otan ja puhun puhelun.

42 **Kimmo Kiljunen /sd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ihmettelen ed. Vilkunan muotoilua, että tästä tulisi sellainen laki, jota rikottaisiin yleisesti. Päinvastoin kuvittelisi, että jos tällainen lainsäädäntö Suomeen tulisi, kuten Portugalissa, Italiassa, Norjassa ja Tanskassa jo on ja Belgiaankin on tulossa, se loisi vain sitä käytäntöä, että autoihin asennettaisiin handsfree-laitteet, jolloin puhuminen on edelleen mahdollista kännykkään, mutta turvallisesti. Tätä minä ihmettelen, mistä syystä tämä johtaisi lain rikkomiseen, kun tämä nimenomaan ohjaisi sellaiseen tekniikan kehittämiseen ja käyttöön, joka on turvallisempaa kuin nykyinen tilanne.

43 **Kalevi Olin /sd:** Arvoisa puhemies! Auto on rakennettu ihmiselle, jolla on kaksi kättä ja kaksi jalkaa. Jalat toimivat, kuten tiedämme, polkimien kanssa, jos ei ole kyse automaattiautosta, niin molemmat toimivat siellä, ja molemmat kädet on tarkoitettu toinen ohjaamiseen toinen yleensä vaihteiston käyttämiseen. Ed. Kiljunen on aivan oikealla asialla tässäkin kysymyksessä, ja olen itsekin allekirjoittanut tämän lakialoitteen. Kaikki toimenpiteet, joilla edistetään liikenneturvallisuutta, ovat ne lakiin liittyviä, kasvatuksellisia tai muun kaltaisia, ovat kannatettavia.

Tilastot kertovat enemmän kuin ehkä uskommekaan siitä, että tiukoissa tilanteissa, liikenneonnettomuuksissa, vakavissakin, osasyynä todennäköisesti on ollut se, että käsillä tehdään muuta kuin auton alkuperäisessä suunnittelussa on tarkoitettu. Ed. Kiljunenhan ja me muut allekirjoittaneet tarkoitamme tällä lakialoitteella, että tämä handsfree-laite asennettaisiin autoihin, mikä mahdollistaisi sen, että ihmisen raajat olisivat perustehtävässä eli auton ohjaamisessa. Minusta tästä asiasta on turha nostattaa myrskyä vesilasiin.

44 **Pertti Hemmilä /kok:** Arvoisa puhemies! En ajatellut aiheesta käyttää lainkaan puheenvuoroa, mutta en malta olla puuttumatta keskusteluun, koska on puhuttu laidasta laitaan. Nimittäin lainsäätäjän pitäisi olla hyvin tarkkana siinä, ettei säädetä mitään semmoisia lakeja, joista jo etukäteen tiedetään, että niitä on hyvin mahdoton käytännössä valvoa. Mitä tämä vaikuttaa yleiseen lainkuuliaisuuteen esimerkiksi tämä tällainen? Minä yritän myöskin asettautua sen valvovan poliisin tilanteeseen ja rooliin tuolla tien päällä. Nimittäin kyllä se tuntuu aivan mahdottomalta nimenomaan liikennettä valvovan poliisin näkökulmasta. Siinä tulee erittäin suuria todisteluongelmia, vaikeuksia käytännön tilanteissa. Tulee mieleen, että tämä laki voisi olla pitävä myöskin valvonnassa ainoastaan siten, että mikäli autonkuljettajalla on hallussaan matkapuhelin, niin autoa kuljettaessaan hänellä pitää olla asennettuna handsfree-, kädet vapaana -toiminto. Silloin tämä pystyttäisiin ehkä jollain lailla myöskin valvomaan ja todistamaan, eikä olisi valvovalla poliisilla suuria todisteluvaikeuksiakaan tämän asian suhteen.

Mitä tulee yleensä liikenneturvallisuuteen, niin kyllähän meillä on selvät säädökset ja määräykset olemassa jo nyt, miten autonkuljettajan pitää pitää itsensä valppaana tiellä liikenteessä. Ei tässä ole mitään eroa oikeastaan, näpräkö kännykkää, radiota tai kasettia, jotain tämmöistä. Näitähän onnettomuuksia on tapahtunut, kuljettaja kertoo jälkeenpäin, että hän vaihtoi nauhuriin toista kasettia ja siitä aiheutui tämä onnettomuus.

Tosiasia on se, että jos tämmöinen laki nyt säädetään, niin hyvin paljon yleinen lainkuuliaisuuden malli meillä pienille lapsille — täällä jo on mainittu esimerkkinä pienet lapset — tulee kyllä olemaan aika heikkoa laatua.

45 **Kalevi Olin /sd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Hemmilä esitti osin hyvin perusteltuja näkökulmia, mutta hänen puheestaan on tehtävissä eräitä vastakysymyksiä esimerkiksi valvonnan osalta, että tässä kysymyksessä ei voisi valvoa. Entä, ed. Hemmilä, tarkoitatteko sitä, että esimerkiksi liikennerajoituksia määrittäviä normeja ei pitäisi säätää, jos niitä ei voi valvoa tai että alkoholin alaisena ajoneuvon kuljettamista pitäisi sallia, jos sitä ei voi lain kautta valvoa? Tästä päätyy nimittäin siihen, että teidän logiikkanne on mahdoton. Eli että lain säätämisen välttämättömänä ehtona pitäisi olla valvonta (Ed. Kiljunen: Absoluuttinen valvonta!) — absoluuttinen valvonta. Eihän tämän takia lakeja säädetä yhteiskuntaan.

46 **Leea Hiltunen /skl** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Aivan samoin kuin ed. Olin kysyi, minä kysyn, mikä on tässä tämä logiikka, jos me nyt katsomme, että tämän lain mukaan ei voida valvoa, ja samalla on kuitenkin esimerkiksi turvavöistä määritelty laki ja monta monta muuta lakia, jotka säätelevät meidän liikennettämme. Kyllä minä katson, jos lähdetään tälle pohjalle, että ollaan esimerkkinä meidän lapsillemme tahi muulle yhteisölle, ympäristölle olettaen, että sitä ei voida valvoa, niin millä tämä valvonta mitataan. Joka tapauksessa kun laki on, sitä noudatetaan. Silloin meidän lapsemme ja yhteisö näkevät, että kun autossa ollaan, silloin lakia noudatetaan myöskin sillä tavalla, että siellä ovat nämä laitteet asennettuna ja niitä käytetään. Meillä on tekniikka jo niin todella pitkälle mennyt, että ei kai meidän siitä tarvitse kiistellä, minkälaisella tekniikalla nämä rakennetaan.

47 **Pertti Hemmilä /kok** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Edellisille puhujille vastaisin yksiselitteisesti, että todellakin liikenteenvalvontaan, nopeusvalvontaan meillä on mittarit, alkoholin promillemittarit meillä on olemassa. Näitä voidaan valvoa aivan selvästi. Kuten minä puheenvuorossani totesin, ainoastaan siinä tapauksessa, että määrättäisiin tässä kohtaa niin, että mikäli autonkuljettajalla on hallussaan matkapuhelin autoa kuljettaessaan, häneltä pitää silloin löytyä myös handsfree-laitteet, silloin ollaan pitävällä pohjalla, ei olla liukkaalla jäällä. Silloin sitä voidaan valvoa. Kun poliisi liikennettä valvoessaan pysäyttää autoilijan, autoilija voi todistaa, että tässä minulla on nämä laitteet.

48 **Tuija Nurmi /kok:** Arvoisa puhemies! Oikeastaan puheenvuoroni on vastauspuheenvuoro ed. Taipaleen puheenvuoroon. Olen ed. Taipaleen kanssa hyvin pitkälle samaa mieltä siitä, mikä liittyy kännykänkäyttökulttuuriin esimerkiksi julkisissa kulkuneuvoissa. Itse voin todeta ja olen iloinen siitä, että taksiautoilijat eivät yleensä puhu kännykkään ollessani kyydissä. He yleensä ilmoittavat, että heillä on asiakas, ja toteavat puhelimeen, että palataan myöhemmin asiaan ja soitetaan, kun asiakasta ei ole autossa. Ihan aina eivät autoilijat kännykkään puhu, kun taksissa on asiakas.

49 **Pekka Kuosmanen /kok:** Arvoisa herra puhemies! Yrittäjä-kansanedustaja Kiljunen on tehnyt aloitteen, jolla kiellettäisiin autopuhelimeen puhuminen (Ed. L. Hiltunen: Ei!) — ainoastaan sallittaisiin handsfree-laitteen kautta. Itselläni on kokemuksia molemmista. Minulla on autossa yleensä kaksi kolme autopuhelinta ja yksi handsfree-laite eli eri firmojen autopuhelimet, jotka omistan. Minulle tulee ongelma, mihinkä puhelimeen minä vastaan, minkä arvoinen soittaja minulla on.

Mutta minä kuitenkin vanhana yrittäjäkansanedustajana lähden siitä, että tieliikennelakihan määrää, että ajoneuvonkuljettajan on kaikissa olosuhteissa pystyttävä ajoneuvo hallitsemaan ja pysäyttämään niin sääolosuhteet, keliolosuhteet kuin muutkin olosuhteet huomioiden. Pääsääntöisesti tieliikennelaki edellyttää, että autonkuljettajan on kuljetettava ajoneuvoa selvin päin. Jos ajoneuvonkuljettaja täyttää nämä tieliikennelain edellyttämät vaatimukset, olen vakuuttunut siitä, että ajoneuvonkuljettaja ei vaaranna muita tieliikenteessä olevia eikä itseään. Siinä mielessä lähden siitä, että tämä yrittäjä-kansanedustaja Kiljusen aloite autopuhelinhommasta ei tässä vaiheessa minusta ole ajankohtainen.

50 **Lauri Oinonen /kesk:** Arvoisa herra puhemies! Yhdyn aivan edellä puhuneen ed. Kuosmasen ajatukseen, että ed. Kiljusen tekemä lakialoite, joka kylläkin tähtää aivan hyvään tieliikenne-

turvallisuuden parantamiseen, ei ole tässä vaiheessa ajankohtainen. Ymmärrän hyvin nämä ajatukset, jotka liittyvät matkapuhelimen käyttöön silloin, kun se on ihmisen käsissä ja toinen käsi on jossain muualla kuin auton hallintalaitteissa. On tietysti ongelmallinen kysymys, mitä kaikkea muuta ihminen voi autolla ajaessaan tehdä, jolloin ei välttämättä ole kuin toinen käsi auton ratissa, onko edes kumpikaan. Tämä on kyllä vakava kysymys, mutta tässä on piirteitä, jotka herättävät tiettyä hilpeyttäkin.

Siitä huolimatta tätä kysymystä sietää tarkastella, että jos tehdään laki, joka sanktioi matkaviestimeen, matkapuhelimeen, puhumisen, millä tavalla viranomainen toimii. Minusta ed. Petri Salo käytti erinomaisen, kokemusperäiseen käytäntöön perustuvan kriittisen puheenvuoron, jossa pohdittiin, mitä sitten tehdään, kun tavataan henkilö, joka puhuu matkapuhelimeen tai jonka epäillään puhuneen matkapuhelimeen. Tässä onkin vaikea tilanne, onko tämä vaarantanut liikennettä.

Nythän on tilanne sellainen, että on tiettyjä asioita, joihin laki perustuu, joita voidaan selkeästi mitata. Verestä voidaan mitata alkoholi, se voidaan mitata hengitysilmasta, huumeitakin voidaan mitata, vaikka ei ehkä kaikkia. Turvavyön käyttö voidaan mitata, ainakin jos on nähty tai voidaan valokuvata henkilö, joka on ollut ilman turvavyötä, vaikka se jo yleensä siinä vaiheessa on henkilöllä paikallaan, kun auto on pysähtynyt, mutta konstaapeli voi sanoa, että parin sadan metrin päässä sitä ei ollut. Tämä on vielä todettavissa oleva asia.

Mutta matkaviestimen osalta tilanne on jollakin tavalla ongelmallisempi. Tietysti siinäkin, jos on todella mainittuja valokuvaajia, jotka ottavat valokuvan jonkin lumipenkan tai kiven päältä tai pensaasta, mistä ottavat, voidaan todistaa, että henkilö on puhunut matkaviestimeen. Sitten tietysti tulee kiistakysymys, onko tämä väline ollut lelu, onko se edes puhekuntoinen. Kyllä tässä tulee semmoinen, sanoisinko, hilpeyttä herättävä tilanne, että jollakin lailla poliisin toimilla pitäisi olla tietty terve järki tien päällä ja terve kritiikki siitä, että ollaan todella liikenneturvallisuutta valvomassa eikä poliisia pitäisi mihinkään pellen rooliin panna.

Minusta pitäisi olla selkeästi liikenneturvallisuudesta kysymys, jota tällä kieltämättä etsitään. Minusta kieltämättä pitäisi asiaa edelleen tutkia, mitkä tilanteet ovat vaarallisimpia, ja koettaa kasvattaa ihmisiä välttämään kaikkia niitä toimia, joilla liikennettä vaarannetaan. Niitä on toki paljon monia muitakin. Autossa voi olla vaikka riitely ja tappelu menossa. Olen ollut tilanteessa, että olen nähnyt, että autossa riideltiin ja tapeltiin, ja kun se Jyväskylässä meni lumipenkkaan, tappelu jatkui vielä sen jälkeenkin, kun lumipenkasta tultiin tielle. Kyllä on monia muitakin tilanteita, ja kaikki nämä ovat sellaisia, että ... (Ed. Skinnari: Oliko muuta tapahtumaa autossa?) — Tappelu oli autossa. Minä olin laittamassa suoraan sanoen vaalimainosta siinä lähellä ja ihmettelin, tulevatko nämä ihmiset minun päälleni, (Ed. Skinnari: Mutta oliko muuta?) kun näin, että tilanne oli hyvin vauhdikas.

Tämä on vakavaa tarkoittava aloite. Ed. Kiljunen on varmasti hyvin harkinnut tätä kysymystä, ja kiitos siitä, että hän minullekin aloitteen esitti. Minä myöskin harkitsin enkä siinä vaiheessa pannut nimeäni enkä vieläkään ole siihen sillä tavalla kypsynyt. Kysymystä sopii tietysti tarkastella ja kaikkia muitakin kysymyksiä, joilla tieliikennettä edesautetaan.

Mutta sitten kysymyksiä, mistä kaikesta meidän pitää lailla säätää. Minusta on liikaa lakeja. Yhteiskunta tulee toimeen vähemmälläkin lainsäädännöllä, mitä meillä on. Terve järki ja ihmisten taju oikeasta ja väärästä toimivat paremmin kuin kovin pitkälle menevä lainsäädäntö. Kyllä selkeillä ohjeilla ja terveen järjen käytöllä tullaan toimeen. Ed. Kuosmanen viittasi siihen selkeään pykälään, että pystyy hallitsemaan ajoneuvon kaikissa olosuhteissa. Tätä pykälää pitäisi entistä enemmän teroittaa liikenteessä. Silloin nähtäisiin itse asia, mihin tässä pyritään, liikenneturvallisuus. Poliisivalvonnassa tietysti hyvin olennaista olisi se, että minusta jo nyt pitäisi voida puuttua silloin, jos liikenne vaarantuu, puhutaanpa sitten kännykkään, ajetaan keltaisten sulkuviivojen yli tai häiritään muuta liikennettä. Siihen pitäisi jo nyt voida puuttua. Tämän näkisin olennaisena, että mistä on vaaraa, sen mukaan pitäisi toimia.

Arvoisa herra puhemies! Tässä vaiheessa en näe lakialoitetta ajankohtaiseksi.

[51] **Kimmo Kiljunen /sd:** Arvoisa puhemies! Olen jossain määrin häkeltynyt siitä, että täällä on näinkin monta puheenvuoroa käytetty: ed. Hemmilä, ed. Salo ja viimeksi ed. Oinonen, joissa primäärisesti asetutaan vain valvovan poliisin rooliin tässä kysymyksessä. Minusta on tärkeätä,

että kiinnitämme huomiota myöskin valvontaseikkaan ja poliisin vaikeuksiin mahdollisesti arvioida, onko lakia noudatettu, jos lakialoite johtaisi lainsäädäntöön. Mutta silti meidän ensisijaisesti lainsäätäjinä ei pidä asettua valvovan poliisin rooliin. Jos on vaikeuksia asettua auton kuljettajan rooliin, josta lähtökohdasta itse tätä lakialoitetta tein, niin pitäisi asettua muiden tiellä kulkijoiden, tienkäyttäjien rooliin. Tässä suhteessa lakialoitteen syvin ulottuvuus on se, että meidän täytyy tehdä tiellä liikkuminen niin turvalliseksi kuin mahdollista. Kännykän käyttö ilmiselvästi ei ole ainoastaan riski auton kuljettajalle ilman handsfree-laitteita, vaan ennen kaikkea se on riski myöskin lapsille. Kun tässä viitattiin siihen, että heikennetään lainkuuliaisuutta lasten silmissä, niin lastenkin turvallisuudesta, jotka tiellä liikkuvat, tässä on kyse, eli muiden tiellä liikkujien. Tätä näkökulmaa tässä pitäisi tähdentää.

Toinen seikka, joka täällä on yllättävän moneen kertaan tullut esille, on se, että kädet monesti auton kuljettajalla eivät ole ratissa, vaan voivat olla kasettisoittimessa, milloin missäkin, täällä viitattiin siihen. Tästä lähtökohdasta on vaikea ylipäätään lainsäädäntöä kehittää, jos otamme tämän argumentin, johon kertaalleen jo ed. Bremerille vastasin, että yksi paha olisi tekemässä toisesta pahasta hyvän asian. Tämä ei voi olla lähtökohta. Meidän täytyy pyrkiä torjumaan ongelmatilanteita kaikkialla, missä voidaan. Tässä tapauksessa lakialoite ei koske kasettien käyttöä, vaan se koskee kännyköiden käyttöä autossa ja pyritään sitä kautta tehostamaan liikenneturvallisuutta.

Toinen varapuhemies: Olen ruvennut välttämään vastauspuheenvuoroja, mutta kun mainittiin nimeltä ed. Petri Salo, myönnän hänelle vastauspuheenvuoron.

52 **Petri Salo /kok** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Itse perusasiasta, liikenneturvallisuudesta, varmasti meillä kenelläkään keskustelijalla ei ole minkäänlaista eri näkökulmaa. Minä vain tarkoitan sitä, että mikäli käyttää autossa radiota siten, että se aiheuttaa vaaraa, se on yhtä vaarallista kuin ottaa vastaan puhelu. Mikäli vaihtaa kasettia, mikäli vaihtaa cd-levyä, mikäli menee hansikaslokeroon ja kaivaa sieltä jotakin esinettä, puhumattakaan siitä, että aloittaa tupakanpolton, etsii sytytintä tai menee käsilaukulle viereiselle penkille, puhumattakaan takana olevasta koirasta tai lapsesta tai jostakin muusta, kaikki nämä yksittäiset teot ovat omiaan aiheuttamaan lisää vaaraa, kuljettajan herpaantumista, jopa autossa riitely, niin kuin ed. Oinonen totesi. (Ed. Kiljunen: Eihän se vähennä tätä asiaa!) — Ei, mutta minä tarkoitan, että kaikkia emme voi lailla kertoa, mitä ei saa tehdä. (Ed. Kiljunen: Tämän me voimme!) Jokainen järkevä kuljettaja — tiedän, että ed. Kiljunenkin on järkevä kuljettaja — kun hän huomaa, että liikennetilanne on Vantaalla nyt sellainen, että ei ole turvallista käyttää tällä hetkellä matkapuhelinta, niin ei käytä. Tämä on jo nykyisessä laissa.

53 **Ilkka Taipale /sd:** Arvoisa puhemies! Uskon, että ed. Kimmo Kiljusen aloite menee jossain muodossa läpi, vaikka se ei tapahtuisi lainsäädäntötasolla, koska sellainen ilmanala täällä on. Se menisi läpi varmasti helpommin, jos edustajien Hemmilän ja Salon tekemät huomautukset otettaisiin huomioon. Tätä voidaan valvoa helposti katsastuskonttorien kautta ja katsoa, että tällainen laite on autossa siinä kuin on jokin muu turvalaite päällä. Tämä olisi kaikkein käytännöllisin ratkaisu.

Täällä on mainittu turvavyöstä. Sattumalta siitä tiedän hiukan enemmän. Se poisti noin 100 kuolemaa kättelyssä Suomessa. Sitä aluksi ei valvottu kovin paljoa. Käyttöaste nousi noin 70 prosenttiin ilman valvontaa. Tällä hetkelläkin, jos siihen pantaisiin tiukka valvonta, nostaisimme käyttöasteen 90:stä 100:aan prosenttiin, laskisimme kuolleiden määrää mahdollisesti 20—30:llä. Kännykän käyttö mahdollisesti aiheuttaa 10—15 kuolemaa, mahdollisesti, korkeintaan. Turvavyö saatiin läpi, vaikka kolme kansanedustajaa täällä kertoi, että he ovat olleet hengissä sen takia, että heillä ei ollut turvavyötä, mukaan lukien silloinen sosiaali- ja terveysministeri Tiekso. Se saatiin läpi vapauttamalla taksit, poliisit, nokikolarit, pakettiautot, linja-autot turvavyön käytöstä ja sitä vielä puolella vuodella pitkitettiin, koska turvavöitä ei saatu asennettua Ladaan riittävän ajoissa. Nyt ed. Kiljusen pitäisi varmistaa, että handsfree-laitteita valmistettaisiin myös Suomessa, koska turvavyötä pitkitettiin myös sillä perusteella, että rullaturvavyötä ei kyetty Suomessa vielä valmistamaan, mutta oltiin juuri valmistamaisillaan. Se koko prosessi lähti siitä liikkeelle, kun liikenneministeriön kansliapäällikkö Häkkänen ensimmäisenä sanoi, että Suomessa ei

sidota kuin rikollisia ja tämä laki pitää säätää perustuslainsäätämisjärjestyksessä. Se siitä ja tästä asiasta.

54 **Klaus Bremer /r:** Arvoisa puhemies! On pakko vastata ed. Taipaleelle, että itse olen ollut puolitoista vuotta sairaalassa sen takia, että käytin turvavyötä. Jos en olisi käyttänyt turvavyötä, niin en ilmeisesti olisi ollut päivääkään sairaalassa. Eli kaikilla totuuksilla on toinenkin puoli.

Arvoisa puhemies! Täällä poliisit, edustajat Petri Salo ja Hemmilä, minusta kuitenkin ovat nyt kaikkein lähinnä kohtuutta ja oikeutta. Emme me tarvitse uutta limuviinalakia emmekä uutta pelastusliivilakia, lakeja, jotka ovat esimerkkejä valvonnan mahdottomuudesta ja epätarkoituksenmukaisuudesta siinä samalla. Valvonta on tässä aika lailla avainasia. Kun lähdetään siitä, että tutkimukset yhtäpitävästi ja kiistattomasti osoittavat, että matkapuhelimen käyttö aiheuttaa liikenneonnettomuuksia paljon, sitä enemmän, mitä enemmän on liikennettä, niin samalla kun totean, että handsfree-kielto ei vie meitä oikeastaan yhtään askelta lähemmäs totuutta, tämän keskustelun aikana jo on tullut esille sellainen ajatus, että entä jos taajamamerkin sisäpuolella, taajama-alueella, kiellettäisiin matkapuhelimen käyttö kokonaan. Minä en usko, että siinä kovinkaan paljon menetettäisiin. Olisi otettu pisin mahdollinen askel kohti paranevaa turvallisuutta tässä kännykkäasiassa.

55 **Kari Myllyniemi /kesk:** Arvoisa puhemies! Tässä alkaa kohta mennä sekaisin puskapoliisit ja nokikolarit, samaan pykälään kohta tulee mainittua. Ed. Bremer totesi viimeksi aika hyvin, ja todellakin tästä voitaisiin aloittaa, että tämä olisi tosiaan taajama-alueella kiellettyä. Ed. Hemmilä ei tarvitse ketään puolestapuhujaakaan varmasti, hän pystyy puhumaan omasta puolestaan erinomaisen hyvin, mutta täällä nyt on sotkettu onnellisesti kaksi eri asiaa: voidaanko jotakin valvoa vai voidaanko se todistaa. Valvoa voidaan tietenkin, mutta kun kansalainen nostaa autossaan matkapuhelimen korvalleen, miten sen todistaa ulkopuolinen henkilö, poliisi, että hän todellakin puhui. Kun auto pysäytetään, niin tietenkin asianomainen henkilö ilman muuta sanoo, vaikka me suomalaiset olemmekin lainkuuliaisia, mutta siinä vaiheessa, kun on tulossa 500—600 markan tai tonnin sakko, hän ilman muuta kertoo, että oli kyllä tarkoitus käyttää matkapuhelinta, mutta kun huomasin poliisin, muutin mieleni. Tässä ei kuitenkaan voida sanoa olevan liikennerikoksesta kysymys, että yrittäminen olisi myöskin rangaistavaa. Tässä alkaa horjumaan usko myös, mitä tässä pitäisi tehdä, mutta jotakin tämän asian suhteen myöskin pitäisi tehdä, että matkapuhelimien käyttö vähenisi joka tapauksessa. Se on tärkein asia.

Niin kuin moneen kertaan on jo sanottu, nämä keskustelut toivottavasti, vaikka ei nyt omaani, lehdistö julkaisisi jollakin tapaa ja tämä tulisi julkiseksi. Nämä meidän puheemme ovat todellakin varmasti pelastaneet jo jonkun ihmisen hengen.

56 **Jouko Skinnari /sd:** Arvoisa puhemies! Luulen, että toimittajilla on jo kännykät kiinni tähän aikaan.

Luulin pääseväni päättämään tämän keskustelun omasta mielestäni pariin totuuteen. Aikoinaan kun tupakkalakia tehtiin, silloinhan naureskeltiin sille myös, että sitä ei kukaan pysty valvomaan. Mutta näköjään tämä jossain määrin katajainen kansa haluaa itselleen aina lakia, jotta se voi menetellä sillä tavoin, mikä on viisasta. Tupakkalaki on tehnyt Suomessa erittäin paljon. Ilman sitä ei olisi tapahtunut sitä, mitä on tapahtunut, ilman että ketään on tarvinnut sakkoihin tuomita tai kenenkään on tarvinnut sitä niin hirvittävästi valvoa, vaan siinä kanssaihmisetkin ovat olleet valvojina.

Mitä sitten tulee kännykän käyttöön, niin kai se valvonta on käytännössä niissä tapauksissa, kun sattuu henkilövahinkoja tai tavaravahinkoja liikenteessä. Se voidaan jälkeenpäin tarkistaa, onko käyttänyt kännykkää vai ei. Jos se on ollut kiellettyä, niin se on tietysti silloin raskauttava tekijä. Näin tämä tulee sillä tavoin esille. Kun tapauksia on riittävän paljon, luulen, että siinä jokainen, jopa suomalainen, pystyy sijoittamaan kännykkäpuhelut silloin, kun se on paras tehdä.

57 **Kalevi Olin /sd:** Arvoisa puhemies! Mikäli tällaisella lakialoitteella voidaan säästää yksikin ihmishenki, niin se on täyttänyt tehtävänsä. Kuten tiedämme, Portugali, Italia, Norja ja Tanska ovat jo menneet järjestelmään, jota tällä lakialoitteella tarkoitetaan.

Mielestäni tämä on keskeisesti viesti myös autonvalmistajille, kuten on sanottu. Kun ed. Kuosmanen epäili kaikkien hänen kolmen puhelimensa vastaamiseen liittyvää mahdottomuutta, niin

tämähän sallisi paneeliin vain tietyt pisteet ja sormea painamalla hän voisi vastata puheluihin.

Mutta ed. Myllyniemi mielestäni käytti, ed. Skinnarin ohella, myös muutkin ovat käyttäneet, varteenotettavan puheenvuoron. Valvominen ja todistaminen pitäisi erottaa toisistaan. Jotain tässä pitäisi tehdä, hän totesi. Oma arvioni on, että tämä keskustelu on jo nyt edistänyt sitä tarkoitusta, jonka ed. Kiljunen on lakialoitteeseensa kirjoittanut.

[58] **Kimmo Kiljunen /sd:** Arvoisa puhemies! Minä olen itse asiassa ilahtunut siitä, että olemme käyneet suhteellisen värikkään keskustelun, lähes kaksi tuntia, koskien tätä lakialoitetta. Se sinällään kertoo, että aloite on ollut tärkeä ja olemme puuttuneet ongelmaan, joka on ilmiselvä. Monissa puheenvuoroissa on todettu, että jotain pitäisi tehdä.

Minä arvostan erityisesti niitä puheenvuoroja, jotka ovat olleet kriittisiä lakialoitteeseen nähden. Ne puheenvuorot ovat tuoneet tärkeitä lisäseikkoja, jotka lainsäädäntöä tässä asiassa tehtäessä tulee ottaa huomioon, jotta me saamme todella sellaisen käyttäytymiskoodiston luotua suomalaiseen yhteiskuntaan, jossa liikenneturvallisuus tältä osin saataisiin kohennettua.

Se ehdotus, mikä tuli eräänä kriittisenä huomiona tai ajatuksena, että kännyköiden käyttökielto tulisi koskemaan taajama-alueita, mutta taajamien ulkopuolella voitaisiin vapaammin operoida, ei minusta tunnu kovin järkevältä ja tarkoituksenmukaiselta sen vuoksi, että taajamien ulkopuolella nopeudet ovat huomattavasti suurempia, siellä aiheutuneet mahdolliset riskitilanteet ovat mittasuhteiltaan merkittävämpiä, jos onnettomuuksiin päädytään kuin konsanaan taajamissa, jossa päästään ehkä pienemmällä kolaroinnilla. Tässä suhteessa olisin kyllä sitä mieltä, että lain tulisi kattaa koko maa.

Kiitän edustajia siitä, että tässä on ollut tärkeitä puheenvuoroja ja tärkeätä kritiikkiä myöskin.

Keskustelu päättyy.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään liikennevaliokuntaan.

10) Laki perusopetuslain muuttamisesta

Lähetekeskustelu
Lakialoite LA 99/2000 vp (Petri Neittaanmäki /kesk)

Toinen varapuhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään sivistysvaliokuntaan.

Keskustelu:

[1] **Petri Neittaanmäki /kesk:** Arvoisa herra puhemies! Jokaiselle lapselle ja nuorelle kuuluu oikeus turvalliseen koulunkäyntiin. Tämä oikeus on kirjattu myös nykyisen perusopetuslain 29 §:ään, jonka mukaan opetukseen osallistuvalla on oikeus turvalliseen opiskeluympäristöön.

Valitettavasti tätä lakiin kirjattua tavoitetta ei ole kyetty kaikilta osin toteuttamaan. Kiusaamista esiintyy tutkimusten mukaan paikkakuntaan tai koulun kokoon katsomatta lähes kaikissa maamme kouluissa.

Viimeksi koulukiusaaminen nousi julkiseksi puheenaiheeksi 13-vuotiaan koulukiusatun tytön itsemurhan jälkeen. Sen sijaan koululaisten hätä, joka tulee jatkuvasti esille lisääntyneinä soittoina lasten ja nuorten kriisipuhelimiin, ei aina nouse julkiseen keskusteluun. Näitä soittoja tulee jatkuvasti ympäri vuoden ja kiusaaminen on yksi yleisimmistä puheenaiheista.

Koulutytön järkyttävä itsemurhatapaus sekä tuhannet soitot kriisipuhelimiin osoittavat mielestäni selvästi, ettei koulussa aina puututa kiusaamiseen tarpeeksi ajoissa. Julkisuudessa käyty keskustelu ja lehdille annetut kauhistelevat lausunnot eivät riitä ongelman korjaamiseksi. On vastuutonta jäädä odottelemaan, että tapahtuisi ihme ja kiusaaminen loppuisi.

Mielestäni Suomen perusopetuslaissa olisikin määriteltävä turvallisen koulunkäyntioikeuden lisäksi nykyistä selkeämmin myös kouluviranomaisten ja koulujen turvallisuuden takaamisvelvollisuus. Mallia tähän voitaisiin ottaa Englannissa äskettäin voimaan tulleesta laista.

Englannin uusi lainsäädäntö selkeyttää vastuukysymykset koulukiusaustapauksissa. Lain myötä niissä tilanteissa, joissa koulu ei puutu tarvittavan voimakkaasti oppilaan tai hänen vanhempiensa esille tuomaan kiusaamiseen, voidaan koko koulun johto asettaa vastuuseen laiminlyönnistään. Valvontavastuun laiminlyönnistä seuraa Englannissa nyt entistä helpommin jopa

viraltapano. Kiusatun on uuden lain myötä myös helpompi saada korvauksia kärsimyksistään.

Haluan korostaa, ettei tarkoitukseni ole tällä lakialoitteella syyllistää rehtoreita tai opettajia. Kiusatulla ja hänen vanhemmillaan on jo nykyisenkin lain nojalla mahdollisuus haastaa koulu tai kunta oikeuteen kiusaamisen takia. Tosin vastuiden määritteleminen on nykyisellään vaikeaa ja prosessi aivan liian pitkä ja monimutkainen.

Lakialoitteellani haluan korostaa koulunjohtajien ja myöskin opettajien vastuuta opiskeluympäristön turvallisuudesta ja heidän velvollisuuttaan järjestää riittävä valvonta kouluaikana tapahtuvan kiusaamisen estämiseksi. Haluan velvoittaa koulut aina kiusaustapausten esille tultua ryhtymään välittömästi tarvittaviin toimiin kiusaamisen lopettamiseksi. Tämä edellyttää nykyisen valvonnan tehostamista kouluissa, tietenkin käytettävissä olevien resurssien puitteissa. Pääpainon on oltava esille tuleviin tapauksiin puuttumisessa ja kiusatun, mutta myös kiusaajan auttamisessa.

Arvoisa herra puhemies! Koulunjohtajille mahdollisesti langetetuilla rangaistuksilla tai vahingonkorvauksilla ei tietenkään kyetä poistamaan kiusatun kärsimyksiä ja kiusaamisen vaikutuksia kiusatun koko loppuelämään. Uskon kuitenkin, että selkeyttämällä vastuukysymykset koulukiusaustapauksissa kaikki kouluviranomaiset ja koulut saadaan suhtautumaan koulukiusaamiseen vakavasti ja puuttumaan mahdollisesti omissa kouluissaan esiintyvään kiusaamiseen ajoissa. Toivon, että eduskunnasta löytyy riittävästi tahtoa puuttua tähän vakavaan yhteiskunnalliseen ongelmaan.

[2] **Jouni Lehtimäki /kok:** Arvoisa puhemies! Tämän lakialoitteen tavoite on ihan oikea. Olen iloinen, että ed. Neittaanmäki on aloitteen tehnyt, mutta on todettava, että keinot ovat tällä kertaa väärät. Kun hän käyttää esimerkkinä Englantia, hän unohtaa sen, että Englannissa koulut ovat pääosin yksityisiä, jolloin lakimuutos, joka Englannissa on tehty, on siellä oikean suuntainen, mutta ei sovi Suomeen, missä koululaitoksen ylläpito kuuluu pääosin kunnille.

Jos me lähdemme siihen, että vastuu kiusaamisesta, jota yksi henkilö ei kykene valvomaan, kuitenkin säädetään hänelle ja lähdetään jopa siihen, että voidaan rangaista, niin mennään väärään suuntaan. Mitä sitten voitaisiin tehdä? Mielestäni oikein tapa olisi se, että lähdettäisiin miettimään rikoslain muuttamista siihen suuntaan, että säädettäisiin rikoslakiin uusi pykälä: koulukiusaaminen ja työpaikkakiusaaminen. Ongelma tällä hetkellä on se, että näitä tapauksia käsitellään pahoinpitelyinä. Niin kuin tiedämme, pahoinpitelyn teon kuva on hyvin objektiivinen. Se vaatii mustelmaa tai muuta vastaavaa merkkiä siitä, mitä on tapahtunut, kun sen sijaan koulukiusaaminen tai työpaikkakiusaaminen on aina hyvin subjektiivinen kokemus. Henkilö tuntee sen, jos häntä haukutaan lehmäksi, siaksi tai vedetään tukasta. Tämä kokemus on subjektiivinen. Se on koulukiusaamista. Joku henkilö voi pitää tekoa kiusaamisena, toinen ei. Tämän takia oikea ratkaisu olisi se, että rikoslakiin tulisi muutos, uusi rikosnimike: koulu- ja työpaikkakiusaaminen.

Tälle asialle pitää tehdä senkin takia jotain, että monta kertaa kyse on siitä jatkumosta, mikä alkaa hiekkalaatikolta, jatkuu päiväkodin ja koulun kautta työpaikoille. Asialle pitää tehdä jotain. Mitä nopeammin se jatkumo saadaan poikki, sen parempi, mutta tämä ei ole oikea tapa.

[3] **Lauri Oinonen /kesk:** Arvoisa herra puhemies! Ed. Petri Neittaanmäki on tehnyt mielestäni hyvin ajankohtaisen ja sitä kautta toivottavasti vilkasta keskustelua synnyttävän lakialoitteen 99/2000. Aloitteessa hän tuo esille hyvin vakavan ongelman, koulukiusaamisen, jota edellinen puhuja laajensi myös työpaikkakiusaamiseen. Koska lakialoite nyt käsittelee koulukiusaamista, aion puheessani ennen muuta käsitellä vain sitä sektoria, johon kyseinen ed. Petri Neittaanmäen mielestäni erinomainen aloite keskustelun on ohjaamassa.

Meillä on tietysti ollut koulukiusaamista niin kauan kuin meillä on ollut kouluja, ja kiusaamista on ollut ennenkin, ennen kuin oli ainuttakaan koulua. Mutta kiusaaminen on aina hyvin kielteinen asia. Kun elettiin aikoja kolme vuosikymmentä sitten, niin silloinhan elettiin siinä ajassa, että kouluista lopetettiin järjestyksenpito. Siellä me jouduimme aika lailla vallattomaan systeemiin. Opettaja menetti auktoriteetin ja kasvatusote kouluissa herpaantui. Näin voidaan, korostan, kärjistetysti sanoa. Ei se aivan näin tietysti ollut, mutta tiedän esimerkiksi erään koulutoimentarkastajan sanoneen, että antakoon se kiusattu takaisin, niin siitäpähän oppii. Se on tietysti yksi tapa, mutta onko se oikea tapa? Sitä minä olen kyselemässä. Ihmisellä pitäisi olla tietysti

myöskin sen verran rohkeutta, että terveessä tapauksessa antaa takaisin, jos ei muuta niin sanallisesti, mutta ei se ole minusta oikea tapa asian hoitamiseksi, että koulutoimentarkastaja antaa tällaisen ohjeen koululle, että antakoon se kiusattu sitten takaisin. Kyllä minusta tähän asiaan pitäisi järjestäytyneessä yhteiskunnassa puuttua muulla tavalla. Ed. Petri Neittaanmäen lakialoite on erinomaisen hyvä, koska se tuo koulunpitäjän, koulun johdon, vastuun esille, eli asettaa ainakin yhden lenkin ketjussa kireälle. Ketju on tietysti aina niin vahva kuin sen heikoin lenkki. Mutta jos siellä on edes yksi lenkki kireällä eli se, jolle koulussa kuuluu vastuu, niin hyvä näin. Mutta sitten tähän voidaan heti perään kysyä, näkeekö koulunjohtaja kaiken, näkeekö opettaja kaiken, puhumattakaan näkevätkö koulun vanhemmat, tarkoitan johtokunta jne., kaiken, mitä koulussa tapahtuu. Eivät tietenkään, kiusaaminenhan tapahtuu yleensä salaa. Jonkin verran sitä tietysti läpi sormien opettajat katsovat. Kun on tultu suurkouluihin, siellä se helposti kätkeytyy.

Tämä on kysymys, johon pitäisi todella kiinnittää näin kovalla otteella huomiota, kuin ed. Petri Neittaanmäki tuo esille, että pannaan vastuuseen. Minä en usko, että kukaan psykologi tai psykiatri nykyaikana enää puolustelisi kiusaamista, niin kuin 30 vuotta sitten tehtiin. Minä uskon, että nyt psykologiassa ja psykiatriassa aletaan hiljalleen viisastua sen verran, että kiusaamista ei enää puolusteta vaan pidetään sitä ei-toivottuna asiana. Yleensähän meillä ymmärretään kiusaajaa, yleensä meillä ymmärretään rikoksentekijää. Nyt onneksi viime aikoina on alettu puhua rikoksen uhrista ja sitä kautta myöskin kiusauksen kohteesta. Nyt on näkökulma tullut tähän. Meillä takavuosina aina vain ymmärrettiin sitä, joka teki rikoksen, ja annettiin hänen vain jatkaa ja tällä tavalla suosittiin rikollisuuden kasvua. Nyt onneksi ollaan panemassa jarruja tälle kehitykselle. Muutoinkin yhteiskunnassa nähdään, että rikoksen tekijäkin on jostakin vastuussa eikä vain uhri. Ennen nähtiin että esimerkiksi raiskauksen kohteeksi joutunut henkilö omalla pukeutumisellaan tai muulla aiheutti sen, että tuli raiskatuksi. Nyt meidän pitää nähdä vastuu. Vastuussa on se, joka on tehnyt rikoksen, joka on syyllistynyt fyysiseen tai henkiseen tekoon, jolla on toista loukannut. Koulukiusaamisessa pitää päästä tähän, elikkä tuo ketju on katkaistava. Ei pidä sanoa, että se on jollakin tavalla säälittävä ja heikko, poikkeava, jota kiusataan, vaan häntä pitäisi auttaa, jotta jokaisen koulunkäynti ja oppiminen voisi tapahtua. Tämä on hyvin vakava asia ja tähän pitäisi todella puuttua jo tuolta leikkiiästä ja hiekkalaatikolta alkaen. Sieltä se kiusaaminen alkaa. Pitäisi puuttua niihin koviksiin, jotka jo siellä niitä taitoja osoittavat, että ovat koviksia toisia kohtaan, ja luoda oikeaa otetta. Ed. Petri Neittaanmäki on tällä aloitteella sen tuonut esille.

Tässä tietysti tarvitaan paljon koulun ammattihenkilökuntaa. Minä toisaalta hyvin paljon aina puolustan psykologien ja psykiatrien käyttöä, mutta sanoisin, että pitää olla myös selvää esivaltaa ja lakia, jossa kerta kaikkiaan estetään kiusaaminen eikä vain ymmärretä kiusaajaa, vaan estetään, että se kiusaaja, jota ymmärretään, kerta kaikkiaan ei enää kiusaisi, ja kiusattua myös ymmärrettäisiin, vahvistettaisiin, tuettaisiin ja autettaisiin sitä, joka kiusaa. Kouluille asetetaan tietysti mahdottoman kova vaatimus, jota ne eivät pysty täyttämään tietenkään. Jos laki tässä suhteessa on kova ja kieltää koulukiusaamisen, silloin kouluissa mietitään, miten tämä estetään. Silloin on pakko käydä ottamaan asioita todesta.

Näillä ajatuksilla, arvoisa herra puhemies, toivon, että tämä koulukiusaamisesta käytävä keskustelu käy vilkkaana aivan kuten edellinenkin keskustelu ja on omiaan johtamaan niihin toimiin, joilla autetaan Suomen kouluja, että koulukiusaaminen saadaan loppumaan ja että kaikki oppilaat voivat saada perusopetuksen ja opetuksen, mitä kouluissa halutaan antaa.

4 **Leena Rauhala /skl:** Arvoisa puhemies! Ed. Petri Neittaanmäki on tehnyt lakialoitteen tärkeästä asiasta, ja samalla tavalla kuin edellisessä puheenvuorossa toivoisi, että tämä saisi myös syvän ja laajan keskustelun. Mutta näen, että tämä jos mikä, koulukiusaaminen, on sellainen, että se edellyttää toimenpiteitä, joilla päästään ennalta ehkäisevästi vaikuttamaan, että koulukiusaamista ei tapahdu.

Jos ajattelemme lakeja, yhdyn siihen erityisesti, mitä ed. Lehtimäkikin toi esille, että on etsittävä todella pohtien, millä tavalla laeilla voidaan vaikuttaa. Ymmärrän myös niin, että kun koulukiusaamista tapahtuu, on löydettävä oikeat toimenpiteet ja sanktiot tai rangaistuskeinot. Nyt puhumme ehkäisemisestä ja niistä toimenpiteistä, mutta sitten jos emme saa sitä pois, totta kai on kysyttävä myös vastuukysymyksestä, kenellä on vastuu koulussa. Ymmärrän, että tämä on yhtä

vaikeaa kuin esimerkiksi sosiaali- ja terveydenhuollon puolella vastuukysymykset esimerkiksi potilasvahinkotapauksissa, mutta niihinkin on löydetty ratkaisut. Ymmärrän niin, että erityisesti — ei ehkä ole yhtä ihmistä — tässä tulee esille, että se on koulun johtaja, mutta myös perusteluissa ed. Petri Neittaanmäki tuo esille sen, että on koulun johto, eli tässä on vielä semmoista avointa, mihin kohdentuu sitten se vastuu, niin kuin ed. Lehtimäki toi esille.

[5] **Kalevi Olin /sd:** Arvoisa puhemies! Ed. Neittaanmäki tavoitteensa osalta on oikealla asialla. Mielestäni siitä, millä tavalla tämä asia voitaisiin toteuttaa, pitäisi keskustella. Onko se juuri nykyisen perusopetuslain momenttien tiukentaminen? Muistan, kun tästä keskusteltiin sivistysvaliokunnassa ja eduskunnassa viime kaudella, ja mitä tämä kaikki merkitsee juuri rehtoreiden vastuulle, siitä pitäisi puhua.

Toisaalta ed. Lehtimäen näkemys, että myös rikoslakia tarkasteltaisiin tässä suhteessa, olisi mielestäni tutkittava ja kannatettava asia. Tarkistin nimittäin eduskunnan kävelevältä lainopilliselta kirjastolta, ed. Erkki Kanervalta — hän nimittäin muistaa nämä lakipykälät myöskin sanatarkasti momentteineen — ja hän totesi äsken, että rikoslain 21 luvun 5 § toteaa, että joka tahallaan aiheuttaa toiselle ruumiinvamman tai sairauden, tuomittakoon sakkoon tai enintään kahdeksi vuodeksi vankeuteen. Tietenkin rikosoikeudellisesti vastuullisia ovat vähintään 15 vuotta täyttäneet, hän totesi. Mutta tavallaan koulukiusaamisen ja työpaikkakiusaamisen näkeminen juuri esimerkiksi jopa rikoslakitasoisena saattaisi olla perusteltua, koska työpaikoilla tätä esiintyy myöskin. Sikäli ed. Lehtimäen puheenvuoro toi mielestäni tähän lisää.

[6] **Leea Hiltunen /skl:** Arvoisa puhemies! Ed. Petri Neittaanmäki on ottanut todella tärkeän asian esille ja haluaa tällä lakialoitteella kohdentaa, antaa kasvot, mistä on kysymys koulukiusaamisessa, eli selkeyttää vastuukysymyksiä. Yhdyn myöskin näihin puheenvuoroihin, mitä tässä on tullut esille, että etsitään tapaa, millä tämä asia saadaan hoidettua, eli kannatan ajatusta, että rikoslakiin todella saadaan selkeästi koulukiusaaminen ja myöskin työpaikkakiusaaminen rangaistavaksi teoksi.

Ajattelen sillä tavalla, että jos mahdollista, perusopetuslain 29 §:n muuttamisen kohdalla voidaan etsiä jotain muuta sisältöä kuin se, että nimenomaan kohdennetaan rangaistus ainoastaan koulun johtajaan. Kannatan sitä, että vielä mietitään pykälän sisältöä. Kouluympäristöhän on kokonaisuus, jossa lapsen pitää saada vapaasti, terveesti kasvaa nuoreksi ja aikuiseksi. Nimenomaan kouluterveydenhuollon vastuulla on se, että kouluympäristö on sellainen, että lapsella on kasvun ja kehityksen mahdollisuus ja hän voi myös kasvaa siellä yhteiskuntakelpoiseksi turvallisesti sillä tavalla, että hänestä itsestään ei tule koulukiusattua eikä sallita hänen tulevan kiusatuksi. Siinä mielessä minusta on erittäin tärkeää, että jos mahdollista, ohjeistusta tulee myös kansanterveystyön puolelle ja kouluterveydenhuollon tehtäväalueelle. Olemme puhuneet, että työterveyshuollossa on hyvän työterveyshuollon ohjeistus. Yhtäläisesti voidaan ajatella, että tulee tarkempaa ohjausta tästä, mikä on hyvä koulutyö, esimerkiksi sillä tavalla, että voidaan todella ennalta ehkäistä koulukiusaamista ja laaditaan toimenpideohjelmat, miten ennalta ehkäistään, ja siellä ovat yhdessä opetustoimi, kouluterveydenhuolto ja kansanterveystyö.

[7] **Ilkka Taipale /sd:** Arvoisa puhemies! Kiinnitän huomiota myös yhteen toiseen näkökulmaan tässä asiassa. Ilmapiiriä on myös kiihdytetty tämän asian yhteydessä aivan kuten uupumuksen, depression ja vastaavien ei muoti-ilmiöiden, vaan paljolti keskusteltujen ilmiöiden parissa.

Kiusattujen Tuki ry:n Koulurauhaa-lehden julkaisuoikeudet olivat vielä joitakin vuosia sitten sellaisilla konkurssiin johtaneilla yhtiöillä, joiden johto istuu 3—4 vuoden vankeustuomioita ja jotka levittivät paitsi koulukiusattujen lehteä myös mielenterveysalan lehteä, huumealan lehtiä ja lastensuojelualan lehtiä puhelinmyynnillä. He veivät noin 12 miljoonaa markkaa tästä potista ulkomaille. Nämä asiat on peitetty julkisuudessa jossain määrin villaisella. Viimeisen asianomaisen yhtiön, joka oli alun perin niin sanottu puhdas yhtiö, jolle liiketoimintaidea myytiin, konkurssin yhteydessä tai sitä ennen konkurssiin viemisessä käytettiin hautausurakoitsijoita, taisi olla pari Porschea ja oliko 5—7 muuta liisattua autoa porukan käytössä. Kannattaa olla hiukan varovainen puhuttaessa näiden muoti-ilmiöiden määristä ja laadusta ja ilmiöiden luonteesta, koska alla on myös ylimääräistä kiihdytysenergiaa.

[8] **Jouni Lehtimäki /kok:** Arvoisa puhemies! Ihmettelen hiukan ed. Taipaleen äskeistä kommenttia siitä, että jos nuori nainen tekee itsemurhan koulukiusaamisen takia, se olisi kiihottamista tai jotain muuta. (Ed. Taipale: En minä sitä sanonut!) Minulla on itselläni tällä hetkellä toimistossa seitsemän juttua hoidossa. Yksi on muun muassa sellainen, että erään pojan päätä on työnnetty vessanpönttöön ja vettä päälle. Tämä on tällä hetkellä erittäin vakava asia Suomessa. (Ed. Taipale: En minä sitä kiistä!)

Jatkopuheenvuoron pyysin sen takia, että kiusaamisprosessissa ovat aina mukana paitsi kiusattu ja kiusaaja myös auttajat ja ulkopuoliset. Kyseessä on sosiaalinen prosessi, ja sitä ei ole olemassa myöskään ilman auttajia. Jos mennään tähän malliin, mitä ed. Neittaanmäki ehdottaa, että selkeästi vastuu on yhdellä ihmisellä, sosiaalisen prosessin ulkopuoliset ja auttajat jäävät tavallaan huomioimatta, heidän vastuunsa jää huomioimatta. Kuten aluksi totesin, näen parempana sen, että mietitään selkeästi rikosvastuuta, koska sitä kautta myös auttajat ja ulkopuoliset saadaan vastuuseen.

Ed. Olin otti esiin aika hyvän kannan, että kun rikosvastuu alkaa 15 vuodesta, poistaako tämä keino kuitenkaan koulukiusaamista. Silloin on kyse siitä, mistä ed. Aittoniemi ja myös minä olemme tehneet aloitteita, että meidän pitää miettiä, mikä on oikea rikosvastuun alkamisen hetki, onko se 13, niin kuin ed. Aittoniemi esittää, vai pitääkö sen alkaa syntymästä saakka, niin kuin minä esitän. Mutta se on toisen puheen vuoro.

[9] **Kimmo Kiljunen /sd:** Arvoisa puhemies! Minusta ed. Neittaanmäki on tehnyt arvokkaan aloitteen koskien koulukiusaamista. Siitä huolimatta, että ed. Taipale kritisoi sitä, että tässä on kyse eräästä näistä niin sanotuista muoti-ilmiöistä, joilla muun muassa iltapäivälehdistö herkuttelee, ongelma on kuitenkin todellinen ja siihen on syytä kiinnittää huomiota. Ed. Taipaleen argumentti sinänsä on kylläkin hyvin pätevä. Sama koskee erästä toista muoti-ilmiötä eli huumeongelmaa, jonka ympärille on nyt syntynyt monenlaisia auttajaorganisaatioita, joiden taustat monesti eivät ole täysin päivänvaloa kestäviä. Silti koulukiusaamisen ongelma on vakava ja tärkeä. Jos sitä voidaan lainsäädäntöteitse helpottaa tai lieventää, se on arvokasta.

On muitakin tapoja tehdä. Esimerkiksi Vantaan kaupungissa on käynnistetty Kotikylä auttaa -projekti, jossa lähiöyhteisössä vanhemmat yhdessä opettajien ja päiväkotien hoitohenkilökunnan kanssa ovat pyrkineet kehittämään yhteisöä, joka ottaa sosiaalisesti yhteistoimin vastuuta lasten kasvatuksesta ja myös koulukiusaamisen ongelmasta. Nämä ovat tapoja, joilla asiaan voidaan myöskin puuttua, ilman että siinä lainsäädäntöteitse edetään. Siitä huolimatta pidän arvokkaana, että ed. Neittaanmäki on lakialoitteen tehnyt.

[10] **Lauri Oinonen /kesk:** Arvoisa herra puhemies! Toisin kuin edellisessä asiassa, joka liittyi liikennekysymyksiin, nimenomaan tässä katson, että tässä on selkeä lain paikka. Se on myös ajankohtainen täysin riippumatta siitä, että meillä lehdistö on todellakin tarttunut aivan aiheelliseen asiaan ansaitulla tavalla, sanoisin, yllättävän hienosti, kun se on nostanut tämän kauan jatkuneen ja aina kouluissa olleen koulukiusaamisen nyt esille. Mielestäni lehdistön ja yleisen mielipiteen asenne on ollut terve. Se on lähtenyt tuomitsemaan koulukiusaamisen. Tästä minä olen hyvin tyytyväinen. Minä näen, että tässä pitää olla selkeä laki, joka on tuki koulun johdolle, koulun rehtorille, koulun johtajille, koulun johtokunnille ja selkeä tieto myös kunnallisille luottamushenkilöille ja viranomaisille. Näen, että tässä asiassa laki on tuki, jolla voidaan kouluissa toimia. En ollenkaan väheksy vaan tavattoman paljon arvostan niitä toimia, joita voidaan tehdä ilman lakia. Ne ovat tavattoman hyviä asioita, mutta jos näitä hyviä asioita ei ole, silloin pitää olla laki tukena, heikomman tukena, kiusatun tukena. Tässä suhteessa kun jokaisella on oppivelvollisuus — huomatkaa, oppivelvollisuus — silloin hänellä on ehdottomasti oikeus olla koulussa ilman, että hän tulee kiusatuksi.

Aikoinaan Puolustusvoimissa puhuttiin paljon simputuksesta. Kun olin Keuruun varuskunnassa omissa tehtävissäni, siellä sanoi sotilaslääänin komentaja, että hän haluaa kitkeä Sisä-Suomen sotilaslääänistä simputuksen. Hän sanoi alokkaille: "Jos te koette, että teitä simputetaan, tulkaa minun juttusilleni lääänin esikuntaan." Hän sanoi, että hän haluaa kitkeä simputuksen. (Eduskunnasta: Menikö joku?) — Ei ole tiedossani, menikö joku, mutta se oli selkeä viesti varuskuntaan kouluttajille, jotka edelleen kouluttivat alaisiaan, millä tavalla asiaan tulee suhtautua. — Minä pidin huolen, että tämä viesti, niin kauan kuin minä virassa olin, tuli myöskin edelleen ker-

rotuksi. Se oli selkeä tavoite, mihin pitää pyrkiä. En minä väitä ollenkaan, että simputus olisi loppunut. Mutta se oli selkeä tieto, mihinkä pyritään ja mitkä oikeudet on siinä hädänalaisessa tilassa, joka on varusmiehellä, joka yhteiskunnan pakottamana — olkoonkin että on vapaaehtoisesti, mutta asevelvollisuuslain käskemänä; olkoonkin, että on mielellään, niin asevelvollisuuslaki määrää hänet — että hänellä on oikeus suorittaa palvelus turvallisesti. Aivan sama oikeus pitää olla pienellä lapsella, kun hän tulee kouluun, että hän voi olla siellä turvallisesti fyysisesti ja henkisesti.

Kun viitattiin rikosoikeudellisiin asioihin, niin tietysti silloin jos on selkeä asia, että luu murtuu tai jotain tuommoista todistettavaa, näkyvää vammaa tulee, niin silloin näihin toki jo nykyiset laitkin puuttuvat, aivan niin kuin täällä on todettu. Mutta on paljon semmoista esiastetta, joka tekee hyvin hankalaksi lapselle koulunkäynnin ja josta ei synny heti näkyvää vammaa. Se voi ilmetä ujoutena. Se voi ilmetä koulun välttämisenä. Siitä kärsii koko koulumenestys ja elämänura tulevaisuutta ajatellen. Tähän pitäisi voida puuttua.

Nyt jos pannaan tällainen sanktio, mitä tämä laki ehdottaa koulun rehtorille, johtajalle, niin se on hänelle tuki, minkä pohjalta hän pystyy hoitamaan tehtäväänsä. Se on tuki koulun hallintoelimille myöskin tässä asiassa. Tässä suhteessa minä näen tämän hyvin arvokkaana asiana. Korostan, että kun on oppivelvollisuus, niin silloin yhteiskunnan on ehdottomasti taattava, että tuo velvollisuus voidaan kaikin tavoin fyysisesti ja henkisesti ja kaikilta ulottuvuuksiltaan, turvallisesti täyttää. Siitä on pidettävä erittäin paljon huolta senkin jälkeen, kun koulukiusaamisesta tiedotusvälineet eivät enää puhu. Silloinkin meidän on muistettava tämän asian tärkeys ja välttämättömyys aina uudelleen uusille oppilaille ja uusille opettajille.

[11] **Antero Kekkonen /sd:** Puhemies! Näin iltaistunnossa tulee joskus miettineeksi, ovatko täällä salissa entiset koulukiusaajat vai koulukiusatut. Joskus vaikuttaa, että täällä purkautuu sen kaltaisia komplekseja, että kiusaajat jatkavat tehtäviänsä tässä salissa.

Se, mitä ed. Taipale sanoi, on kyllä totta. Siis ongelma on, mutta myöskin ilmiö, joka tätä ongelmaa on seurannut, siis se vähän hysteerinen julkisuus, joka tätä asiaa on saatellut, on saattanut hiukan hämärtää tämän asian mittasuhdetta. Se kostonenkelimäisyys, mikä täällä hiukan nyt on olemassa, niin se tulee lain ehdotuksen 29 §:ssä, kun sanotaan: "Koulun johtajaa, joka laiminlyö velvollisuutensa puuttua kiusaamistapaukseen, voidaan rangaista. - - Lisäksi koulun johtaja voidaan tuomita maksamaan korvauksia kiusatulle."

Ed. Seivästö puhui hetki sitten DDR:läisestä mallista silloin, kun puhuttiin ihmisten kyttäämisestä. Minusta tässä nyt on jokin vivahde sellaisesta isoveli valvoo -yhteiskunnasta, jota ei nyt soisi Suomeen tuotavan.

[12] **Pentti Tiusanen /vas:** Arvoisa puhemies! Kyllä ed. Kekkosen puheenvuoro todella osoittaa, että täällä hiukan omia traumoja koko ajan tuuletellaan. Usein on todettu se, että nimenomaan koulukiusaajat ovat olleet entisiä kiusattuja. Näin ollen sinänsä varmasti tässä en nyt usko kiusaa kenenkään kenellekään tarkoittavan, ei näillä puheenvuoroilla eikä lakialoitteillakaan.

Lakialoite n:o 99 ed. Petri Neittaanmäeltä on sinänsä periaatteessa ihan oikean suuntainen. Kyllä tuossa hyvin vakavasta asiasta on kysymys. Kyllä koulukiusaamisen luonne on muuttunut. Vaikkakin sitä on ollut niin sanotusti aina, kuten on todettu, niin kyllä sitä on nykyään paljon rankemman jälkeen.

Puhemies! Aikaisemmin ed. Taipaleen peräänkuuluttama varovaisuus erilaisten hyväntekeväisyysjärjestöjen ja muiden sisällön suhteen, heidän toimintamalliensa suhteen, on aivan paikallaan. Se näissä yleisissä keskusteluissa on usein helposti unohtunut.

[13] **Erkki Kanerva /sd:** Herra puhemies! Tässä käytiin pari tuntia keskustelua kännykän käytöstä liikenteessä. Se leimattiin toistuvasti julkisuuden tavoitteluksi. Kyllähän tämä esitys nyt on julkisuuden tavoittelua huomattavasti enemmässä määrin kuin ed. Kiljusen esitys.

Ensinnäkin koulun johtajalla on nyt jo virkavastuu tehtävistään ja tuottamusvastuu laiminlyönneillä aiheuttamistaan vahingoista.

Ed. Oinonen toi esiin, että rikoslain 21 luvun 5 §:ää, pahoinpitelypykälää, voitaisiin käyttää vasta sitten, kun käsi on poikki tai muu fyysinen vamma. Se tarkoittaa myöskin psyykkistä vammaa. Se käy kiistatta lain esityöstä ilmi, ja prejudikaattitapauksia on, että myös henkisen vam-

man tahallinen aiheuttaminen on 21 luvun 5 §:n mukaan rangaistavaa.

Kun tätä asiaa tarkastellaan vähän laajemmin ja vähän syvällisemmin, kiusaajan ongelma voi olla yhtä vaikea tai vaikeampi kuin kiusatun. Ed. Oinonen peräänkuulutti tukea kiusatulle. Totta kai hän tarvitsee oman tukensa, mutta kuka tässä ratkaisussa auttaa kiusaajaa ja hänen perheensä todennäköistä ahdinkoa? Ei kukaan. Tällä lakiesityksellä saadaan julkisuutta, mutta ei ratkaista tätä ongelmaa.

[14] **Petri Neittaanmäki /kesk** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Erkki Kanervan puheessaan esittämä viittaus siihen, että tähän vakavaan asiaan puuttuminen olisi tehty julkisuuden tavoittelun vuoksi, on todella loukkaava. Toivon, että ed. Kanerva voi vetää nämä sanansa vielä takaisin.

Joka tapauksessa haluan käytyä keskustelua kommentoida siltä osin, että kun ed. Lehtimäki aikaisemmin totesi, että tämä asia kuuluisi pikemminkin rikoslain piiriin, totean, että mielestäni tässä on syytä erottaa kaksi asiaa toisistaan: kiusaajien vastuu, joka kyllä mielestäni kuuluu nimenomaan rikoslain piiriin, ja toisaalta valvojien vastuu eli tässä tapauksessa koulujen johtajien vastuu, josta voitaisiin säätää perusopetuslaissa.

Tällä lakialoitteella lähdetään nimenomaan siitä, että kun koulukiusaamistapauksissa vastuualueet on selkeästi jaoteltu, silloin vasta kouluissa todellakin otetaan vakavasti tämä asia. Niin kuin ed. Oinonen totesi, tämä lakialoitteessa esitetty lainmuutos on tarkoitettu selkänojaksi kouluille, niiden johdolle, eikä suinkaan minkäänlaiseksi rangaistuskeinoksi.

[15] **Erkki Kanerva /sd** (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Minä vertasin tätä keskustelua siihen keskusteluun, mitä käytiin ed. Kiljusen aloitteesta, josta käytettiin useita kertoja ilmaisua "julkisuuden tavoittelua". Menen takaisin huoneeseeni ja tarkistan. Minusta tämä oli jo tämän päivän lehdessä. Jos ei niin ollut, sitten olen erehtynyt.

[16] **Pekka Kuosmanen /kok:** Arvoisa herra puhemies! Ed. Neittaanmäki nuorena kansanedustajana, nuorena henkilönä, on mielestäni puuttunut aivan oikeaan asiaan, kun on tehnyt tämmöisen lakialoitteen kuin koulukiusaamisesta ja lainsäädäntöteitse pyrkinyt estämään tätä jatkossa. Rehtorille annettaisiin sellainen mahdollisuus ja sellaiset välineet, että pystyy omassa koulussaan hoitamaan asiat niin, että koulukiusaaminen mahdollisimman paljon vähenisi.

Kuitenkin jokainen meistä tietää, että kun lapsi syntyy maailmaan, se on kuin puhdas paperi ja koti ja koulu ovat ne ensivaiheen tekijät, jotka kasvattavat lasta. Jos kotien asemaa pystymme eduskunnassa sillä tavalla vahvistamaan ja niiden taloudellista tilannetta, että jokainen lapsi saa asua turvallisessa ympäristössä jokapäiväinen leipä turvattuna ja hyvät kasvattajat, se on se lähtökohta, jolla pystymme koulukiusaamisen estämään.

Toinen asia minusta on, että koulujen luokkakoot ovat liian suuret tänä päivänä. Niitä pitäisi lainsäädäntöteitse päinvastoin nyt, kun on hyvä aika, pienentää ja saada rauha luokkiin. Yksi vielä minusta on harmillinen asia, että koulukiusaaminen osittain tänä päivänä johtuu siitä, että nuoret kiristävät toisilta nuorilta rahaa huumeisiin. Meillä on monta ongelmakohtaa, joista koulukiusaaminen johtuu.

Epäilenpä vain, että lainsäädäntöteitse tätä asiaa ei pysty hoitamaan, vaan ainoastaan vanhemmat, opettajat ja isovanhemmat yhteistyössä tätä koulukiusaamista pystyvät vähentämään. Koskaan sitä ei pystytä poistamaan.

[17] **Leena Rauhala /skl:** Arvoisa puhemies! Koulukiusaaminen on varmasti sellainen asia, josta käsin voidaan tarkastella ja analysoida koko yhteiskunnan kovaa arvomaailmaa ja kovenevaa, voi sanoa, maastoa, ilmastoa, mikä ilmenee ihmisten välisenä väkivaltana ja erilaisina väkivallan muotoina. Silloin tietysti tarvittaisiin enemmänkin keskustelua siitä, mikä on se, millä koko eduskunta ja hallitus, me kaikki, voimme antaa sellaista suuntaa koko hyvinvointiyhteiskunnallemme, jossa enemmän välittäminen ja toisista huolehtiminen voisi toteutua ja olisi jotenkin kunnioitettavaa, ettei satuteta toista ihmistä. Mutta ne ovat niitä arvokysymyksiä. — Halusin vielä puheenvuoron eräistä syistä.

Ed. Kekkonen toi hyvin esille, että varmasti sanavalinnoissa, mitä tässä on, voidaan arvioida olevan tuomionkin suuntaa, mutta ymmärrän, että ei sen välttämättä tarvitse olla se, mihin tämmöinen asia kaatuisi. Haluaisin, että tässä olisi meillä kaikilla vilpitön halu etsiä oikeita toimen-

piteitä. Sanavalinnat voivat joskus olla virheellisiä.

Missään tapauksessa ainakaan itse en ole ... Jäin tähän istuntoon nimenomaan tätä lakialoitetta ajatellen ja näen, että se kärsimys, mitä lapset kokevat koulukiusattuina, on sen väärti, että meidän tulee tätä asiaa pohtia monella tavalla eikä pelkästään syytellä, että on vääriä tapoja. Sen vuoksi on yhdessä etsittävä uusia toimenpiteitä.

18 **Lauri Oinonen /kesk:** Arvoisa herra puhemies! Ed. Petri Neittaanmäki on tehnyt erinomaisen aloitteen juuri siinä, että nyt on eräs porras kouluelimessä, koulun johto, joka on selkeästi vastuussa. Yleensä, vaikka on hyviä lakeja, ellei oikein ole osoitettu, kuka on vastuussa niistä, niin asioita pallotellaan ja vastuu siirretään. Ed. Petri Neittaanmäki on tuonut aivan oikein esille, että on jokin elin, tässä tapauksessa koulun johtaja, koulun johto, jolla on vastuu. Se voi sitten vastuun jakaa edelleen vastuuvakuutuksena tai muuten, se on asia erikseen, mutta on yksi selkeä kiinnekohta, missä tästä asiasta on vastuu. Tämä on siinä suhteessa juuri erinomaisen hyvä aloite.

Ed. E. Kanervalle vielä sanoisin, että vaikka nyt on laki silloin, milloin tulee selvästi rikos vastaan, niin tapahtuu paljon pahaa, ennen kuin tulee selvästi niin paljon, että siihen nykyiset lait puuttuvat. Siksi asiaan on puututtava jo ennalta ehkäisevästi.

19 **Jouni Lehtimäki /kok:** Arvoisa puhemies! Haluan, ettei keskustelu lopu ed. Oinosen puheenvuoroon, että vastuu on koulun johdolla. Kyllä meidän pitää lähteä siitä, että vastuu on aina kiusaajalla, tekijällä. Sen vastuun täsmentämiseen pitää käyttää kaikki keinot.

20 **Petri Neittaanmäki /kesk:** Arvoisa puhemies! Olen ed. Lehtimäen viimeisestä puheenvuorosta täysin samaa mieltä. Kysymys on siitä, että rikoslaissa pitää selkeästi vastuu laittaa ensisijaisesti kiusaajille, mutta mielestäni tämän lakialoitteen mukaisesti perusopetuslaissa voitaisiin säätää siitä, kuinka kiusaamisen valvonta tulisi kouluissa järjestää.

Tässä suhteessa nämä eivät ole mielestäni vastakkaisia asioita, vaan pikemmin täydentävät toisiaan ja pyrkivät molemmat nimenomaan siihen, että kiusaaminen voitaisiin ennalta ehkäistä ja tarvittaessa voitaisiin rangaista, jos on syyllistytty lain rikkomiseen.

Keskustelu päättyy.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään sivistysvaliokuntaan.

11) Laki käräjäoikeuslain 6 §:n muuttamisesta

Lähetekeskustelu
Lakialoite LA 100/2000 vp (Tuija Nurmi /kok)

Toinen varapuhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään lakivaliokuntaan.

Keskustelu:

1 **Tuija Nurmi /kok:** Arvoisa puhemies! Lautamiehet eri puolilta Suomea ovat todenneet saman asian: Valintakriteerit heidän valitsemisekseen eivät ole yhdenvertaiset. Käräjäoikeuslain 6 §:n mukaan lautamieheksi ei saa valita henkilöä, joka on alle 25-vuotias tai joka on täyttänyt 63 vuotta. Lautamiehen ikää katsottaessa ratkaiseva on siis hänen syntymäpäivänsä eikä syntymävuotensa. Tämä kohta tulee korjata. Epäoikeudenmukaisuutta syntyy, koska kunnanvaltuustot, jotka valitsevat lautamiehet, kokoontuvat eri aikoina eri puolilla Suomea.

Nykyisen lain mukaan lautamieheksi ei siis voi valita henkilöä, joka on valintapäivään mennessä täyttänyt 63 vuotta. Esimerkiksi samana päivänä 63 vuotta täyttävistä henkilöistä, jotka asuvat eri kunnissa, voi toinen tulla ikänsä perusteella valituksi, toinen ei. Ratkaisevaa on, onko kunnanvaltuusto kokoontunut tekemään valintansa ennen heidän syntymäpäiväänsä vai sen jälkeen. Jotta valintatilanne tältä osin saataisiin yhtäläiseksi, lakialoitteessa ehdotetaan lakia muutettavaksi siten, että valintavuoden aikana tietyn iän täyttänyt on pätevä lautamieheksi.

Toinen aloitteessa tehty muutos koskee lautamiehen yläikärajan nostamista 63 vuodesta 65 vuoteen. Myös tämä vaatimus on tullut lautamiehiltä itseltään. Laamannit kokoontuivat syyskuussa kokoukseen ja paikalla olleet päätyivät pohdiskeluissaan nyt tehdyn esityksen kannalle. On katsottu, että lautamiehenä kykenee toimimaan vanhempana kuin mihin nykyinen laki antaa mahdollisuuden.

On selvää, että lautamiesten tulee edustaa tasapuolisesti kunnan väestöä. Tosiasia kuitenkin on, että työikäisten on monesti vaikea sovittaa

yhteen työn, perheen ja käräjäoikeuden aikatauluja. Elämänkokemus tuo mukanaan myös sellaista kypsyyttä, joka on hyväksi lautamiehen tehtävissä. Tietenkin lautamiesten valinnassa otetaan huomioon henkilö kokonaisuudessaan. Ikä ei ole ainoa peruste valituksi tulemiselle. Tällöin ne yli 65-vuotiaat, jotka eivät kykenisikään lautamiehiksi, karsiutuvat joka tapauksessa.

[2] **Kyösti Karjula /kesk:** Arvoisa puhemies! Pyysin puheenvuoron ed. Nurmen lakialoitteeseen sen vuoksi, että vastaavaan käräjäoikeuslain 6 §:ään tein muutosesityksen viime keväänä, muutosesityksen, jossa tartuttiin myös käräjäoikeuden lautamiesten yläikärajaan, joka on nyt 63 vuotta. Tämän ikärajan täyttäminen ei suinkaan tee ihmistä lautamieheksi sopimattomaksi. Niin kuin ed. Nurmenkin lakialoitteessa viitataan, päinvastoin pitkästä elämänkokemuksesta saattaa olla lautamiehen tehtävässä etua.

Tämän vuoksi oma lakialoitteeni ottaa myös tämän toisen pään huomioon. Kyseenalaistin keväällä, miksi vaaditaan 25 vuoden ikää lautamieheltä, joka soveltaa lakeja, ja 18-vuotias on jo valmis ja kypsä säätämään lakeja. Aivan samalla tavalla minä ymmärrän, että myös eduskunnassa, tässäkin eduskunnassa on selvästi yli 63-vuotias ainakin yksi kansanedustaja säätämässä lakeja. Sen vuoksi minusta varmasti osin on kysymys hyvinkin pitkästä perinteestä ja jossakin mielessä jo jäänteestäkin, että lautamiehen tehtävä halutaan nyt jotenkin iän suhteen erityisesti fokusoida tähän ikärajaväliin 25—63 vuotta.

Millä perustelin myös nuorempien mukaan ottamista? Meillä nuorten ongelmat ovat hyvin monella tavalla esillä myös käräjäoikeuksissa, eikä ole väärin, että näitä kysymyksiä on pohtimassa ja ratkomassa jo kansalaiskunnoltaan koeteltu nuorikin ihminen. Aivan samalla tavalla ymmärrän yläikärajaongelman senkin vuoksi, että meillä vanheneva väestö lisääntyy koko ajan. Ymmärrän, että voidaan hyödyntää myös niiden vanhempien ihmisten osuus, jotka henkisiltä ja fyysisiltä voimiltaan ovat täysin työkykyisiä ja tässä mielessä myös kykeneviä käräjäoikeuden lautamiestehtävään.

Arvoisa puhemies! Minä toivoisinkin, että käräjäoikeuksien lautamieskysymys ikärajoineen otettaisiin todella ihan vakavasti, ja nyt kun ed. Nurmen lakialoitekin lähetetään lakivaliokuntaan, siellä tartuttaisiin tähän kysymykseen niin, että tällainen ehkä osin vanhana jäänteenä säilynyt ikärajoite arvioitaisiin uudelleen.

[3] **Ilkka Taipale /sd:** Arvoisa puhemies! Yhdyn edeltävään argumenttiin ja pidän ed. Karjulan aloitetta erittäin hyvänä. Se liittyy siihen, että piakkoin Suomessa on joka kolmas ihminen yli 65-vuotias. Jos heiltä viedään pois kaikki toiminta- ja vaikutusmahdollisuudet, muu kuin äänestäminen, ei siitä mitään tule.

Aikanaan tällaiset edustuselimet, kuten kansanedustuslaitokset tai niitä edeltävät, olivat vanhempain neuvostoja tai viisaiden kerhoja tai vastaavia. Nyt täällä on yksi yli 65-vuotias, viisaita toki on edelleenkin (Ed. Kekkonen: Keskuskomiteoita!) — vahakabinetteja sillä puolella. — Mutta vakavasti ottaen meidän pitää luoda sellainen yhteiskunta, jossa yli 65-vuotiailla on toimintamahdollisuudet, vaikutusmahdollisuudet. Se linja, että kaikista hallintoneuvostoista poistettiin yli 65-vuotiaat, on kestämätön tulevaisuuden kannalta. Tällä hetkellä ainoastaan taiteilijat, osa professoreista, yrittäjät, omistajat ja jotkut muut ryhmät, tutkijat, voivat tehdä työtä 65 vuotta täytettyään.

Kun puhutaan huoltosuhteesta, että mukamas työikäiset loppuvat ja joutuvat hoitamaan eläkeikäisiä, se ei pidä paikkaansa, koska eläkeikäiset tulevat astumaan osin työmarkkinoille ja erilaisiin vaikutusasemiin väistämättä. Kun nuorempi polvi on lisäksi saanut intellektuaalisen koulutuksen aiempaa enemmän, käden taidothan hävitetään, mutta kaikki saavat tietokonekoulutuksen, kaikki tieteellisen koulutuksen jne., ja juristithan perinteisesti olivat yli 70-vuotiaita, arvostetut laamannit jne., niin minä pidän tätä aika omituisena juttuna.

[4] **Leena Rauhala /skl:** Arvoisa puhemies! Ed. Nurmi on tehnyt hyvän aloitteen. Näen, että nämä asiat, mitkä jo tuotiin esille ihmisen vanhenemisesta ja ikäkysymyksestä, ovat perusteltuja. Mutta enemmän näen itsekin lautamiehenä toimineena sen, että ne kysymykset, mitkä siellä eteen tulevat, edellyttävät todella elämän antamaa viisautta ja kokemusta tai yhteyttä erilaisiin alakulttuureihin ja sosiaalisiin yhteisöihin ja varmasti ei pelkästään ikä ole ratkaisevin.

Mutta ainakaan itselläni ei ole vielä valmista ajatusta siihen, mitä tarkoittaa sitten, jos siellä on liian kokematon, mitä se on, liian nuori tai liian kokematon. Muistan vain joitakin keskusteluja,

joissa erityisesti ikärajalla, että se on 25 vuotta, on omat perustelunsa. Mutta se, että tämä ikäraja 65 vuoteen laajennettaisiin, on minusta perusteltu. On hyvä, jos tätä voidaan tässä lakialoitteen käsittelyprosessissa arvioida mahdollisesti asiantuntijoitten myötä, mitä se mahdollisesti merkitsee, mitä ed. Karjula toi ikärajan alentamiskysymykseen. Mutta painottaisin erityisesti kokemuksen ja elämän antamaa viisautta ja oikeastaan sitä oivaltavaa kuuntelemista ja yhteistyötä tuomariston kanssa.

5 **Pentti Tiusanen /vas:** Herra puhemies! Nyt kun käräjäoikeudet ovat jo joitakin vuosia istuneet ja lautamiehien toiminta on alkanut tulla tutummaksi myös itse lautamiehille, niin useammin ja enemmän ja enemmän sattuu, että lautamiehet saattavat äänestää myös lainoppineen jäsenen kannan nurin ja kaataa sen äänestämällä, jolloin heidän tehtävänsä merkitys jatkuvasti siis kasvaa.

Kun ed. Taipale puhui ikäasiasta, niin yleisesti tämän puheenvuoron luonne on oikea. Tuolla tavalla varmaan tulee tapahtumaan. Tämä lakialoite on ottanut tietysti pari vuotta lisää tuohon ikään ja siinä mielessä tämä on oikean suuntainen.

Mutta lopuksi, puhemies, haluaisin vain viitata lautamiesten valinta-asiaan, joka ei ole kovin ongelmaton. Se, että heidät valitaan ikään kuin kunnallisvaalien jälkeen myös kussakin kunnassa olevien poliittisten voimasuhteiden mukaan, on varmasti hankala kysymys, jos kohta on pyritty painottamaan sitä, että lautamiehet eivät saisi olla poliittisiin puolueisiin erityisen tiiviissä suhteessa, muun muassa heidän palkkioistaan ei saa niin sanottua puolueveroa ottaa. Tämä on aivan oikea linjaus tietysti, mutta valintatavalle ei ole nyt löydetty parempaa mallia. Sitä olisi varmasti syytä miettiä.

Ed. Nurmen lakialoite on varsin kannatettava.

6 **Tuija Nurmi /kok:** Arvoisa puhemies! Olen lakialoitteessani keskittynyt pelkästään yläikärajakysymykseen, tämä lähinnä ehkä siksi, että olen oman yhteiskunnallisen työni tuoman kokemuksen myötä kokenut tämän ensisijaisena ongelmana. Aloitteeni on myös kohtuullisen maltillinen eikä suinkaan niin, jos saan sanoa, radikaali kuin ed. Karjulan tekemä aloite. Olen sitä mieltä, että jos lähdetään molempien ikärajojen muutokseen, niin ainakin silloin täytyy ehdottomasti tehdä tarkempaa tutkimusta ja harkita asiaa tarkemmin kuin siinä tapauksessa, että muutos tehtäisiin pelkästään lakialoitteen pohjalta.

7 **Esa Lahtela /sd:** Arvoisa herra puhemies! Johonkin vanhaan aikaan, kun historiaa lukee, on ollut sellainen käytäntö, että pään piti olla jo harmaa, ennen kuin sai arvostusta. Yleensä semmoiset miehet olivat ja silloin taisivat olla juuri miehiä nimenomaan, jotka olivat silloin lautamiehenä tai senaikaisen tuomarin asemassa, mitä ne silloin tittelit ovat olleetkaan. On siirrytty myöhemmin semmoiseen aikaan, jossa harmaapäisyyttä, ikää, on käyty pitämään pahana asiana, ikään kuin se vähentäisi jollakin tavalla tietämystä. Siinä on menty aika paljon harhaan.

Minusta tässä aloitteessa nostetaan taas uudelleen arvoon se ajattelu, että iän myötä on tullut tietämystä ja viisautta ja sitä pitää käyttää hyväksi. Lautamiestyöhön, kun ei ole isosta ruumiillisesta työstä kyse, minusta tämä sopii oikein hyvin. Jos olisi kyse palomiehen hommasta, niin sitten olisin kyllä sitä mieltä, että tämmöistä ei pitäisi missään tapauksessa tehdä, koska siinä on jo toisia riskejä. Mutta tässä kun järki juoksee, niin on tärkeää vain se, mikä on ihmisen henkinen kunto, eikä ikä. Sen takia tämä on oikein hyvä aloite.

Keskustelu päättyy.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään lakivaliokuntaan.

12) Laki yliopistolain 1 §:n muuttamisesta

Lähetekeskustelu
Lakialoite LA 101/2000 vp (Mikko Elo /sd ym.)

Toinen varapuhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään sivistysvaliokuntaan.

Keskustelu:

1 **Mikko Elo /sd:** Puhemies! Käsiteltävänä on lakialoite n:o 101/2000 vp, joka tähtää yliopistolain 1 §:n muuttamiseen siten, että maahan perustettaisiin neljä uutta yliopistoa, jotka olisivat Lahden, Mikkelin, Kokkolan ja Satakunnan yliopisto, josta käytetään tässä laissa nimitystä Porin-Rauman yliopisto.

Puhemies! Me tiedämme, että uusi aluepolitiikka tähtää nimenomaan osaamiseen, koulutukseen ja tutkimukseen. Valtion panostushan maakuntiin tapahtuu monien eri ministeriöiden kautta. Voidaan todeta esimerkiksi kauppa- ja teollisuusministeriö, joka lähinnä Tekesin ja työvoima- ja elinkeinokeskusten kautta ohjaa rahaa maakuntiin, liikenneministeriön kautta tulee rahaa, työministeriön, maa- ja metsätalousministeriön jne. (Ed. Kekkonen: Sitra kuuluu mukaan!) — Kyllä. — Kuitenkin erityisesti, puhemies, jos katsotaan sitä, mitä esimerkiksi Tilastokeskuksen tilastot osoittavat valtion rahojen jakautumisesta, niin huomataan, että suurimmat erot maakuntien välillä tulevat nimenomaan opetusministeriön eli koulutukseen käytettävien rahojen kautta tänä päivänä. Ehkä voidaan sanoa, että nämä alueet, jotka nyt tähtäävät neljän uuden yliopiston perustamiseen, ovat alueita, jotka ovat nimenomaan valtion panostuksessa kokonaisuutena jääneet jälkeen maan keskitasosta.

Jos katsotaan esimerkiksi vuodesta 94 alkaen, jolloin Tilastokeskus on tilastoinut maakuntien rahojen jakautumista, niin voidaan todeta, että Päijät-Häme on saanut vähiten rahaa, Satakunta toiseksi vähiten rahaa ja Kymenlaakso kolmanneksi vähiten eli tässä ne ovat ja tämä järjestys ei myöskään muutu. Sen lisäksi voidaan myöskin sanoa, että niin Etelä-Savo kuin Keski-Pohjanmaa ovat maan keskitason alapuolella valtion panostuksessa. Jos pari esimerkkiä kertoo siitä, minkälaisista todella merkittävistä eroista on kysymys, niin voidaan sanoa, että esimerkiksi Keski-Suomi eli Jyväskylän seutu sai vuonna 1998 1 522 miljoonaa markkaa valtion rahaa koulutukseen, kun esimerkiksi Satakunta sai 785 miljoonaa markkaa ja Päijät-Häme suurin piirtein saman verran, eli kysymys on 800 miljoonan markan määrästä, joka pääasiassa käytetään yliopistotasoiseen koulutukseen. Se toistuu vuodesta toiseen.

Kukaan ei voi tässä salissa kiistää, etteikö tällä ole erittäin suuri merkitys alueitten kehitykselle, niitten alueitten kehitykselle, joissa on yliopisto tai korkeakoulu myönteisenä kehityksenä, verrattuna niihin maakuntiin, joissa on saman verran asukkaita kuin Keski-Suomessa tai vaikkapa Pohjois-Savossa eli Kuopion seudulla, jota voidaan verrata suurin piirtein Jyväskylään. Tämä on se keskeinen ero. Tästä tulevat näitten maakuntien väliset erot ja sitä mielestäni kukaan kansanedustaja ei voi puolustaa, että näin on asianlaita. Tämä ero on kertakaikkiaan kurottava umpeen nimenomaan panostamalla tähän uuteen aluepolitiikkaan, eli osaamiseen, koulutukseen ja tutkimukseen näissä neljässä maakunnassa, jotka tässä lakialoitteessa on todettu.

Puhemies! Ehkä vielä paremman kuvan siitä, miten rahat koulutukseen jakautuvat, saa katsomalla miten rahat jakautuvat per asukas. Keski-Suomessa vuonna 98 jokaista asukasta kohden tuli rahaa koulutukseen 6 087 markkaa, Satakunnassa 3 251 markkaa ja Päijät-Hämeessä 3 560 markkaa, kertoakseni vain joitakin esimerkkejä. Kaikkein vähiten sai Kymenlaakso, 2 881 markkaa koulutukseen. Eli kaksi kertaa enemmän saivat valtion rahaa koulutukseen ne maakunnat, joilla on yliopistopaikkakunta, kuin ne, joista yliopistot puuttuvat. Ei tämä voi olla oikein. Olen moneen kertaan sanonut, että nyt ei ole kysymys mistään kuljetustuesta eikä tuesta teollisuudelle vaan nimenomaan infrastruktuurista, joka tähtää osaamisen tason nostamiseen, ja yritän nyt saada eduskunnan ymmärtämystä sille, että omasta mielestämme olemme oikealla asialla.

Ehkä tässä, puhemies, voidaan vielä todeta se, että Ruotsin sosialidemokraattinen hallitus 5—6 vuotta sitten päätti niin sanotusta osaamisen tason nostamisesta, kunskapslyft oli ruotsalainen sana, ja että maahan perustetaan kolme uutta yliopistoa, eli Karlstad, Växjö, Örebro, jotka ovat nyt toiminnassa. Lisäksi Sundsvall sai option, joka todennäköisesti alkaa aivan lähiaikoina, eli neljä uutta yliopistoa perustettiin 90-luvulla Ruotsissa. Ruotsin sosialidemokraattinen hallitus on noudattanut järkevää politiikkaa monessa suhteessa ja se on ollut oikeata panostusta oikeaan asiaan.

Jos katsotaan yliopistojen monia myönteisiä vaikutuksia, voidaan tietysti puhua yleisesti henkisestä ilmapiiristä, valtion taloudellisesta panostuksesta maakuntiin ja tänä päivänä entistä enemmän yritysten sijoittumisesta niihin maakuntiin, joissa yliopistot ja korkeakoulut sijaitsevat. Voidaan katsoa vaikka pari ehkä näkyvintä esimerkkiä: Oulu ja Jyväskylän seutu. Totta kai on kysymys myös siitä, niin kuin olen esimerkiksi keskustellut Joensuun yliopiston rehtorin kanssa, että riippuu paljon siitä, minkälaista koulutusta yliopisto antaa. Jos yliopisto antaa lähinnä humanistista koulutusta, on selvää, että sillä ei ole samaa merkitystä elinkeinoelämän kannalta. Se on myönteistä, valtion panostus esimerkiksi Joensuuhun, mutta se ei anna Joensuulle samaa pa-

nostusta kuin antaa esimerkiksi teknillistaloudellinen koulutus, jota annetaan sekä Oulussa että Jyväskylässä ja monella muullakin paikkakunnalla.

Puhemies! Ei meidän ehdotuksemme myöskään perustu tyhjän päälle. Meillähän on kaikilla näillä ehdotetuilla paikkakunnilla jo merkittävää yliopistotasoista koulutusta. Lahdessa on hyvin monta yliopistoa käsittävä verkosto, joka antaa yliopistotasoista koulutusta, ja sillä on pitkät perinteet. Kokkolassa on opettajankoulutusta ollut jo pitkään. Samoin Mikkeli on jatkuvasti pyrkinyt kehittämään omaa yliopistotasoista koulutustaan. Porissa ja Raumalla on myöskin jo aikamoiset perinteet. Raumallahan on opettajanvalmistuslaitos, joka toimii Turun yliopiston alaisuudessa. Siellä on 700 opiskelijaa, Porissa taas on noin 550 insinööristä diplomi-insinööriksi opiskelevaa. Nyt on jo päätetty, että ensi vuodesta alkaen Porissa otetaan myös ylioppilaita mukaan koulutukseen sekä kauppakorkeakoulun että teknillisen korkeakoulun puolella. Tampereen teknillisen korkeakoulun osalta tämä on jonkin verran vielä auki. Porissa diplomi-insinöörikoulutus alkoi vuonna 1987.

Puhemies! On usein todettu se, että Suomen yliopistolaitos tuli valmiiksi 1960—70-luvulla. Minua kyllä ihmetyttää se, kun joku sanoo, että jokin on valmis. Meidän osaamistarpeemme 1990-luvulla ja 2000-luvun alussa ovat aivan erilaiset, kuin ne olivat 1960—70-luvulla. Me tarvitsemme entistä suurempaa osaamista, perusteellisempaa osaamista ja vain osaamisella me koko kansakuntana voimme pärjätä. Ei minun mielestäni nyt pidä lähteä siitä, että me esimerkiksi kadehtisimme niitä paikkakuntia, joita minä esimerkiksi olen tuonut esille. Meidän aloitteemme tähtää siihen, että me emme halua keneltäkään pois, mutta me haluamme lisäpanosta, nimenomaan valtion panostusta, niille paikkakunnille, joilta yliopisto ja korkeakoulu puuttuvat, näiltä neljältä paikkakunnalta, jotka ovat myöskin maakuntien keskuksia.

Voidaan sanoa, puhemies, myöskin, että viime vuosien kehitys osoittaa, että — otan oman maakuntani Satakunnan esille. Meillähän on aikamoinen väestökato siellä, 1 400—1 500 joka vuosi, Rauman seutu ehkä suhteellisesti kaikkein suurimpana menettäjänä, mutta myöskin Pori maakuntakeskuksena on menettänyt jatkuvasti jonkin verran. Kysymys on nimenomaan siitä, että opiskelijat muuttavat pois, tapahtuu selvää aivovuotoa ja näin nämä maakunnat kärsivät edelleen tällaista näivetystautia.

Puhemies! On usein sanottu, että ei ole realistista ajatella uusien yliopistojen perustamista. Realismihan riippuu kaikki siitä, mitä me poliitikot ajattelemme. Nimittäin tämä kysymys on sellainen, jota virkamiehet eivät ratkaise, vaan tämä on nimenomaan poliittisten puolueiden ratkaistava asia. Minä toivon, että poliittiset puolueet myöskin ottavat tähän lähivuosien aikana kantaa. Ei meillä ole tarkoitus emmekä me usko, että tämä toteutuu ensi vuonna tai edes välttämättä vuoden 2002 budjettia tehtäessä, mutta me toivomme tällä välinkin, että näiden alueiden korkeakouluopetus kehittyy merkittävästi. Ainakin henkilökohtaisesti toivon sitä, että viimeistään vuoden 2003 eduskuntavaalien jälkeen uusien yliopistojen perustamista todella käsitellään hallitusohjelmaa muodostettaessa.

[2] **Jouko Skinnari /sd:** Arvoisa puhemies! Ed. Elo jo esitteli lakialoitteen, jota olemme pitkään harkinneet. Hallituksen tulevaisuuspaketti oli yksi sellainen, joka myös vaikutti aikataululiseesti tähän, koska halusimme katsoa, mitä se tulee merkitsemään, kun miljardi markkaa jaetaan Suomen tulevaisuuteen. Me Lahdessakin odotimme sitten, minkälainen arvostus tässä annetaan. Me saimme verkostoyliopiston kehittämiseen 3 miljoonaa markkaa. Monet muut maakunnat eivät saaneet edes sitä 3:a miljoonaa.

Tilanne on juuri se, minkä ed. Elo toi esille: työttömyys ja alueellisen yliopiston puute näyttävät kulkevan käsi kädessä. Olemme tehneet tämän aloitteen siinä mielessä, vaikka nyt ei esimerkiksi Lahden yliopisto synny heti, vertauskuvallisesti voidaan sanoa, että aivan samalla tavoin kuin eilen Helsingin Olympiastadionilla entinen lahtelainen Jari Litmanen eteni taidokkaasti eteenpäin, tämäkin asia tulee etenemään ja jossain vaiheessa voidaan todeta, että vuonna 2000 lokakuun 12. päivänä tällainen lakialoite oli eduskunnassa esillä.

Ne syyt, joita ed. Elo raotti, ovat yksi tekijä. Voidaan aivan yhtä hyvin kysyä, miksi moottoriteitä ja muita rakennetaan. Pinta-alaltaan ison maan infrastruktuurin rakentaminen on aina kallista, mutta täytyy sanoa, että koulutukseen harvoin kuitenkaan tuhlataan liian paljon rahoja.

Lahdessa on todellakin parikymmentä vuotta ollut yliopistotoimintaa. Muun muassa muistan, kun Helsingin yliopiston täydennyskoulutus jo

valmistuneille aikanaan alkoi 70-luvun lopussa nimenomaan Lahdessa. Sitä mallia on sitten sovellettu ympäri Suomea. Jäljelle siitä on jäänyt se, että Lahden kaupungin panostusta on kysytty koko ajan. Tällä hetkellä meillä on 4 yliopistoyksikköä ja 7 professuuria lähinnä juuri kaupungin omin varoin Helsingin yliopiston, Teknillisen korkeakoulun ja Lappeenrannan teknillisen korkeakoulun yksiköissä. Näissä työskentelee noin 270 henkilöä. Kokonaisbudjetti on vuodessa noin 220 miljoonaa markkaa.

Ongelmana on se, että opiskelijoiden sisäänotto on muuntokoulutuksessa kuitenkin vain noin 160 ja Helsingin yliopiston ympäristöteknologian perusopetuksessa 15 vuodessa. Opiskelijoita yhteensä tässä on noin 16 000 avoimessa korkeakoulussa ja 11 000 täydennyskoulutuksen puolella. Ammattikorkeakoulu on myös ollut tärkeä tässä kokonaisuudessa ja siinä on noin 4 000 opiskelijaa. Toisin sanoen Lahti on sinänsä jo merkittävä korkeakoulukaupunki, mutta se perustuu juuri siihen, että 20 vuoden aikana Lahti on itse panostanut tähän rahaa noin 200 miljoonaa markkaa, nykyisin noin 13 miljoonaa markkaa vuosittain. Valtion rahoitus on todellakin ollut niukkaa.

Osaamisen rakentaminen uusiin, tässä lakialoitteessa ehdotettuihin keskuksiin — katson sitä nyt erityisesti Lahden näkökulmasta, jonka tunnen parhaiten — on tärkeä asia, koska aloituspaikkoja on 38 prosenttia ikäluokasta, kun maan keskiarvo on 66 prosenttia. Toisin sanoen suhde ei ole ainoastaan rahanjaollinen, vaan kysymys on siitä, jos verrataan taas pelipaikkoihin, minkälaisia pelipaikkoja kaupunki pystyy tarjoamaan. (Ed. Kekkosen välihuuto) — Tässä suhteessa sieltä on joutunut lähtemään niin jalkapallossa kuin jääkiekossakin moni johonkin muualle, koska on tarjottu parempia paikkoja. — Tämä asia on pakko ottaa huomioon aloituspaikkojen lisäämisessä muun muassa tutkimustoiminnan vahvistamisessa, joka näillä alueilla on liian heikko, koska kuitenkin päätöksenteon ja tulevaisuuden rakentamisen pitää perustua tutkimukseen.

Samaten on myös kysymys siitä, että kun kaikki ei ole vakinaista vaan se on tilapäistä professuuria myöten, käytännössä hyvin monet käyvät töissä Lahdessa, saavat sieltä palkan, mutta asuvat pääasiassa Pääkaupunkiseudulla. Toisin sanoen tässä ei ole sellaista tilannetta kuin on Jyväskylässä tai jopa Joensuussa, Rovaniemellä, vaan henkinen panostus korkeammin koulutettujen osalta kaupungista puuttuu, ja se ehkä sitten näkyy myös monissa muissa asioissa. (Ed. Kekkonen: Yleisönosastoissa kaikkein parhaiten!) — Ehkä ed. Kekkonen luo laajemman katsauksen puheenvuorossaan tähän erityisesti Kymen näkökulmasta, jossa on laaja lehdistö.

Kun katsotaan, niin kuin ed. Elo totesi, pitemmällä tähtäyksellä, niin jos muutama 100 miljoonaa tulee vuodessa, kymmenessä vuodessa se on muutama miljardi. Se on jo iso raha, joka jää käyttämättä.

Arvoisa puhemies! Toivon, että asia etenisi. Tästä on myös informoitu asianomaisia tahoja niin hallituksen puolella kuin olen tästä puhunut myös sivistysvaliokunnan puheenjohtajan kanssa, joka ei kuitenkaan voinut, johtuen muista pitkistä keskusteluista, olla koko aikaa paikalla. Varmaa tietysti on, että se tulee saamaan rinnalleen myös muita alueita, mutta minä en pidä sitä mitenkään huonona asiana. Se tulee ehkä merkitsemään sitä, että joudumme enemmän panostamaan koulutukseen, mutta se on pienen maan hengissä pysymisen ehto. Kun ed. Kekkonen välihuudossaan totesi, että Ruotsin yliopistot eivät ole viidessä vuodessa kehittyneet, niin kuten arvoisa puhemies ja monet helsinkiläiset tietävät, eivät etelänkään yliopistot ole ihan vuosissa syntyneet, vaan kysymys on sadoista vuosista. Tämäkin on aloite, joka varmasti toteutuu, ja sen kehittäminen tulee kestämään satoja vuosia.

[3] **Arto Seppälä /sd:** Arvoisa puhemies! Yliopistoaloitteen mukaan lähtökohtana on tämänhetkisten yliopistopaikkakuntien menestystarinan toistaminen myös väliin jääneillä seuduilla, joita aloitteen mukaan ovat Satakunta, Päijät-Häme, Keski-Pohjanmaa ja Etelä-Savo. Näiden maakuntien heikko kehitys on näkyvillä tänä päivänä.

Valtion panostus yleisesti erityisesti koulutukseen on näissä maakunnissa merkittävästi maakuntien keskiarvon alapuolella. Tämän seurauksena muun muassa työttömyys pysyy korkeana ja ihmiset joutuvat muuttamaan työn perässä yhä suuremmassa määrin muualle. Väestömuutokset maakuntien tasolla toukokuussa 2000 olivat Satakunnassa 0,6 prosenttiyksikköä, Keski-Pohjanmaalla 0,6 prosenttiyksikköä, siis miinusta, ja Etelä-Savossa -0,9 prosenttiyksikköä. Paikkakunnat, joille yliopistoja haetaan, ovat monessa suhteessa samanlaisessa asemassa. Sekä Kokkola, Lahti, Mikkeli, Rauma että Pori ovat alueei-

densa johtavia keskuksia. Näissä kaikissa on olemassa yliopistotasoista koulutusta jo valmiina, niin kuin on tullut jo muiden edustajien toimesta esille. Nämä yksiköt toimivat lähimpien yliopistojen yhteydessä.

Lipposen toisen hallituksen päälinjoina aluepolitiikassa ovat olleet alueiden omien vahvuuksien löytäminen ja niiden hyväksikäyttö kasvun keinona. Omien vahvuuksien arvioinnissa tarvitaan vahvana osapuolena alueiden omaa koulutustoimintaa, jota niin Satakunnan, Päijät-Hämeen, Etelä-Savon kuin Keski-Pohjanmaan osalta on pyritty kehittämään. Maakuntien ammattikorkeakoulut ja ammatilliset koulutuslaitokset ovat käymässä läpi kehitysprosessia, jolla pyritään tuottamaan iskukykyistä työvoimaa maakunnan yritysten tarpeisiin. Alueilta puuttuu kuitenkin vakaa yliopistollinen toiminta. Maakuntiin suunnatut yliopistoyksiköt ja muut koulutussysteemit, ammattikorkeakoulut ovat verrattain nuoria eivätkä ole vielä houkutelleet kansainvälisiä opiskelijoita ja huippututkijoita. Yksiköiden joutuessa pallottelemaan määrärahojen kanssa on vaikea ajatella, että yliopistotasoista tutkimusta kyetään maakuntiin kiinnittämään. Yritystä kyllä riittää tällä hetkellä ilman selkeää poliittista tukea. Tämän toiminnan puuttuessa maakunnista puuttuu oma yliopistojen harjoittama tutkimuksellinen näkökulma alueen kehittämiseen. Tämä näkökulma on tärkeä, kehittää innovatiivisia uusia hankkeita.

Toinen puoli puutteelle on se, että tällöin esimerkiksi Mikkelin ammatillisten koulujen ja ammattikorkeakoulujen opiskelijoita suuntaa muille paikkakunnille työn perässä. Ei liene yllätys, että nämä muut paikkakunnat ovat tämänhetkisiä yliopistopaikkakuntia. Tämän päivän yliopistopaikkakunnilla tapahtuvat tämän maan oleellisimmat kasvua tuottavat innovaatiot tiedekorkeakoulujen hellässä huomassa. Esimerkiksi vuonna 98 Lapin yliopistosta valmistuneista 82 prosenttia sijoittui työhön ja näistä työhön sijoittuneista 62 prosenttia jäi joko Lapin tai Oulun lääniin, vaikkakin yrittäjyys lähtee usein ammatillisen koulutuksen piiristä ja entistä useammin ammatillisen korkeakoulutuksen piiristä. Esimerkiksi Etelä-Savoa on patisteltu monissa yhteyksissä keskittämään ammatillisen koulutuksen kehittämiseen ja ammattikorkeakouluihin. Sen se tekeekin ja tosissaan. On kuitenkin väärin, että estämällä eri tavoin oman yliopistollisen koulutustason luominen estetään samalla Etelä-Savon mahdollisuudet luoda sen omista alueista lähtevää innovoivaa toimintaa, tutkimusta ja kulttuurisesti luovaa ilmapiiriä. Näin pakotetaan yksi maakunta toimimaan eri tasolta kuin muut maakunnat.

Arvoisa rouva puhemies! Kuopion yliopiston rehtori mainitsi Savon Sanomissa jokin aika sitten, että Itä-Suomessa on 2 000 yliopisto-opiskelijan vajaus. Tämä tarkoittaa sitä, että yritysten on mahdoton saada Itä-Suomen alueelta tarvitsemaansa työvoimaa. Itä-Suomen alueella on kolme yliopistoa, jotka eivät ole kyenneet tuottamaan tarvittavia akateemisia resursseja koko alueelle. Tässä kehityksessä Etelä-Savo on jäänyt jalkoihin. Itä-Suomen yliopistojen yhteistyöverkostot eivät yllä riittävästi Etelä-Savon alueelle, jolloin yrittäjät kasaantuvat yliopistopaikkakunnille ja sen lähialueille.

Nopealla vilkaisulla yliopisto-opiskelijoiden paikkakuntauskollisuustilastoihin silmiin osui se mielenkiintoinen piirre, että Etelä-Savossa lähdetään kaikkein innokkaimmin kouluttautumaan korkeakouluihin. Voisi ajatella, että alhainen koulutustaso Etelä-Savossa johtuu siitä, että ne, jotka haluavat yliopistokoulutusta, joutuvat sen perässä lähtemään pois. Kerrottakoon, että Mikkeli oli vuonna 1997 kärjessä siinä, että 1996 ylioppilaaksi valmistuneista oli vuonna 1997 opiskelemassa 72,3 prosenttia.

Arvoisa rouva puhemies! Aloite on hyvä olla herättämässä vihdoinkin keskustelua vaiennetusta teemasta, jota voidaan nimittää alueelliseksi korkeakoulupolitiikaksi. Jo menneen syksyn eläinlääketieteellisen siirtoa koskeneen keskustelun yhteydessä kiellettiin sekoittamasta koulutuspolitiikkaa ja aluepolitiikkaa.

Koulutuspolitiikka ei ole mitään muuta kuin aluepolitiikkaa. Tämän huomaa esimerkiksi tarkastellessa eri alueiden koulutustasoa. Esimerkiksi Etelä-Savo on koulutustasomittareilla mitattuna pahasti jäljessä muusta maasta. Tämän takia olisi vihdoin luotava tila, jossa voitaisiin keskustella vapaasti alueellisesta korkeakoulupolitiikasta.

Alueellisen korkeakoulupolitiikan ollessa kyseessä yliopiston saaminen Mikkeliin tai muille aloitteessa mainituille paikkakunnille ei ole kyllä tai ei -kysymys. Kyse on myös nykyisten yliopistojen verkottumis- ja yhteistyöhalusta yliopistojen rahoituksen saamiseksi ilman yliopistoja olevien maakuntien suuntaan ja niissä sijaitseviin sivuyksikköihin. Rahoituksesta neuvotel-

laan vuosittain yliopistojen kanssa. Ongelmaksi tämä on tullut varsinkin nyt, kun yliopistot kamppailevat perusrahoituksen kanssa. Uhkana on, että tulilinjalla ovat entistä useammin nämä sivuyksiköt. Jos kaupunki tai seutukunta haluaa säilyttää kyseiset koulutusyksiköt, sen täytyy ryhtyä itse maksumieheksi, mikä on järjetön tehtävä. Tämä seikka estää tähän saakka positiivisen kehityksen jatkumisen, jossa sivuyksiköt ovat sitoneet kehityksensä yhteistyöhön kaupunkien kanssa.

Toivon, että edustajat ovat tämän hyvän lakialoitteen takana. Aloite on harkitusti tehty ajatellen nimenomaan tulevaisuutta.

Puhetta on ryhtynyt johtamaan puhemies Uosukainen.

---

[4] **Kari Urpilainen /sd:** Arvoisa rouva puhemies! Tässä historiallisessa tilanteessa palautuu mieleen 80-luku, jolloinka ed. Elon kanssa meillä oli mahdollisuus jättää lakialoitteet, joilla tähdättiin silloin maakuntakorkeakoulujen perustamiseen. Ed. Elon nimissä oli lakialoite, jossa puhuttiin Satakunnan maakuntakorkeakoulusta, ja allekirjoittaneen lakialoite tähtäsi Keski-Pohjanmaan maakuntakorkeakoulun perustamiseen.

En kiellä, etteikö samaan aikaan olisi suomalaisessa yhteiskunnassa virinnyt muuallakin harrastusta asiaan, mutta rohkenen väittää, että ainakin joiltakin osin näillä tuolloin 80-luvun puolenvälin jälkeen jättämillämme aloitteilla oli vaikutusta siihen, että opetusministeriössä virisi varsin aktiivinen harrastus selvittää vaihtoehtoja. Näiden vaihtoehtojen selvityksen tuloksena maahamme synnytettiin ammattikorkeakoulujärjestelmä. (Ed. Skinnari: Nyt on pykälätkin valmiina!) Vaikkakaan emme olleet tässä esittäneet ihan samoja pykäliä emmekä ihan samoja nuotteja, mutta täytyy sanoa, että tarve edelleenkin korkeakoululaitoksemme kehittämisessä on olemassa, jos nimittäin me haluamme pienenä kansakuntana olla mukana kansainvälisessä kilvoittelussa, osaamisessa. Yhä useamman suomalaisen tulee osata olla omalla alallaan ammattimies, ammattinainen, ja mahdollisimman korkealla tasolla vielä omata ammattiosaamisensa. Tämä edellyttää sitä, että koulutukseen panostetaan.

Arvoisa rouva puhemies! Jättämämme lakialoite neljän uuden yliopiston perustamiseksi lähtee todellisesta tarpeesta luoda osaamiselle ja kehitykselle kunnon mahdollisuudet myös Porissa, Lahdessa, Mikkelissä ja Kokkolassa ympäröivine seutuineen nykyisten yliopistopaikkakuntien lisäksi. Korkeaa koulutustasoa ei tule nähdä vain joidenkin alueiden yksinoikeutena, vaan se on nähtävä oikeutena, joka kuuluu tasa-arvoisesti koko Suomelle. Koulutus luo henkistä ja taloudellista kapasiteettia, joka koituu koko suomalaisen yhteiskunnan hyväksi. Todetaanhan valtioneuvoston 29.12.99 hyväksymässä koulutuksen ja tutkimuksen kehittämissuunnitelmassa vuosille 2000—2004 seuraavasti: "Tieto ja osaaminen on taloudellisen kilpailukyvyn ja koko yhteiskunnan hyvinvoinnin perusta. Suomen menestyminen perustuu korkeatasoiseen koulutukseen ja tutkimukseen, innovatiiviseen osaamiseen sekä modernin tieto- ja viestintätekniikan hyödyntämiseen." Meidän pitäisikin huolehtia siitä, että tämä toteamus konkretisoituisi alueellisestikin nykyistä tasapuolisemmin.

Yliopistolaitoksemme perusta luotiin pääasiassa 60- ja 70-luvuilla. Uusien yliopistojen perustamista perusteltiin lähinnä aluepoliittisilla syillä. Aluepoliittisia vaikutuksia yliopistoilla on ollutkin, sillä maamme kaikki yliopistopaikkakunnat ovat alueidensa kasvukeskuksia. Kartallamme näkyy kuitenkin myös katvealueita, nimittäin ainakin Satakunta, Päijät-Häme, Keski-Pohjanmaa ja Etelä-Savo. Näillä alueilla valtiovallan panostus yleisesti ja erityisesti koulutukseen on merkittävästi alle maakuntien keskiarvon. Vaikutukset näkyvät konkreettisesti muun muassa kyseisten alueiden elinkeinorakenteessa, työttömyys- ja poismuuttoluvuissa.

Vaikka yleisesti ottaen väestömme koulutustaso on noussut nopeasti toisen maailmansodan jälkeen, ovat alueelliset koulutuserot edelleen huolestuttavan suuret. Esimerkiksi vuoden 97 koulutustasoselvityksen mukaan Uudellamaalla väestön koulutustaso oli 12 prosenttia korkeampi kuin maassa keskimäärin ja lähes 23 prosenttia korkeampi kuin esimerkiksi Keski-Pohjanmaalla, jossa oli noin 9 prosenttia alhaisempi koulutustaso kuin maassa keskimäärin. Tutkimusten mukaan koulutustasoerot johtuvat pitkälti korkea-asteen koulutuksen suorittaneesta väestöstä. Esimerkiksi Uudellamaalla oli korkea-asteen koulutuksen suorittanut 20 prosenttia 15 vuotta täyttäneistä, kun vastaava osuus esimer-

kiksi Etelä- ja Keski-Pohjanmaalla oli vain 9 prosenttia.

Esimerkiksi näiden tilastollisten faktatietojen perusteella voidaan sanoa, että maamme väestön koulutustasoerot ovat huolestuttavat. Ilmeistä onkin, että parhaiten erojen tasoittamiseen päästään sillä, että koulutuspalveluja viedään aiempaa tehokkaammin niihin maakuntiin, joissa tarve koulutustason nostamiseen on kaikkein suurin.

Arvoisa rouva puhemies! Taannoin keskusteltaessa eläinlääketieteellisen korkeakoulun mahdollisesta siirtämisestä Kuopioon kuului myös sellaisia mielipiteitä, että koulutuspolitiikkaa ja aluepolitiikkaa ei tule yhdistää vaan ne tulee pitää toisistaan erossa. Totuushan on kuitenkin se, että moni päätös vaikuttaa monella eri tasolla, ja niiden väkisin erillään pitäminen on pelkästään teennäistä ja joko kyvyttömyyttä tai haluttomuutta tunnustaa päätöksen useita ulottuvuuksia. Uusien yliopistojen perustamiseen tähtäävä lakialoitteemme tunnustaa kuitenkin jo lähtökohtaisesti mainitut kaksitahoiset tarpeet, jotka ovat aloitteen takana. Alueet, joille lakialoitteessamme ehdotetaan yliopistojen perustamista, ovat siinäkin mielessä hedelmällisiä paikkoja yliopistojen perustamiselle, että niillä on jo hyvällä alulla olevaa toimintaa. Niin Kokkolassa, Lahdessa, Mikkelissä kuin Porissa on tällä hetkellä yliopisto- ja korkeakoulutasoista opetusta yhteistyössä eri yliopistojen ja korkeakoulujen kanssa. Näin ollen näillä paikkakunnilla on jo nyt näyttöä siitä, että niillä voidaan antaa korkeampaa opetusta. Näiden yksiköiden koulutuspalveluja on laajennettu esiintyneen tarpeen perusteella. Jatkossa olisikin annettava tunnustus näiden yksiköiden onnistuneesta kehitystyöstä ja opetusministeriön tulisikin tältä osin lähteä myös tukemaan näiden yksiköiden vastaista kehittämistä.

Arvoisa puhemies! Korkeakoulutason koulutuksen tärkeyteen on puuttunut myös pääministeri Paavo Lipponen toteamalla, että valtion verotulojen kasvua ja valtionyhtiöiden myynnistä saatuja tuloja olisi mielekästä ohjata muun muassa korkeakoulujen kehittämiseen alueellisella painotuksella.

[5] **Antero Kekkonen /sd:** Arvoisa rouva puhemies! Tässä on mainioita puheenvuoroja kuultu tämän asian tiimoilta. Esityksen allekirjoittajat ovat näitä puheita pitäneet ja tuntuu vähän häijyltä olla himpun verran ilonpilaaja.

Kysymys on tietenkin viime kädessä rahasta, siis näiden perustamiskustannuksista ja sitten siitä eteenpäin tieteen tekemisen kustannuksista. Sitten tullaan hiukan herkempään seikkaan. Herkempi seikka on se, että kun yliopistoon kuuluu olennaisena osana tutkimus, niin tutkimus edellyttää paitsi rahaa myös henkistä ilmapiiriä ja tiettyä volyymia, siis niin, että on tarpeeksi lahjakkuusreservejä kyseisessä oppilaitoksessa ja sen lähiympäristössä. Kun me olemme näin pieni maa, siis väkimäärältämme 5 miljoonaa, niin on tietysti piileskelemässä kaiken aikaa se vaara, että me hajotamme vähiä koulutus- ja ennen kaikkea tutkimusmäärärahojamme epätarkoituksenmukaisesti liian pieniin yksiköihin. Mutta kuten sanottu, tämä oli osa ilon pilaaminen. Tämä ajattelu kokonaisuudessaan, kokonaisajattelu, mikä takana on, on tietysti ihan aukotonta. Tähän asti on voitu selvästi todeta, että siellä, missä on korkeampaa opetusta, siellä on vähemmän työttömyyttä, siellä on myös henkistä ilmapiiriä tiettyyn mittaan asti.

Toistan sen, minkä sanoin alussa, yliopistot ja tutkimus kuuluvat yhteen. Tutkimusta ei mielestäni voi pilkkoa kovin pieniin osiin, siitä ei tule mitään, siitäkin on esimerkkejä.

[6] **Leea Hiltunen /skl:** Arvoisa rouva puhemies! Mielestäni koulutuspolitiikka, aluepolitiikka, elinkeinopolitiikka ja työllisyyspolitiikka ovat sellaisia, että niiden on kuljettava aivan yhtä jalkaa. Näkisin vielä niin, että koulutuspolitiikka on siinä veturin asemassa.

Äskeisestä ed. Kekkosen puheenvuorosta huolimatta haluaisin sanoa, että tällä lakiesityksellä mielestäni ollaan hakemassa juuri niitä elementtejä, joita, ed. Kekkonen, otitte esille. Mikä merkitys tutkimuksella ja yliopistolla heijastusvaikutuksineen on? Ajattelen myös näin, että ei kai tänä päivänä voida näin nähdä, että yliopistorakennelma olisi ikään kuin valmis. Me tiedämme, että yhteiskunta muuttuu koko ajan. Kun nyt jo puhutaan uudenlaisesta aluepolitiikasta, niin kyllä kai tässä kokonaiskehityksessä täytyy nähdä myös, että yliopiston rakenteena ja rakennelmana täytyy pystyä muovautumaan yhteiskunnan mukaan ja olemaan siinä etulinjassa. Nyt nimenomaan korostetaan, että kaiken pitää perustua osaamiseen ja tutkimukseen ja koulutuksen korostamiseen. Minusta puheenvuoroissa on todella vahvasti ja vakavasti tuotu esille maakuntien väliset erot niin määrärahojen kohdentumi-

sessa kuin myös yliopiston henkisen ilmapiirin heijastumisena jne., muuttotappiot, väestökadot ja työttömyys, tilastotiedot ja se, millä saadaan uusia innovatiivisia toimintoja näille alueille tutkimuksen, kehittämistyön ja yliopistojen kautta. Toivon todella vakavasti, että lakialoite saa myönteisen käsittelyn. Se ei sulje pois muita paikkakuntia. Niihin paikkakuntiin, jotka tässä nyt on otettu esille, sallittaneen toki, että niihin voidaan vielä liittää muitakin paikkakuntia.

[7] **Esa Lahtela /sd:** Arvoisa rouva puhemies! Itsekin tässä vaiheessa kuulun ilon pilaajiin, niin kuin ed. Kekkonen aikaisemmin. Minusta ed. Kekkonen puhui järkeä siinä mielessä, kun ottaa huomioon, mistä tulevat voimavarat jatkossa, kun lapsia syntyy ja nuoria tulossa kouluun, koska sillä puolella on ollut miinusmerkkinen kehitys. Ottaen huomioon taloudelliset voimavarat niin minusta kannattaa lähteä enemmänkin siltä pohjalta, että kehitetään nykyisiä toimipisteitä. Se heijastusvaikutus, mitä on hyvissä puheissa korostettu, on suppea-alainen. Ei nimittäin voi olla sillä tavalla, että pelkästään yliopistorakennelman, rakennuksen ympärillä tapahtuu kehitystä, tai sitten on jotakin mätää tässä hommassa. Vaikka meillä Suomessa ei olisi kuin yksi yliopisto, niin kyllä pitää osata toiminta hoitaa sillä tavalla, jotta kehitys ohjataan myös muualle. Sehän riippuu politiikasta, miten asioita hoidetaan. Sen takia minusta on harhaa, jos kuvitellaan, että yliopistorakennus ja ne ihmiset tekevät sen, jotta sen lähietäisyyteen 10—30 kilometrin säteelle tulee kehitystä. Sen takia minusta nykyisiä voimavaroja pitäisi kohdentaa sillä tavalla, että kehitettäisiin entisiä. Jos näyttää siltä, että meillä on oppilasainesta yllin kyllin ja rahaa, niin pannaan niitä lisää pystyyn.

Lisäksi pitää huomioida se, kun työasiainvaliokunnassa on kuultu asiantuntijoita ja siellä todetaan, jotta matalammankin tasoisista perinteisistä ammateista ja osaajista alkaa olla puute. Se tarkoittaa sitä, että meidän pitää satsata myös sille puolelle yhä enemmän, koska kohta meillä ei ole metallimiehiä, rakentajia ja tämmöisiä ollenkaan, vaan opintiellä oppineita Suomessa on suuria jne. Oppiminen menee liian korkeaksi joissakin tapauksissa.

[8] **Pentti Tiusanen /vas:** Arvoisa rouva puhemies! Itse en nyt halua liittyä ilon pilaajiin, vaan annan tavallaan täyden tuen näille yrityksille. Näen hyvää verkottumista kansanedustajien välillä, että tässä on ikään kuin usean maankunnan miehet olleet liikkeellä tekemässä tätä työtä. Esimerkiksi Joensuun yliopisto on hyvä esimerkki siitä, että silloin, kun se perustettiin, niin sitä kohtaanhan vahvasti oltiin epäuskoisia sen tulevaisuuden suhteen. Myös Lappeenrannan korkeakoulun kohdalla näin oli. Kuitenkin molemmat ovat osoittaneet vahvan näytön ja ovat maakunnan ikään kuin tuollaisia henkisiä vetureita ja voimavaroja. Joensuun suunnalla on varmaan kehittynyt sellainen tiedeyhteisöhenki, jota myös ed. Kekkonen tutkimuksen suhteen peräänkuulutti. Tällä tavallahan yliopistot ovat klassisesti syntyneet. Esimerkiksi Keski-Euroopassa yliopistot syntyivät keskiajalla usein niin, että opettaja lähti pois riitauduttuaan vaikka rehtorin kanssa ja perusti sitten oman. Hänen ympärilleen syntyi yhteisö, ensiksi muutaman oppilaan lukuisena ja myöhemmin sitten jo useamman opettajan jne. ja paikallisten ruhtinaiden suosimana.

Joka tapauksessa tällä hetkellä yliopistot, korkeakoulut ja tiedekorkeakoulut ovat se moottori, joka maakuntia vahvasti pyörittää, sen ovat kaikki todenneet. Entäpä sitten ne maakunnat, joissa tällaista ei ole? Ne on nyt tässä osin lueteltu, mutta lakialoitetta n:o 101 esitellyt ed. Elo mainitsi Kymenlaakson, joka on oikeastaan kaikkein surkeimmassa asemassa monen mittarin mukaan koulutuksen suhteen, ja sen me kyllä Kymenlaaksossa olemme huomanneet. Ed. Kuosmanenkin on paikalla, ja tiedämme, että vielä niitä vähiä rippeitäkin, joita on ollut, on pois haluttu viedä, niin kuin esimerkiksi Kouvolassa toimiva Helsingin yliopiston alainen kääntäjäkoulutus. Taas toinen maakunta, eli Etelä-Karjala, on osoittanut toisin päin. Siellä elinvoimaa, henkistä vireyttä kaiken muun vireyden lisäksi tuottaa Lappeenrannan teknillinen korkeakoulu, eli siinä meillä on lähellä vertailukohta.

Kyllä tiedekorkeakoulu on verrattavissa käytännössä alueella esimerkiksi sellaisiin infrastruktuureihin kuin nykyaikainen nopea raideyhteys tai lentokenttä, siis ihan perustavaa laatua oleva rakenne, joka tarvittaisiin. Se on sitten paljon enemmän, vielä moninkertaisesti näiden infrastruktuurien lisäksi. Siinä on paljon suurempi voimavara ja sen pitäisi tietysti olla jokaisessa maakunnassa. Käytäntö tietysti on sitten ainakin Kymenlaakson kohdalla se, että sinne ei yliopis-

toa kyllä perusteta millään keinoin, eikä se voi olla meidän näköpiirissämme.

Tämän lakialoitteen kohdalla aivan muutama sana sitten siitä, mitä esimerkiksi Kymenlaakson kohdalla voisi tehdä. Siellä yritetään Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitoksen kanssa yhteistyössä saada korkeakoulutason tutkijoita Kotkaan siellä meneillä olevan akvaariohankkeen yhteydessä. Helsingin yliopisto on siellä läsnä, niin kuin se on Kouvolassakin. Molemmissa paikoissa kunnat ja kuntayhteisöt tukevat Helsingin yliopiston toimintaa aivan samalla tavalla kuin Lahdessa tai muualla mutta pienemmässä määrin.

Ed. Skinnari mainitsi verkostoyliopiston. Siihen Kotka yrittää tulla mukaan ja onkin mukana. Ne ovat niitä mahdollisuuksia, joita me yritämme tehdä. Ammattikorkeakoulun kehittäminen jää ikään kuin meille siksi realismiksi, mikä on. Tällä haluaisin vain todeta sen, että on vielä huonompiakin alueita, mutta se ei tietenkään sitten aiheuta sitä tilannetta, että pitäisi todeta, etteikö Poriin, Raumaan, Lahteen, Mikkeliin ja Kokkolaan ole syytä kehittää tiedekorkeakoulun alkioita ja antaa niille mahdollisimman hyvää kasvuperustaa.

Tietysti sitten vielä sekin, että meillä tämän tiedekorkeakoulun puuttuminen on tosiasia, sitä se tulee olemaan myös tulevaisuudessa ja se heijastuu luonnollisesti, niin kuin täällä on todettu, koko alueen henkiseen ilmapiiriinkin, mutta me emme taas puolestamme voi jäädä sitä valittelemaan. Me yritämme omia keinojamme ja toivotamme tälle lakialoitteelle kuitenkin menestystä. Nimittäin itse en näe niin, että se olisi jostakin pois. Tieteellisen, keskustelevan, elävän tiedeyhteisön synty on sitten ajan kysymys, niin kuin täällä todettiin. Tulevaisuudessa aina enemmän me kuitenkin tarvitsemme oppineisuutta, henkistä pääomaa ja sen jalostamista. Maailma kansainvälistyy, oppilaita, opiskelijoita, ylioppilaita, miksi heitä nimitämme, jatko-opiskelijoita, voi tulla aika tavalla muualtakin enemmän, kuin me nyt ehkä tällä hetkellä osaamme arvioidakaan, ulkomailta Suomeen. Suomalaiset ovat perinteisesti käyneet ulkomailla opiskelemassa. Itsekin olen suorittanut loppututkinnon yliopistossa, joka on perustettu 1456, ja siellä on ollut omat traditionsa. Uskon, että tässä taas tulevaisuuteen on hyvä katsoa juuri tällä tavalla, että perustetaan uusia opinahjoja.

Ed. E. Lahtela puuttui siihen, että käden taidot jäävät vähemmälle. Tämä ei ole sellainen joko—tai-vaihtoehto, että tämä vähentäisi mitenkään käden taitoja.

[9] **Jouni Lehtimäki /kok:** Arvoisa puhemies! Satakuntalaisena, kun nimeni ei ole mukana listassa, on syytä ehkä hieman perustella, minkä takia nimi ei siinä ole.

Toisin kuin ed. Mikko Elolle, allekirjoittaneelle ei ole niin kauhean tärkeätä se, että meillä on oma nimikkoyliopisto tai oma hallintorakennus tai oma hallinto-organisaatio. Minulle on tärkeätä se, että meillä on yliopistollista opetusta maakunnassa, ja sitä meillä on tällä hetkellä. Meillä toimii Turun kauppakorkeakoulun, Turun yliopiston, Tampereen teknillisen korkeakoulun sivupisteet, jotka tällä hetkellä vetävät erittäin hyvin opiskelijoita.

Samoin kuin ed. Kekkonen totesi, jos me lähdemme vaatimaan omaa yliopistoa, minulla on se pelko, että silloin määrärahat eivät kuitenkaan kohdennu kaikkein uusimpiin ja kaikkein pienimpiin yliopistoihin. Samoin pelkään sitä, mikä on tieteen taso, jos meillä on liian paljon yksittäisiä yksikköjä. Jos ajattelee ammattikorkeakouluverkostoa, tällä hetkellä niitä on 28 kappaletta vakinaisia. Nyt jo on nähtävissä se, että ammattikorkeakouluja on liikaa. Niitten tieteen taso alkaa olla liian heikko. Niin kuin on myöskin todettu, yliopistoon liittyy aina se, että pitää tehdä tiedettä, ja pelkään sitä, jos meillä tämän jälkeen on 24 yliopistoa, mikä on niin kutsuttujen heikoimpien yliopistojen tieteen taso sen jälkeen.

Lopuksi vielä: sitten joskus, jos ja kun yliopiston maakuntaan saamme, sen nimen pitää olla Satakunnan yliopisto eikä Pori-Rauman yliopisto.

[10] **Mikko Elo /sd:** Puhemies! Tämä keskustelu on synnyttänyt kuitenkin sen verran ajatuksia, että tulin puhujakorokkeelle vielä sanomaan muutaman sanan. Ensinnäkin muutama kommentti.

Kun ed. Kekkonen ja ed. E. Lahtela ovat olleet huolissaan tutkimuksen tasosta, jos perustetaan neljä uutta yliopistoa, ensimmäinen kysymys on tietysti, joka herää mieleen, kuka meistä tietää, mikä on oikea määrä yliopistoja tähän maahan. Tietävätkö ed. Kekkonen, ed. Lahtela tai ed. Lehtimäki sen oikean määrän? Minä en tiedä. Epäilen, että ei kukaan muukaan tiedä sitä

määrää. Otan erään esimerkin tutkimuksesta. Nokialla, joka on meidän merkittävin yksityinen firmamme, joka paljon harrastaa tutkimusta, on nyt tutkimuslaitoksia ympäri maata, varmasti kymmenkunta ainakin jo tällä hetkellä. Ei kaikki tämän maan viisaus lepää jossakin tietyssä paikassa vaan monessa paikassa.

Joskus on tullut mieleen, puhemies, että kun suomalaisia urheilijoita valitaan ja silloin Pääkaupunkiseudulla aina korostetaan, että kaikki viisaus ja kaikki tieto ja kaikki osaaminen on täällä, luulisi, että esimerkiksi kaikki urheilijat valittaisiin Pääkaupunkiseudulta. Hyvin harvoin heitä kuitenkaan valitaan. Minusta tuntuu, että tässä maassa lahjakkuuksia niin urheilussa, tieteessä kuin taiteessa on ympäri maata ja kaikille pitää suoda mahdollisuudet.

Mitä ed. Lehtimäen puheenvuoroon tulee, ed. Lehtimäki on joko huonosti lukenut tai huonosti ymmärtänyt näitä asioita. Ed. Lehtimäki, nyt on syytä tutustua siihen, kuinka paljon me saamme rahaa, josta äsken puhuin täällä, kuinka paljon saavat ne paikkakunnat rahaa, otetaan vaikka Jyväskylä. Jyväskylä saa siis 800 miljoonaa markkaa joka vuosi enemmän koulutukseen kuin Pori tai Pori ja Rauma yhteensä. Se on 8 miljardia vuosikymmenessä. Jos kansanedustaja ei tätä ymmärrä, mielestäni on ilmeisesti ihan väärä paikka istua tai sitten kannattaisi opiskella pikkuisen lisää tämän merkitystä.

Mitä tulee siihen, että Porin yksikkö esimerkiksi vetää hyvin, mihin ed. Lehtimäki viittasi, tosiasiahan on se, että ed. Lehtimäki on ammattikorkeakoulun johtokunnan varapuheenjohtaja ja siinä ominaisuudessa on ilmeisesti kovasti kiinnostunut ammattikorkeakoulujen kehittämisestä, jossa sinänsä ei mitään pahaa ole. Totean vain sen, että ammattikorkeakouluideologia lähtee siitä, että insinöörit eivät enää jatka diplomi-insinöörikoulutuksessa. Porissa niin kuin muuallakin tämä muuntokoulutus on loppumassa, koska se on opetusministeriön johdonmukainen tavoite, että ammattikorkeakouluinsinöörit eivät jatka enää yliopistotasoisessa koulutuksessa. Ed. Lehtimäki ja muut, viiden vuoden sisällä Porissa ei ole enää yhtään insinööriä jatkamassa diplomiinsinööriksi näillä näkymillä. Joka vuosi niiden määrä on vähentynyt, jotka hakeutuvat sinne. Mitä taas tulee tieteen tasoon, esimerkiksi Porissa on useita kymmeniä tällä hetkellä tohtorikoulutuksessa, eli tällainen pieni yksikkökin saattaa todella merkittävästi vetää myöskin tutkijoita puoleensa.

Mitä tulee aluepoliittiseen näkökulmaan, mitä enemmän tätä keskustelua käydään, sitä selvemmäksi ainakin minulle tulee se, mistä on kysymys. Kysymys on nimenomaan aluepolitiikan rahoista, siitä, mihin tässä valtakunnassa rahoja annetaan ja mihin ei anneta. On todettu moneen kertaan, että kun korkeakouluverkosto luotiin 1960- ja 70-luvulla, tuntuu siltä, että eduskunnassa on enemmistö kansanedustajia, jotka ovat näiltä alueilta, ja tässä on tällainen enemmistödiktatuuri, joka lähtee siitä, että uusia ei nyt vain perusteta, vaikka selvät yhteiskunnalliset tarpeet ovat siihen olemassa.

Minulla ei nyt ole sitä tietoa, mutta olisi mielenkiintoista nähdä, miten esimerkiksi vuodesta 1980, jolloin suurin piirtein nämä yliopistot oli perustettu, korkeakoulupaikkoja on lisätty, nimittäin niitä on lisätty tuhansia ja tuhansia mutta niitä on lisätty olemassa oleviin korkeakouluihin. Tämä on myöskin hyvin tärkeä näkökohta. Uusia tiedekuntia, otetaan nyt esimerkiksi vaikka taloustiedekuntia, on perustettu viiden viime vuoden aikana Ouluun ja Lappeenrantaan. Lappeenrannassa koulutetaan ekonomeja, Oulussa koulutetaan ekonomeja, Oulussa koulutetaan lähes melkein kaikkia tieteenaloja. Siinä mielessä tämäkin on ihan selvää aluepolitiikkaa, eli kaikki uudet korkeakoulupaikat annetaan sinne, missä on jo olemassa olevat yliopistot. Niitä ei juuri anneta muualle.

Puhemies! Minusta on tärkeä nähdä se, että jos nyt satsataan esimerkiksi uusiin yliopistoihin vaikka muutama sata miljoonaa markkaa vuodessa, sitä ei pidä nähdä pelkästään lisämenoeränä valtiolle vaan se pitää nähdä myöskin niin, että sillä nostetaan koulutuksen tasoa, osaamisen tasoa, sillä tuotetaan uutta kansantuotetta. Mielestäni saattaa käydä niin, että sillä tuotetaan 5—10 vuoden sisällä paljon enemmän kuin siihen menee. Tämä on tietysti teoria, minä en pysty sitä todistamaan, mutta ei kukaan pysty myöskään todistamaan sen vastakohtaa.

Kun olin alkuviikolla ed. Tiurin kanssa Puolassa Euroopan neuvoston tiede- ja teknologiakokouksessa, Puolan televisiossa annoin haastattelulausunnon, kun kysyttiin, mitä tiede ja teknologia voivat tehdä jossakin maassa. Totesin, että me olemme Suomessa johdonmukaisesti 15 vuoden aikana satsanneet yhä enemmän tutkimukseen ja kehitykseen — eli research and develop-

ment — ja sanoin, että me olemme tällä hetkellä päässeet jo 3 prosenttiin kansantuotteesta ja että se näkyy meidän korkean teknologiamme kehittymisenä. Ei kukaan epäillyt sitä, kaikki olivat samaa mieltä, uskoivat, että näin on asianlaita. Ei se, että olemme satsanneet valtion budjetista näin ja näin paljon tutkimukseen ja kehitykseen, suinkaan ole ollut pois keneltäkään vaan se on tuottanut uutta kansantuotetta. Se on tuottanut uutta vientiä, se on tuottanut meille paljon hyviä tuotteita, ja näin se asia pitää nähdä. Aina eduskunnassa nähdään, että jokin alue on saamassa jotakin ja se vie jotakin. Kysymys on siitä, että me haluamme tuottaa uutta, uutta tietoa, uutta osaamista.

Mitä sitten tulee suosituksiin, joihin esimerkiksi ed. Lehtimäki viittasi ja eräät muutkin täällä, tällaiseen vähittäiseen kehittämiseen, olen saanut viikko pari sitten opetusministeri Raskilta vastauksen siihen, mitä tapahtuu näitten kehittämisrahojen osalta. Se tulee varmaan aivan lähipäivinä jakoon painettunakin, mutta suurin piirtein, aivan samoin kuin ed. Skinnari sanoi, parin kolmen vuoden aikana noin 3—4 miljoonaa tulee yhteensä lisää rahaa. Jokainen ymmärtää, että kun toiset saavat 300—400 miljoonaa joka vuosi, puhumme taivaasta ja maasta mutta vain eri aikaan.

Puhemies! Ehkä vielä ihan lopuksi, kun ed. Urpilainen viittasi meidän maakuntakorkeakoulualoitteeseemme, muistan hyvin keskustelut silloisen opetusministerin Taxellin kanssa, kun menimme yhdessä Poriin vuonna 88 ja Taxell sanoi, että opetusministeriössä on syntynyt ajatus ammattikorkeakoulujen perustamisesta, että odottakaa nyt vähän aikaa. Ammattikorkeakoulut oli alun perin minun nähdäkseni tarkoitus perustaa niille alueille, joilta puuttui oma yliopisto ja korkeakoulu. Mutta sitten kilpailu ajautui siihen — minä en nyt muista, mitä ed. Lehtimäki sanoi — minun muistikuvani on, että 29 vakinaista ammattikorkeakoulua on meillä tällä hetkellä olemassa. Jokainen alue, jolla oli yliopisto, sekin sai yhden tai useamman ammattikorkeakoulun. Muistan vielä, kun pari kolme vuotta sitten esimerkiksi Turkuun ja Vaasaan, joissa oli olemassa yliopistot, annettiin aluepoliittisilla perusteilla ammattikorkeakoulut. Ei tässä ole minkään näköistä muuta voimaa käytetty kuin poliittista voimaa.

Puhemies! Vielä yksi näkökulma. Nyt on päätetty, että Suomessa 70 prosenttia ikäluokasta koulutetaan korkeakoulututkintoon, siis yhdessä ammattikorkeakoulu- ja yliopistotutkinnon kanssa. Meillä Suomessa ainakin tämän mukaan lahjakkuusreservejä riittää. Itsekin olen epäillyt sitä, pitäisikö 70 prosenttia ikäluokasta kouluttaa ammattikorkeakoulu- tai yliopistotutkintoon. Olen myöskin huolissani siitä, onko meillä käden taitojen osaamista. Esimerkiksi Porista voin kertoa jälleen kerran, että kun siellä rakennetaan öljynporauslauttoja, ulkomaisia hitsaajia tuodaan tekemään sitä, kun Suomessa ei ole riittävän ammattitaitoisia ihmisiä. Tässä on jotain mätää myöskin tältä osin. Meidän pitää myöskin ammatillisessa koulutuksessa saada kunnon keskustelu aikaan.

Puhemies! En näe kuin ammattikorkeakoulujen jatkotutkintoja, jotka saattavat johtaa 30 uuden yliopistotasoisen koulutuslaitoksen synnyttämiseen maahan. Ennen kuin ne perustetaan, minä toivon, että eduskunnassa käydään todella perusteellinen, syvällinen keskustelu, missä ammattikorkeakoulut tänä päivänä ovat.

Puhemies! Haluan lopettaa puheenvuoroni vain siihen, että 16 päivänä syyskuuta on väitellyt Leena Raudaskoski Jyväskylässä ammattikorkeakouluista tohtoriksi. Hän toteaa näin: "Ammattikorkeakoulujen toimintaperusta ja koulutustehtävät ovat vielä hyvin keskeneräisiä. Ammattikorkeakoulut eivät ole riittävästi pohtineet, mitä muutos opistotasolta korkeakouluksi merkitsee. Koulutustehtävän ja filosofian kiteyttävät peruskäsitteet ovat vielä epäselviä kuten myös se, mihin ammattikorkeakoulujen koulutus perustuu ja miten se eroaa yliopistoista ja opistoasteisesta koulutuksesta." Näin toteaa kasvatustieteiden lisensiaatti Leena Raudaskoski väitöskirjassaan.

Puhemies! Tämä väitöskirja on hyväksytty vajaa kuukausi sitten. Tälläkin perusteella uskon, että meillä on syytä käydä täällä hyvin perusteellinen keskustelu siitä, mitä ammattikorkeakoulut tänä päivänä ovat.

Ehkä viimeinen sana edustajille Tiusanen ja Kekkonen: Kymenlaaksoon varmasti, ed. Tiusanen on oikeassa, yliopiston perustaminen on vaikeaa, mutta kun Kymenlaakso saa kaikkein vähiten koulutusrahoja vuositasolla, jotain muuta Kymenlaaksoon pitää kyllä kehittää kuin omaa yliopistoa.

[11] **Kari Urpilainen /sd:** Arvoisa puhemies! Ed. Elon ansiokkaan puheenvuoron jälkeen ei kovin

paljon lisättävää ole, mutta koska pyysin puheenvuoron ed. Kekkosen puheenvuoron jälkeen, toteaisin lyhyesti: Minulla on sellainen muistikuva, kun joskus historian kirjoja on tullut katsottua, että jokaisen yliopiston perustamisen yhteydessä tässä talossa on käyty suurin piirtein saman kaltainen keskustelu. Niitä, jotka ovat olleet epäileviä tuomaita, on ollut ja niitä tulee olemaan, ja heille olkoon paikkansa. Mutta yhtä lailla on sitten niitä, jotka ovat nähneet, että suomalaisen yhteiskunnan tulevaisuus rakentuu sittenkin osaamiseen, tietotaitoon, ja siihen on pakko satsata. Sitä kautta meidän yliopistokenttäämme on ylipäätään lähdetty laajentamaan, monipuolistamaan, ja nyt ollaan siinä, missä tällä hetkellä ollaan. Sittenkin tätä kansakuntaa viedään eteenpäin nimenomaan sillä asenteella, mitä ed. Tiusanen edusti meidän lisäksemme, eli meidän pitää uskoa ja meidän pitää uskaltaa myöskin panostaa yhä enemmän koulutukseen, on kysymys sitten yliopistokoulutuksesta tai mistä koulutuksesta ylipäätään.

Jos mennään vielä vaikka kymmenen vuotta taaksepäin, kuka olisi silloin uskonut, että Suomi tänä päivänä panostaa bruttokansantuotteestaan yli 3 prosenttia tutkimukseen ja tuotekehitykseen? Uskallan sanoa, että niitä oli hyvin vähän. Nyt kansakunta yhdessä, niin miehet kuin naiset, niin elinkeinoelämä kuin poliittiset päätöksentekijät ovat nähneet, että tämä on ainoa tie pitkässä juoksussa meidän yrittää kehittää omaa osaamistamme ja elinkeinoelämäämme niin, että me myöskin tulevaisuudessa pärjäämme. Asenteet myöskin ovat muuttuneet hyvin nopeasti. Tämän varaan ainakin itse uskon ja luotan, että tulevaisuudessa tullaan tekemään myöskin niitä hyviä päätöksiä, jotka kehittävät meidän yliopistoverkkoamme, ja muun muassa näihin neljään maakuntaan tullaan saamaan omat yksiköt.

12 **Jouko Skinnari /sd:** Arvoisa puhemies! Sana "yliopisto" on siinä mielessä tavattoman tärkeä asia, että esimerkiksi kun yritysjohtaja joutuu miettimään sitä, mihin hän vaikkapa Suomessa sijoittaa yritystoimintaansa, omia varojaan tai ainakin niitä, joita pääasiassa hallitsee, niin siinähän on erittäin tärkeänä asiana se, miten koulutus on järjestetty. Näitten kaikkien asioitten selvittämisellä, mitä tässä on tehty niin Porin ja Rauman osalta kuin Kokkolan tai Mikkelin osalta, ei välttämättä eikä käytännössäkään synny sellaista kuvaa, että voisi luottavaisesti katsoa siihen, että tuolle paikkakunnalle me nyt sitten lähdemme yrityksenä ja vienpä sinne myös perheeni. Tämä on yksi hyvin tärkeä asia, koska esimerkiksi verkostoyliopisto, joka nyt sitten Lahdessa on yksi tärkeä asia, ei keskieurooppalaisessa yritysjohtajassa herätä sellaista luottamusta kuin yliopisto.

Kun oikein syvällisesti tätä olen koettanut miettiä eurooppalaiseen ja nimenomaan keskieurooppalaiseen kulttuuriin nähden, kyllähän tilanne on se, että jokaiseen maakuntaan — Eurooppa ja EU:han on maakuntien Eurooppa — kuuluu paitsi omaperäinen, historiaan nojaava elinkeinotoiminta ja syntyvä uusi elinkeinotoiminta, oma kulttuuri ja sen omat erityispiirteet, oma urheilu, joka yleensä Keski-Euroopassa tarkoittaa vähintään yhtä menestyvää jalkapallojoukkuetta, myös ihan samalla tavoin yliopisto. Se liittyy näihin maakuntiin. Siitä ei päästä mihinkään, ja itse näen tämän kehityksen Suomessakin johtavan tähän.

Mitä tulee esimerkiksi tutkimustoiminnan tasoon, siitä ei ainakaan Lahden osalta ole huolta, koska tällä hetkellä sitä tutkimustoimintaa ei ole. Maakunnalliset liitot eivät pysty tekemään tutkimustoimintaa. Kun olisi edes pari ihmistä, jotka pystyisivät yhdistelemään verkkoja ja luomaan sen tieteellisen pohjan, johon päätöksenteon ja tulevaisuuden ratkaisujen pitää perustua, se huomattavasti parantaisi tilannetta.

Jos taas otetaan esimerkkejä muualta, niin Englannissahan tämä on merkinnyt käytännössä sitä, että yliopistot on tähteytetty. On yhden tähden yliopistoja, on kahden tähden yliopistoja, on kolmen tähden, neljän tähden, ja sitten Cambridge ja muut ovat viittä tähteä, joissa myös hintataso on erilainen. Tämä pisteytys varmasti tulee olemaan ammattikorkeakoulujen osalta, se tulee olemaan yliopistojen osalta. Kilpailu tulee olemaan kova, ja se ei tule olemaan yksistään Suomen sisällä, vaan mehän nyt näissäkin asioissa joudumme kilpailemaan koko Euroopan kanssa ja monesti myös koko maailman kanssa, miten pärjätään, miten luodaan yhteyksiä. Siinä mielessä maakunnallisen yliopiston aikaansaaminen on todellakin tärkeätä.

Yhtenä esimerkkinä — ed. E. Lahtela poistui, mutta uskon, että hän työhuoneessaan aktiivisena kansanedustajana kuuntelee keskustelua — eräs nuori mies parikymppisenä tuli Suomeen ja lähti Joensuun yliopistoon Bangladeshistä lukemaan kemiaa. Hänen veljiään oli opiskelemassa

Euroopassa eri maissa. Loppujen lopuksi hän osasi suomen kieltä niin hyvin, että pystyi suorittamaan Joensuun yliopistossa tutkinnon kemia pääaineenaan. Sen jälkeen hän meni Hollantiin opiskelemaan sikäläiseen ammattikorkeakouluun, mutta niin paljon Suomi jäi häntä kiinnostamaan, että hän päätti bangladeshiläisen vaimonsa kanssa, jonka kanssa hän meni avioliittoon Lontoossa, tulla Suomeen. Hän haki kaikkiaan 150:tä eri työpaikkaa, mutta vaikeata oli päästä edes haastatteluun tai oikeastaan hän ei päässyt yhteenkään haastatteluun. Ellei hänen veljensä, joka oli ollut opiskelemassa Keski-Euroopassa, olisi ollut eräässä valtion tietokonealan yhtiössä töissä, tuskin hän olisi koskaan päässyt myöskään kyseiseen yhtiöön haastatteluun. Mutta viimein pääsi. Siellä nyt ovat molemmat veljekset.

Tämä vain osoittaa sen, että kansainvälistyminen on yksi asia, jota emme ota tässä keskustelussa huomioon. Se on ihan samanlaista — joskus tulee liikaakin toistettua urheilua — kun joudutaan siihen tilanteeseen, että rupeaa olemaan jo puolet liigajoukkueista ulkomaalaisia, koska he haluavat tulla tänne monesta eri syystä. Sama tulee olemaan myös korkeakoulutoiminnassa. Ainoastaan lähinnä Helsingin yliopisto tällä hetkellä pystyy mahdollisuudet tarjoamaan, samaten Oulu, ja poikkeuksia on, esimerkiksi Joensuussa tai missä tahansa, ja ulkomaalaisia tulee tänne ja syntyy vuorovaikutus.

Jotta tässä nyt päästäisiin hyvään tilanteeseen — kun on todettu, että väki vähenee näillä synnytysluvuilla ja innokkuudella, miten lapsia tehdään — vaikka heti ryhdyttäisiin tämän istunnon jälkeen töihin, niin 25 vuotta menee suomalaiseltakin ennen kuin on sen verran kouluja käyty ja oppia ja kokemusta saatu, että alkaa olla työelämän kilpailukunnossa. Toisin sanoen pienen kansan näkökulmasta on tavattoman tärkeätä se, että kansan perusrunko on erittäin hyvin koulutettua, että sitä ei pystytä käytännössä sellaiseen tilanteeseen saattamaan, jossa markkinarakoja ei enää synnykään vaan tästä tulee joidenkin muiden maiden ja kansojen yritystoiminnan kehto.

Se ei poista sitä tosiasiaa, jonka ed. E. Lahtela toi esille, että meillä on tietysti koulutuksessa muitakin ongelmia kuin yliopistot, ja se on sitten käsien työ, mutta sekin varmasti tässä nousee. Ihan samalla tavoin aikoinaan käytiin polkupyörällä töissä, kun oli pakko, ja sitten kun oli jo varaa linja-autoon ja joillakin varaa omaan autoon, ei enää käyty, koska sitä pidettiin lähes halveksittavana. Nyt taas on hienoa, että voi käydä pyörällä töissä ja hoitaa samalla omaa kuntoaan. Sitä pidetään hienona asiana. Kunta, joka on hoitanut nämä asiat, on erittäin hyvä.

Arvoisa puhemies! Tämä keskustelu on ollut erittäin hyvä. On ollut ihan tärkeätä eikä missään tapauksessa yllättävää, että kriittisiä puheenvuoroja on tullut. Ne ovat olleet loppujen lopuksi tavattoman mietoja. Ihan selvä on, että vastustusta tulee olemaan, mutta kuten jo varsinaisessa puheenvuorossa totesin, tämä juna on lähtenyt ja tulee etenemään sillä historiallisella perspektiivillä kuin Euroopassa ja Suomessa näitä yliopistoja yleensä on perustettu.

[13] **Arto Seppälä /sd:** Arvoisa rouva puhemies! Haluan lyhyesti muutamia asioita ottaa esille täältä paikalta.

Ed. Esa Lahtela otti esille, että pitäisi kehittää nykyisiä sivuyksiköitä näillä paikkakunnilla, jotka on mainittu lakialoitteessa. Tiedän, että tulosneuvotteluissa näiden sivuyksiköiden rahoitus on joka vuosi entistä vaikeampaa. Muun muassa Mikkelissä on toiminut 12 vuotta Helsingin yliopiston maaseudun tutkimus- ja koulutuskeskus, jossa on uusia koulutussuuntauksia tuleville vuosille, mutta rahaa ei vain tule Helsingin yliopistolta, vaan huudetaan maakuntaa rahoittamaan näitä uusia linjoja.

Lopuksi haluan vielä muistuttaa siitä tosiaan, että ammattikorkeakoulujen varoista 57 prosenttia tulee valtiolta ja loput kunnilta, kun taas yliopistojen perusrahoitus maksetaan kokonaan valtion budjetista, niin kuin on tullut selkeästi esille tänä iltana tässä keskustelussa.

[14] **Pekka Kuosmanen /kok:** Arvoisa rouva puhemies! Mielestäni lakialoite yliopistolain muuttamisesta 1 §:n kohdalta sillä tavalla, että yliopistotasoinen koulutus annettaisiin jatkossa Porissa, Raumalla, Lahdessa, Mikkelissä, Kokkolassa ja Kouvolassa, olisi mielestäni aivan oikean suuntainen, jos tämän verran voisi lisätä siihen: yhden yliopistopaikkakunnan.

Kouvolasta 20 vuotta sitten lopetettiin varuskunta. Kaupunginhallituksessa mietimme, millä tavalla tästä eteenpäin, kun monen sadan miljoonan edestä rakennuksia jäi tyhjilleen. Tulimme siihen tulokseen, että tuleen ei kannata jäädä makaamaan, vaan jotain on tehtävä. Niinpä me Helsingin yliopiston kanssa saimme yhteisymmär-

ryksen siitä, että kun me kunnostamme Kouvolassa kaupungin puolesta yliopistolle tilat, kääntäjänkoulutuslaitos voitaisiin perustaa Kouvolaan. Niin me teimmekin. Me korjasimme 40 miljoonan edestä Pitkäkasarmin ja kaksi muuta kasarmia, ja sen jälkeen aloitettiin Kouvolassa kääntäjänkoulutuslaitos, jonka pääaineet ovat olleet alusta alkaen ruotsi, saksa, englanti ja venäjä. Opiskelijoita tällä hetkellä on noin tuhat.

Sen lisäksi meillä on Lappeenrannan teknillisen korkeakoulun kanssa yhteistyötä niin, että siellä on parasta aikaa meneillään koulutus insinööristä diplomi-insinööriksi ja merkonomista kauppatieteen maisteriksi. Erittäin kova kysyntä on joka kurssille ollut. Valmistuneita on jo aika monta henkilöä siellä. Kaikki ovat jatko-opiskelijoita. Jokaisella on vakituinen työpaikka.

Siinä mielessä tuntui ihmeelliseltä, kun Helsingin yliopisto oli lopettamassa Kouvolan kääntäjänkoulutuslaitosta sen takia, että yliopiston menot olivat 10 miljoonaa vuodessa ja tulot olivat 7 miljoonaa markkaa. Erotus oli vain 3 miljoonaa markkaa. Me kerroimme opetusministerille huolemme ja esitimme, että opetusta jatketaan. Mutta opetusministeri kaikesta huolimatta oli sitä mieltä, että Kouvolassa jatketaan vain Kymenlaakson ammattikorkeakoulun tasoista koulutusta.

Sitten me alueen kansanedustajat yksimielisesti otimme yhteyttä muun muassa pääministeri Lipposeen. Juuri oli Eläinlääketieteellinen menossa Kuopioon, mutta kuitenkaan se ei sitten mennytkään. Siinä vaiheessa me puhuimme pääministerille. Pääministeri sanoi, että eihän sitä lopeteta. Sen jälkeen annettiin Helsingin yliopiston toimesta viisi vuotta jatkoaikaa Kouvolan kääntäjänkoulutuslaitokselle.

Nyt me olemme tehneet sinne yliopiston kanssa yhdessä kehittämisohjelman viiden vuoden ajaksi. Tarkoitus on, että Kouvolan kaupunki tukee yliopiston toimintaa ja kehittämistyötä noin 2 miljoonalla markalla ensi vuonna. Sen lisäksi noin 1—2 miljoonaa kerätään yksityisiltä yrityksiltä. Meillä on tarkoitus palkata sinne kaksi yliassistenttia kaupungin ja yrittäjien rahoilla ja tällä tavalla lisätä koulutuslaitoksessa tutkimustoimintaa, joka on erittäin tärkeää.

Kun yliopistoille annettiin noin miljardi kehittämisrahaa, niin Kouvolan kääntäjänkoulutuslaitos anoi 500 000:ta markkaa, mutta ei markkaakaan annettu sitä kehittämisrahaa.

Helsingin yliopiston lähtökohta oli se, että kun Metlan tutkimustoiminta siirretään Joensuuhun Herttoniemestä, niin niihin tiloihin Helsingin yliopisto siirtää humanistisen tiedekunnan kokonaisuudessaan ja lopettaa sen takia Kouvolasta humanistisen tiedekunnan ja kaikki pistetään sinne Metlan tiloihin.

Tuntuu aika ihmeelliseltä, että kun puhutaan täällä, että maakuntien pitää itse kehittää omaa aluetta ja yritystoimintaa ja kaikkea opetustoimintaa, niin kuitenkin valtiovallan taholta ollaan vetämässä mattoa alta. Niin kuin te hyvät kansanedustajat muistatte, meillä on kaikissa kunnissa kehittämisohjelma valtion kanssa yhdessä, mutta valtio esimerkiksi postit lopetti kunnista. Millä tavalla valtio tukee kuntia yritystoimintaan nähden? Ei millään tavalla tässäkään asiassa.

Ammattikorkeakoulu on erittäin tärkeä varmasti joka maakunnassa, mihin se on perustettu. Meillä Etelä-Karjalassa toimii erittäin voimakas ammattikorkeakoulu. Itse olen joskus opiskellut nuorena teknillisessä koulussa. Niillä eväillä olen pärjännyt yritystoiminnassa. Useita satoja ihmisiä on ollut töissä ja yrittänyt olen yli 30 vuotta. Mutta kuitenkin lähden siitä, että ammattikorkeakoulu kouluttaa lähinnä yrityksille pätevää teknistä työvoimaa, jota esimerkiksi Kymenlaaksossa ja Etelä-Karjalassa tarvitaan, kun siltä alueelta kuitenkin bruttokansantuotteesta 36 prosenttia tulee metsä-, paperi- ja metalliteollisuudesta. Sen takia on erittäin tärkeää, että nämä yritykset saavat omilta paikkakunniltaan ammattikorkeakoulun käyneitä työntekijöitä. Sillä tavalla osaaminen pysyy omalla alueella. Tänä päivänähän on niin, kuten jokainen meistä tietää, että osaamisen perässä pääomasijoitus kulkee. Se täytyy meidän aina muistaa. Nyt, kun osaaminen on keskitetty pääasiassa yliopistokaupunkeihin ja Kehä III:n sisään, on erittäin tärkeää, että maakuntiin saadaan yliopistot. Kannatan lämpimästi sitä.

Kun olimme talousvaliokunnan kanssa Yhdysvalloissa, Seattlessa, siellä meille kerrottiin, että it-työpaikkoja Amerikassa on 25 miljoonaa vapaina tällä hetkellä. Jos sinulla on korkeakoulukoulutus ja ennen kaikkea ylempi korkeakoulututkinto, niin Yhdysvalloista heti saat työpaikan ja työluvan. Siinäkin mielessä, jos ajatellaan suomalaisia, on tärkeää, että mahdollisimman monelle yhteiskunta pystyisi antamaan ylemmän korkeakoulututkinnon. Euroopassa meillä it-työ-

paikkoja tällä hetkellä on auki 2,5 miljoonaa ja Suomessa on ihan tuhansia työpaikkoja auki. Niin kuin Nokian edustajat ovat kertoneet, nyt kun Saloon tulee noin 1 000 työpaikan laajennus, sinne tulee 150 insinööriä muualta, Intiasta, itäblokin maista jnp. Vaikka me nyt yliopisto pistettäisiin joka maakuntaan, ei pystytä niin paljon kouluttamaan korkeakouluissa it-osaajia esimerkiksi, että pystyttäisiin edes Suomen oma it-tuotanto eli koulutettu työvoima omasta takaa takaamaan.

Näen, että ed. Mikko Elo ja kumppanit ovat hyvällä asialla, kun ovat rohkeasti lähteneet maakuntayliopistoja esittämään yliopistolakiin. Toivon, että todella Kouvolan kääntäjänkoulutuslaitos olisi mukana.

[15] **Leena Rauhala /skl:** Rouva puhemies! Meillä on koulutuspolitiikan tavoitteena Suomi tietoyhteiskunnaksi. Ymmärrän, että se tarkoittaa samalla eheää kokonaisuutta, että Suomi kaikilta alueiltaan voisi olla tässä tietoyhteiskuntakehityksessä mukana. Näen tämän siitä näkökulmasta, että tämmöinen ajatus maakuntayliopistoista on arvokas. Sen tulee kohdistua niihin maakuntiin erityisesti, joissa nyt todella on huutava pula ja tarve siitä innovatiivisuudesta, mitä maakunta kehittyäkseen tarvitsee. Niin kuin on tullut esille, tässä on kysymys myös siitä, että yliopistojen perustaminen on valtion panostuksen varassa hyvin pitkälle, koska yliopistot saavat perusvoimavarat tai rahat valtiolta. Jos sitä näin sinne saadaan, se kehittää koko maakuntaa.

Toivoisin, että tässä yhteydessä ei nähtäisi ainakaan sillä tavalla, että nyt kun meillä on ammattikorkeakoulukehitys ja meillä on noin 30 ammattikorkeakoulua, se estäisi sen ajattelun, että kehitetään yliopistoja, koska näen, että meillä on kahden pilarin malli. Me tarvitsemme ammattikorkeakoulut, me tarvitsemme yliopistot, korkean osaamisen keskukset. Nyt tiedämme, että olemassa olevat yliopistot ovat vahvasti verkostoituneet maakunnissa. Niin kuin olen ymmärtänyt, siitä huolimatta se verkostoituminen ei ole nyt tuottanut juuri näille kipeille alueille, niin kuin Satakuntaan ja mitä muita täällä on mainittu, sitä kehitystä, mitä maakunnat edellyttävät. Näen, että arvioinnin paikka on, miten sitä voidaan kehittää.

[16] **Jouni Lehtimäki /kok:** Rouva puhemies! Haluan lähteä liikkeelle ja toistaa sen aikaisemman kannan, että minä jos kuka arvostan koulutusta ja arvostan korkeakoulutasoista koulutusta. Sen takia ed. Elon tai ed. Urpilaisen väite siitä, että vastustaisin tätä, on väärä.

Niin kuin totesin, oma lähtökohtani on se, että me emme tarvitse hallintoa vaan sitä, että maakunnassa on hyvätasoista koulutusta. Satakunnan malli on sivupistemalli. Niin kuin ed. Elo totesi, meillä syntyy tällä hetkellä tohtoreita, vaikka kyseessä on sivupiste. Se, että meidän omat yksikkömme nimetään jonkin yhteisen sateenvarjon alle, oman yliopiston alle, ei tuo mitään uutta.

Ed. Elo totesi myöskin sen, että en ymmärtäisi valtion varojen päälle, millä tavalla niitä maakuntaan tulee. Haluan muistuttaa ed. Eloa siitä, että t&k-hankkeet ja määrärahat vaativat hankkeita maakuntaan eli maakunnan yksiköissä pitää olla projekteja, joihin rahoja osoitetaan. Tällä hetkellä meillä on kolme hyvää sivupistettä. Jos sivupisteisiin saadaan hyviä projekteja, myöskin rahaa on saatavissa jo tällä rakenteella. Tämän tilanteen muuttaminen ei vaadi mitään uutta hallintoa.

Saattaa olla, että allekirjoittaneen ja ed. Elon kannan ero johtuu siitä, että hän on Porin korkeakoulun säätiön hallituksen puheenjohtaja, minä edustan SAMK:n hallitusta. Henkilökohtaisesti kuitenkaan en ole koskaan nähnyt näitä kahta yksikköä vastakkain, vaan kumpikin täydentää toista.

[17] **Mikko Elo /sd:** Puhemies! Ihan lopuksi halua sanoa vain ed. Lehtimäelle, etten ole puhunut mistään hallinnosta. Hallinnosta nyt ei ole kysymys, vaan kysymys on siitä, miten valtion rahaa saadaan koulutukseen ja osaamiseen. Kun tähän asti, niin kuin esimerkiksi ed. Skinnari totesi Lahden osalta, Lahden kaupunki on suurin piirtein maksanut, Porin kaupunki on maksanut sen koulutuksen, mitä Porissa on. Tästähän nyt on, ed. Lehtimäki, kysymys, ei mistään hallinnosta eikä mistään muusta. Mutta niin kauan kuin tällä yksiköllä ei ole itsenäistä päätäntävaltaa, valtion rahojen saaminen on aina tulossopimusneuvotteluista kiinni. Se on erittäin vaikeaa, niin kuin ed. Kuosmanen totesi Kouvolan kääntäjäinstituutin osalta.

Mitä tulee ed. Tiusasen ja ed. Kuosmasen puheenvuoroihin, näen ne todella erittäin kauaskantoisina ja rakentavina puheenvuoroina. Minusta ed. Kuosmanen käytti todella hyvän puheenvuo-

ron. Nimittäin esimerkiksi it-osaajia tarvitaan Suomessa paljon enemmän kuin meillä on käytettävissä. Niitä tarvitaan Saksassa, Englannissa, joka paikassa. Euroopassa tosiaan ilmeisesti jo miljoonia it-osaajia aletaan tuoda, samoin kuin Yhdysvallat tuo Intiasta it-osaajia. Miksemme nyt halua itse käyttää? Kerran vielä totean, että ei kysymys ole siitä, että valtio panostaa jotain, vaan valtio saa myös ulos sieltä jotain. Siitähän on kysymys.

Puhemies! Kun ed. Lehtimäki totesi aikaisemmin, että pitäisi käyttää Satakunnan yliopistoa, olen täysin harkitusti puhunut Porin—Rauman yliopistosta. Tässä on nimittäin käymässä sillä tavalla, että jos Pori ja Rauma eivät tässä asiassa pysty yhteistyöhön, jälleen kerran käy sillä tavalla, että tämä hanke tulee kariutumaan. Sen takia totean, että tämä yhteistyö on täysin välttämätöntä.

Puhemies! Ihan lopuksi vielä sanon, että mielestäni nyt osaamisesta on kysymys. Me olemme Suomessa nyt puhuneet valtavasti määrästä, mutta meidän pitää vähitellen ruveta keskustelemaan myös laadusta, kuinka paljon todella osaamista on. Laatu alkaa olla keskeinen tekijä.

[18] **Jouni Lehtimäki /kok:** Arvoisa puhemies! Viimeinen puheenvuoro omalta kohdaltani. Vielä määrärahoihin. Nykyinen tilanne mahdollistaa rahojen saannin maakuntaan tulosneuvotteluissa, jos kyetään osoittamaan, että meillä on maakunnassa hankkeita eli jos nykyisissä yksiköissä on toimintaa. Satakunnan ammattikorkeakoulu, jolla on hyviä hankkeita, menestyy jatkuvasti aluekehitysrahojen jaossa, eli kyse on siitä, että meidän nykyisen yliopistollisen koulutuksemme pitää osoittaa tulosneuvotteluissa, että on jotain, mitä rahoittaa. Siihen ei vaadita omaa nimeä, omaa hallintoa, vaan järkevää toimintaa.

[19] **Pekka Kuosmanen /kok:** Arvoisa rouva puhemies! Totean ed. Lehtimäelle, että Suomessa on monta sellaista aluetta, jotka eivät kuulu EU:n rahoituksen piiriin. Esimerkiksi Pohjois-Kymenlaakso on sellainen. Me olemme ainoita alueita siellä. Etelässä Kotkan—Haminan seutu on EU:n kakkostukialuetta ja heti Mäntyharju on ykköstukialuetta. Me olemme valkoinen läiskä siellä. Jokainen meistä tietää, että tulevassa tulo- ja menoarviossa on vain 85 miljoonaa varattu kehittämisrahaa koko Suomen valkoiselle alueelle, eli ei sieltä kovin paljon apua tule ainakaan meille.

[20] **Mikko Elo /sd:** Puhemies! Koska ed. Lehtimäelle ei näytä menevän perille se, mistä tässä on kysymys, niin haluan kerran vielä todeta, että Tilastokeskuksen tilaston mukaan, joka on vuodelta 1998, Satakunta on saanut 785 miljoonaa markkaa koulutukseen. Keski-Suomi, Jyväskylän seutu, on saanut 1 582 miljoonaa eli 800 miljoonaa enemmän, Pohjois-Pohjanmaa eli Oulun seutu 2 091 miljoonaa, 1 300 miljoonaa markkaa enemmän.

Puhemies! Ei ole kysymys pelkästään siitä, mitä valtion budjetin kautta ohjautuu, vaan myös EU-rahoista. Ed. Lehtimäki, eivät nämäkään yliopistot ja korkeakoulut ole ilman EU-rahoja. Kyllä nyt pitää vähitellen ymmärtää, mistä tässä on kysymys. Tulossopimusneuvotteluissa, jotka aina riippuvat yliopistoista, joihin ed. Kuosmanen aivan oikein viittasi, käy helposti sillä tavalla, että yhä tiukennetaan ja otetaan pois sivukorkeakouluista, jos ei mitään itsenäisyyttä ole olemassa. Suuri vaara on olemassa, että jos valtio ei satsaa enempää rahaa, niin pikkuhiljaa kuristetaan kokonaan sivukorkeakoulut pois.

Keskustelu päättyy.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään sivistysvaliokuntaan.

13) Laki kiinteistöverolain 3 §:n muuttamisesta

Lähetekeskustelu
Lakialoite LA 111/2000 vp (Jari Leppä /kesk ym.)

Puhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään valtiovarainvaliokuntaan.

Keskustelu:

[1] **Jari Leppä /kesk:** Arvoisa puhemies! Tämä lakialoite, joka nyt esillä on, koskettaa kiinteistöveroa ja kiinteistöveron ulottamista. Nykyisellään, kun ensimmäisen rantatontin rantakaava-alueesta myy, niin kiinteistövero lankeaa kaikille myymättömillekin tonteille. Ehdotan sen muuttamista siten, että ainoastaan myydyt tontit joutuvat kiinteistöveron piiriin, muut ovat siitä vapaat. Tämä oikeastaan noudattelee vähän samaa linjaa kuin äskeinen lakialoite, jossa puhuttiin opetuksen ja osaamisen vahvistamisesta.

Tällä lakialoitteella näille osaajille, jotka noille alueille tulevat, taataan heidän tarvitsemiaan ja haluamiaan rakennuspaikkoja.

Miksi sitten olemme tehneet lakialoitteen tästä kysymyksestä? Tänään viimeksi luin sanomalehdestä otsikon, jossa oli rantatonttien kysynnän ja tarjonnan eri tietä kulkevasta asiasta kysymys. Siinä oli selkeästi sanottu, että rantatonttien osalta kysyntä ja tarjonta eivät kohtaa. Miksi ne eivät kohtaa? Yksi syy siihen on esimerkiksi, että kun on ison maanomistajan muutaman kymmenen rantatontin kaava-alue ja siitä ensimmäisen myy, joutuu myymään toisen, jotta pystyy maksamaan kiinteistöveron. Tämä on selvä epäkohta, joka osaltaan estää sen, että rantatontteja ei tule myyntiin. Rantatonttien osalta tarkoitan, en pelkästään loma-asuntoja, vaan myös vakituisia asuntoja, joita kaiken aikaa myös rannoille syntyy, ja hyvä niin.

Kun viittasin äskeiseen lakialoitteeseen, sen käsittelyyn, niin tässä on kysymys hyvin pitkälle myöskin aluepolitiikasta siinä mielessä, että Järvi-Suomen alue kuuluu hyvin suurelta osin ykköstukialueeseen, joka tällä hetkellä Suomen valtakunnassa on kaikkein huonoimmin kehittyneitä alueita.

Toinen syy, miksi tätä lakialoitetta on valmisteltu, on se, että sukupolvenvaihdostilanteissa silloin, kun tila vaihtaa omistajaa, arvostus muuttuu sen vuoksi, onko siinä tehty kauppoja rantatonteilla vai ei. Jollei kauppoja ole tehty, tuo maa-alue arvioidaan maa- ja metsätalousmaan arvoiseksi, mutta jos yksikin tontti on myyty, silloin arviointi arvon osalta kulkee tontin arvon mukaan. Niin kuin mainitsin, kysymys on sekä vakituisesta että ranta-asutuksesta.

Asia tulee huomioida myös, kun käsitellään aluepolitiikkaa. Sehän ei ole pelkästään niiden alueiden asia, jotka kuuluvat esimerkiksi ykköstukialueeseen, vaan aluepolitiikka on myös Pääkaupunkiseudun ja kasvukeskusten asia. Suurin piirtein karkealla viivoittimella vedettynä Helsingissä on yhtä paljon asunnottomia kuin on henkilöitä, jotka haluaisivat muuttaa maaseudulle, jos he vain löytäisivät sieltä työtä ja mieleisensä asuinpaikan. Tämän tyyppisillä ratkaisuilla, joilla rohkaistaisiin kaupankäyntiin myös rantakaava-alueelta, olisi vaikutuksia myöskin tämän suuntaisiin asioihin. Myöskin eri ministeriöillä on useita eri hankkeita, joiden tarkoituksena on edistää rantarakentamista, kesämökkien käyttökautta pidentää, lisätä niiden sähköistystä ja myöskin niiden muuttamista vakituisiksi asunnoiksi. Tällaisia hankkeita on ainakin sisäministeriöllä ja maa- ja metsätalousministeriön osilla.

Mutta ihmetystä herättää ympäristöministeriön kanta tässä ja yleensäkin se, että eri ministeriöiden välillä on ristiriitaisuuksia, koska niin selkeästi ympäristöministeriön ohjauksen alla kuin ympäristökeskukset ovatkin, siellä on pyritty rajoittamaan rantarakentamista, rakentamisen aluetta, joka on meille varsinkin Järvi-Suomessa luonteenomaista, joka on meille Järvi-Suomessa myöskin vahvuus. Sen vuoksi sitä tulisi ennemminkin edistää, aivan niin kuin maa- ja metsätalousministeriö ja sisäministeriö ovat eri projekteissa esittäneet, eikä niin kuin ympäristöministeriö, että sitä jarrutetaan.

Mielestäni tämän tyyppisellä ratkaisulla tulisi yksi, en sano, että tämä on ainoa ratkaisumalli siihen, mutta yksi ratkaisumalli, millä voitaisiin edistää haja-asutusalueen edelleen asuttuna ja virkeänä pysymistä.

[2] **Lauri Oinonen /kesk:** Arvoisa rouva puhemies! Ed. Jari Leppä on tehnyt erinomaisen kannatettavan lakialoitteen n:o 111/2000 vp. Tässä juuri kiinnitetään hyvin olennaiseen asiaan huomiota, kun on kysymys siitä, että voidaan edistää maakuntien ja maaseudun rantarakentamista. Aivan kuten ed. Leppä sanoi, minäkin olen jo pitempään ihmetellyt ympäristöministeriön ja ympäristökeskusten ja myös kunnissa asianomaisten lautakuntien ja viranhaltijoitten kitsasta asennetta nimenomaan ranta-asutusta kohtaan silloin, kun on kysymys vakituisesta asumisesta maaseudulla järven rannoilla.

Valitettavasti myös omassa kotikaupungissani on tästä piirteitä huolimatta siitä, että kaupunginjohtaja ja valtuuston puheenjohtaja haluavat, että halukkaat ihmiset voisivat päästä rannoille rakentamaan ja ostamaan sieltä tontteja. Valitettavasti tätä on aivan tarpeettomasti jollakin tapaa haluttu jarruttaa. Näin ollen maaseutu on ollut menettäjänä. Ennen kaikkea ihmiset ovat olleet menettäjinä siinä, että eivät ole voineet päästä ostamaan tontteja haluamiltaan paikoilta. Perusteena on esitetty se, että asutusta ei kannata hajauttaa. Silloin jouduttaisiin pitämään kylissä kouluja, vastaamaan lasten koulumatkoista ja kenties sitten, jos sitä asutusta tulisi, pitäisi ryhtyä hankkimaan kunnallistekniikkaa jne.

En voi yhtyä noihin ajatuksiin, vaan lähden siitä, että pitää edistää sitä, että ihmiset voivat va-

paassa maassa noudattaa perusrakennusoikeutta ja rakentaa kaikella kohtuudella sinne, minne itse haluavat rakentaa, olipa sitten kysymys vakituisesta asunnosta tai vapaa-ajan asunnosta.

Nimenomaan näkisin, että vakituinen asujaimisto vapaa-ajan asutuksen alueillakin olisi erittäin hyvä. Näin syksypimeillä lehdet kertovat, kuinka murtoja tapahtuu ranta-alueilla ja rantakaavoitusalueilla. Jos siellä olisi vakituista asutusta, asuntojen valot, pihavalot palaisivat joistakin taloista, hieman kotipihan hauvat ärähtelisivät siellä oudoille kulkijoille, olisi silmäpareja, jotka seuraisivat outojen autojen liikettä, niin ehkäpä nämä rantamurrot kesämökeille olennaisesti vähenisivät. Samalla siellä olisi entistä paremmin myös taajamistoja kauempaakin kesäasunnoilleen ja vapaa-ajan asunnoilleen talvikaudella tuleville, ihmisiä, jotka auraisivat lumet pihoista ja pitäisivät muutoinkin asuntoja silmällä ja huolella, kun kesäasukkaat itse ovat siellä, missä vakituisesti asuvat.

Ed. Lepän aloite, johon kaksi muuta henkilöä on yhtynyt, aivan oikein poistaisi erästä pullonkaulaa, ongelmaa elävästä elämästä. Toivon, että tämä aloite menisi myönteisesti eteenpäin, mutta samalla kehitettäisiin elämänmenoa sellaiseksi, että ihmiset voisivat itse valita asuinpaikkansa ja että hyödynnettäisiin ihmeessä näitä Suomen kauniita järvenrantoja, joita meillä todella on, myös asuinpaikoiksi. Sillä tavalla vaikutettaisiin siihen, että maaseudulla voitaisiinkin muuttotappion asemesta puhua paluumuutosta tai ihan uusien ihmisten muuttamisesta, sillä etätyö antaa monia mahdollisuuksia. Meillä ei ole vielä likikään tajuttu, mitkä mahdollisuudet nykyajan tietoliikenteen myötä on etätyössä. Siinä varmasti tulee monia lainsäädännöllisiä ja ammattiyhdistyspoliittisia ongelmia, sen hyvin tiedän, mutta ongelmathan ovat sitä varten, että ne voitetaan. Pitäisi päästä sujuviin käytäntöihin niin, että ihmiset voisivat päästä asumaan ja käymään työssä sillä tavalla kuin itse haluavat hyväksi nähdä. Monetkin hankkisivat asuntoa ehkä jo sitä silmälläpitäen, että jos eläkeikä on tulossa, voi sitten tulla niille seuduille, missä ainakin kuvittelee olevan tuttuja ihmisiä ja kuvittelee ainakin, että elämänmeno voisi olla onnellista.

Arvoisa rouva puhemies! Kannatan ed. Jari Lepän tekemää lakialoitetta.

[3] **Pekka Kuosmanen /kok:** Arvoisa rouva puhemies! Ed. Leppä on tehnyt aivan oikean suuntaisen aloitteen, että ainoastaan kiinteistövero maksettaisiin myydyistä tonteista. Mutta kun edellisiä hallitusneuvotteluja käytiin, niin silloin vasemmiston edustajat esittivät, että kaikki maa- ja metsätilat ja maatilarakennukset olisi saatettava kiinteistöveron alaiseksi. Kokoomus vastusti voimakkaasti tätä näkemystä, että ei näin pidä menetellä. Nyt kun täällä eduskunnassa on tilanne se, että yhtään vasemmiston edustajaa ei ole paikalla, niin olen erittäin tyytyväinen siihen, että ainakaan tämä hallitus ei lisää verotaakkaa maanviljelijäväestölle. Se on täysin kokoomuksen ansiota.

[4] **Jari Leppä /kesk:** Arvoisa puhemies! Ed. Oinonen käytti sanontaa, että tulee luoda muitakin edellytyksiä sille, että myöskin haja-asutusalueilla pystytään asumaan ja sinne muuttamaan. Se on aivan oikein. Silloin ei mielestäni tule käyttää sellaisia ilmaisuja, niin kuin on valtakunnallisen alueidenkäyttösuunnitelman kirjassa. Siinä jaetaan Suomea kehittyviin ja taantuviin alueisiin. Jos puhutaan taantuvista alueista, silloin on nostettu käytännössä kädet pystyyn eikä halutakaan tehdä mitään. Mutta näitä kehittämistoimenpiteitä täytyy tehdä joka puolella Suomea. Aivan oikein, niin kuin ed. Kuosmanen totesi, kiinteistöveroa ei tule enää ulottaa sen pidemmälle kuin mitä se tällä hetkellä on. Näillä alueilla, missä rantatontteja ja myöskin ranta-alueita sijaitsee, ne eivät kaikki suinkaan ole viljelijöiden omistamia vaan siellä on paljon myöskin muita maanomistajia.

[5] **Pentti Tiusanen /vas:** Arvoisa puhemies! Piti tietysti tulla työhuoneesta puhumaan, kun ed. Kuosmanen totesi, että yhtään vasemmiston edustajaa ...

Puhemies: Mennään sitten asiaan!

Puhuja: Puhemies! Kiinteistöverolain 3 §:n muuttaminen on kuitenkin sellainen asia, että kaiken kaikkiaan yksinomaan sellaisella ei maan ja maaseudun tulevaisuutta ratkaista. Sekä rakennuslaki että myöskin valtioneuvoston antamat alueidenkäytön suunnittelun tavoitteet, siis selonteko tältä vuodelta, lähtevät siitä, että koko Suomi pidetään asuttuna ja nimenomaan monipuolisesti asuttuna.

Keskustelu päättyy.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään valtiovarainvaliokuntaan.

14) Laki televisio- ja radiotoiminnasta annetun lain 19 §:n muuttamisesta

Lähetekeskustelu
Lakialoite LA 113/2000 vp (Pertti Hemmilä /kok ym.)

Puhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään liikennevaliokuntaan.

Keskustelu:

[1] **Pertti Hemmilä /kok:** Arvoisa rouva puhemies! Lakialoitteessani esitän televisio- ja radiotoiminnasta annetun lain 19 §:n muuttamista niin, että lapsille sopimattomien ohjelmien esitysajan rajoittaminen koskisi myös kyseisten ohjelmien ennakkomainoksia. Televisio- ja radiotoiminnasta annetun lain 19 §:n mukaan väkivaltaisia, kauhua herättäviä tai seksuaalisen sisältönsä vuoksi sopimattomia ohjelmia ei saa esittää aikaan, jolloin lapset tavallisesti katsovat televisiota. Tämä televisio- ja radiotoiminnasta annetun lain muutos tulee voimaan tammikuun alussa 2001. Lainmuutoksessa ei kuitenkaan ole huomioitu sitä, että kyseisiä ohjelmia saa mainostaa jo lasten katseluaikaan muiden ohjelmien tauoilla. Siksi lakialoitteessani esitetty muutos olisikin saatava voimaan yhtä aikaa elokuussa 2000 vahvistetun 19 §:n kanssa.

Televisio-ohjelmien mainospätkät ovat verrattain pitkiä, ja niihin on yritetty löytää mahdollisimman laajasti ohjelman sisältöä kuvaavia katkelmia. Niinpä väkivaltaa, kauhua tai sopimatonta seksuaalisuutta sisältävien ohjelmien mainokset eivät todellakaan sovellu esitettäväksi alkuillasta usein perheohjelmien tauoilla. Sama koskee tietysti myöskin tuotteiden ja palveluiden mainoksia, jotka turhan usein ylittävät vähintään hyvän maun rajat. Esimerkiksi Mainostelevision viimekesäinen mainosajan markkinointi oli monen lapsen pelon aiheena. Miten maan alta kaivautuva ihmishirviö yleensä liittyy mainosajan myyntiin? Ehkäpä siten, että mainos pysyy muistissa mauttomuutensa vuoksi.

Lapset reagoivat televisiossa näkemiinsä kuviin voimakkaammin kuin me aikuiset. Mainospätkässä nähty muutama kymmenen sekunttia pahoinpitelyä, ammuskelua ja verenvuodatusta voi jäädä lapsen mieleen pelottavana kokemuksena pitkäksikin aikaa. Myös esimerkiksi sairaalaympäristöön sijoittuvien, erityisesti ulkomaalaisten sarjojen mainokset ovat usein perheen pienimmille jopa järkyttäviä kokemuksia.

Ennakkomainokset ovat monessa lapsiperheessä suurempi ongelma kuin ohjelmat, joita mainostetaan. Vanhemmat voivat yksiselitteisesti pitää television kiinni, kun sopimatonta ohjelmaa esitetään. Mainoksia sen sijaan on hankala välttää. Niitä näytetään ennalta arvaamatta minkä tahansa ohjelman tauolla. Pahimmassa tapauksessa leikki-ikäinen on juuri mainostauon ajaksi jäänyt yksin television ääreen ja joutuu näkemään myöhäisillan ohjelman raaimman kauhukohtauksen.

[2] **Leena Rauhala /skl:** Arvoisa rouva puhemies! Ed. Hemmilän lakialoite on hyvä, mutta haluan tässä tuoda esille sen, että kun lakialoitteessakin perusteluna mainittua lakia kuvaohjelmien tarkastamisesta käsiteltiin, siinä yhteydessä oli allekirjoittaneen vastalause, jossa juuri kiinnitettiin huomiota siihen, että meidän lapsemme ja nuoremme ovat todella suojattomina väkivallan edessä, mitä tulee televisiosta ja erilaisista lähteistä. Totesimme, että lakiehdotuksesta huolimatta edelleenkin lapset ovat väkivallan, pornografian ja sopimatonta seksuaalisuutta sisältävien ohjelmien edessä suojattomia. Toivon vain, että jos aloite käsittelyssä etenee, ei pelkästään olisi kyse ennakkomainonnasta, vaan jos tämä voidaan ottaa uudelleen esille, käsiteltäisiin syvemmin ja laajemmin kokonaisuudessaan, miten me todella lapsia suojaamme.

[3] **Lauri Oinonen /kesk:** Arvoisa rouva puhemies! Ed. Pertti Hemmilän lakialoite 113/2000 on erittäin onnistunut aloite, johon ilomielin yhdyn, ja ilomielin kuulin kaikki ne sanat, jotka ed. Pertti Hemmilä äskeisessä lakialoitteen esittelypuheenvuorossa käytti. Asia on juuri täsmälleen, kuten hän toi esille. Aivan kuten ed. Rauhala toi esille, asia on aivan samoin. Toivon, että voitaisiin vielä palata viime kesänä käsiteltyihin kysymyksiin. Meidän on tiedotusvälineissä — televisio ja radio, nimenomaan tässä järjestyksessä — vaikutettava siihen, että ohjelmat ovat sellaisia, että ne ovat myös lapsille soveliaita.

Meillä on kovasti perusteltu kotien vastuuta. Me tiedämme, että vaikka me kuinka hienotunteisesti luotamme siihen, että kodit jotain pysty-

vät vaikuttamaan, näin ei käytännössä tapahdu, tai sitten niidenkin kotien osalta, joissa vielä voidaan pitää huoli, että liian nuoret eivät pääse katsomaan heille soveltumattomia ohjelmia, voi tapahtua paha järkytys, jos nuori on vaikkapa jollakin leirillä, jossa sitten katsotaan televisio-ohjelmaa ja sieltä tulee jotain sellaista, jonka takia pieni lapsi viettää unettomia öitä. Viime kesänä tiedän tuttavapiirissä käyneen juuri tällä tavalla. Olin tavattoman pahoillani, koska me olimme eduskunnassa hyväksyneet lain, johon en voinut sisällöltään yhtyä. Nyt on löytänyt ed. Pertti Hemmilä vielä hyvän aloitteen muodossa valitettavan epäkohdan. Tuo mainos, johon ed. Pertti Hemmilä viittasi, oli todella aikuistenkin kannalta epämiellyttävä ja törkeä. Missään tapauksessa se ei minun ymmärtääkseni palvellut edes mainostajankaan tarkoitusta, vaan oli luotaantyöntävä, mutta kerta kaikkiaan lasten kannalta soveltumaton. Minä toivon, että aloitteen jatkokäsittelyssä nähtäisiin asia sillä tavalla, kuin aloitteentekijä on sen tuonut esille.

Samoin toisin esille myöskin eri radioitten ohjelmista. On tietysti hyvä, että meillä on sananvapautta, mutta tuntuu, että meillä on mauttomuuden rajat radio-ohjelmissa ylitetty. Monien radioitten ohjelma on sellaista, että eräällekin maakuntaradiolle olen sanonut, että se on varsin hyvä: Kun jätän autoni lentokentälle, panen radion mahdollisimman täydelle, katkaisen virran, niin röyhkeää varasta ei olekaan, että kun sieltä tärähtää tuo radio-ohjelma, etteikö hän heti siinä hetkessä karkuun lähtisi.

Näin ollen meillä on vakava huoli, arvoisa rouva puhemies, siitä ohjelmasta, mitä televisio ja radiot välittävät. Toivon, että ed. Hemmilän hyvä aloite tulee mahdollisimman pian lainsäädännöksi.

4 **Petri Salo /kok:** Arvoisa rouva puhemies! Me kaksi konservatiivista poliisimiestä, kaksi perheenisää täältä takapenkiltä, kiinnitimme asiaan huomiota, koska omakohtaisesti perheemme kautta näemme, että näin ei voi elämä jatkua. Me näemme sen, että maailma on tänä päivänä uutistulvaa täydellään. Sitä tulee sotaa, sitä tulee ääniä, sitä tulee tehosteita. Yksinkertaiset pienet lapset eivät ymmärrä tässä maailmankaikkeudessa sitä, mikä on totta ja mikä on kuviteltua, varsinkin kun kännykkäisät istuvat täällä eivätkä ole vieressä kertomassa, mitä mainoksilla ajetaan takaa. Tiedämme varmasti aivan hyvin, että yksittäiset kansanedustajien lakialoitteet eivät johda muuta kuin keskusteluun ainakin tässä lähetekeskustelussa, mutta katsoimme kuitenkin velvollisuudeksemme nostaa jälleen asian esiin, että todetaan, että eduskunnan arvokkaimmassa keskustelufoorumissa on tämäkin keskustelu käyty.

Tiedämme, että meillä on Ylen hallintoneuvosto, jota eduskunta hallitsee, mutta kaupallisiin kanaviin ja ulkolaisiin kaapelitelevisioihin me emme voi vaikuttaa. Me olemme voimattomat tilanteen edessä. Halusimme vain kiinnittää huomiota ja toivoisimme, että ministeriön esityksessä vielä joskus päästäisiin siihen, että käännettäisiin pari pykälää konservatiivin suuntaan tässä asiassa.

5 **Pentti Tiusanen /vas:** Arvoisa puhemies! Tietysti asenteet ovat asioita, jotka meitä itse kutakin aina hallitsevat aivan sillä tavalla, että asenteidemme mukaan me kohtelemme eri henkilöitä eri tavalla. Aivan samalla tavalla asenteidemme mukaan me voimme katsoa, että jokin televisio-ohjelma on toisenlainen: jonkun mielestä se on lapsille vaarallinen, toisen mielestä ei kovinkaan.

Itse kyllä yhdyn edustajien Hemmilän ja P. Salon huoleen yleisellä tasolla, mutta en usko, että voidaan tällaisella kiellolla vaikuttaa itse asiaan. Tv-uutisiin ei voida vaikuttaa. Niitä joudutaan myös lasten katseluaikaan näyttämään. Valitettavasti totuus on monesti paljon kuvitteellisia mainoksia ja muita ohjelmia pahempi, myös väkivallan kannalta vaikkapa. Toisaalta todelliset uhkat ja mainokset nuorisolle ja lapsille ovat esimerkiksi tupakkamainokset, joita kuitenkin on. Ajatelkaamme vaikka F1-kilpailuja tällä hetkellä. Nehän ovat käytännössä tupakkamainoksia, joissa Marlboro- ja West-nimiset tuotemerkit taistelevat keskenään. Viimeksi Marlboro voitti.

6 **Lauri Oinonen /kesk:** Arvoisa rouva puhemies! On aivan totta, kuten ed. Tiusanen toi esille, että vaikkapa televisiouutisissa nähdään väkivaltaa ja sotaa. Aivan viime hetkinäkin näin on nähty, ja pelkään, että tulemme näkemään. Mutta onko sitten niin, että uutisissa se on kuitenkin jollakin tavalla asiayhteydessään sittenkin parempi, vaikka se saattaa myös herättää kauhua, mutta ohjelmat, joihin tällä aloitteella tähdättiin, ovat sillä tavalla asiayhteyksistä irrallaan ja ne ovat ainakin täysin tarpeettomia, että sen takia näihin pitäisi puuttua.

[7] **Pertti Hemmilä /kok:** Arvoisa rouva puhemies! Lyhyesti ed. Tiusaselle, että jos verrataan uutislähetyksiin ja niissä esiin tulevaan kaikenlaiseen lapsillekin sopimattomaan viestintään, niin vanhemmat voivat vaikka sulkea tv-vastaanottimen. Mutta tässä on kysymys etukäteismainospätkistä. Ne voivat tulla minkä tahansa ohjelman yhteydessä, vaikka perheohjelmien tauolla.

Keskustelu päättyy.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään liikennevaliokuntaan.

15) Laki ampuma-aselain 102 §:n muuttamisesta

Lähetekeskustelu
Lakialoite LA 114/2000 vp (Sulo Aittoniemi /alk)

Asia lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti hallintovaliokuntaan.

16) Laki rikoslain 28 luvun 14 §:n ja eräiden siihen liittyvien lakien muuttamisesta

Lähetekeskustelu
Lakialoite LA 115/2000 vp (Sulo Aittoniemi /alk)

Asia lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti lakivaliokuntaan.

17) Laki vuodelta 2001 suoritettavista sairausvakuutusmaksuista ja työnantajan kansaneläkemaksusta

Lähetekeskustelu
Lakialoite LA 116/2000 vp (Sulo Aittoniemi /alk)

Puhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään sosiaali- ja terveysvaliokuntaan.

Keskustelu:

[1] **Pekka Kuosmanen /kok:** Arvoisa rouva puhemies! Ed. Aittoniemi on tehnyt aloitteen, että sairausvakuutusmaksu eläkeläisiltä poistettaisiin ja jatkossa sairausvakuutusmaksu olisi 1,70 veroäyriltä pienempi eli sama kuin palkansaajilla. Siinä mielessä ed. Aittoniemi on tehnyt hyvän aloitteen. Jos ajattelemme eläkeläisiä, niin kun tavalliselta eläkeläiseltä poistettiin kansaneläkkeen pohjaosa, 400 markkaa kuukaudessa eli noin 5 000 markkaa vuodessa, tavalliselta eläkeläiseltä poistettiin yhden kuukauden eläke kokonaan. Sitä ei korjaa mikään verotaulukkojen muutos, koska alle 6 000 markan tulosta ei makseta minkäännäköistä veroa. Siinä mielessä on pieneläkkeensaajia kohtaan tosi suuri vääryys, että kansaneläkkeen pohjaosa poistettiin, ja hallituksen pitäisi mielestäni käsitellä uudelleen kansaneläkkeen suuruus varsinkin pienituloisille.

[2] **Pentti Tiusanen /vas:** Arvoisa puhemies! Ed. Kuosmanen puhui ihan oikeita sanoja. Kansaneläkkeen pohjaosan poistaminen on ollut ongelmallinen päätös ja se on hiertänyt jatkuvasti, ihan voisin sanoa kaikkien eläkeläisten luottamusta valtiovaltaan, jopa niidenkin, joita se ei ole henkilökohtaisesti koskenut. Se on kehittynyt hyvin periaatteelliseksi kysymykseksi.

Oma lukunsa on kahteen kertaan tapahtunut kansaneläkkeen pohjaosan leikkaus, joka on useankin ministerin toimesta ilmoitettu sellaiseksi, joka on syytä oikaista. Muun muassa huhtikuussa 99 hallitusneuvottelujen yhteydessä tällainen mielipide muodostettiin yksimielisesti.

Sairausvakuutuksen ylimääräinen osuus pitäisi eläkeläisiltä poistaa. Totean, että se on Ahon hallituksen aikainen päätös ja että eduskunnassa on kiertänyt lakialoite, joka esittää huomattavasti selkeämpää poistoa kuin hallituksen esitys, joka on 0,3 prosenttiyksikköä vuoden 2001 talousarvioon.

[3] **Lauri Oinonen /kesk:** Arvoisa rouva puhemies! Ed. Sulo Aittoniemen tekemä lakialoite n:o 116/2000 vp on erittäin hyvä, kuten kaksi edellä käytettyä puheenvuoroa myös osoittivat. Tällä osaltaan tehdään oikeutta eläkeläisille, ei kovin paljon, mutta tämä on aivan oikein käsiteltävässä asiassa.

Keskustelu päättyy.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään sosiaali- ja terveysvaliokuntaan.

18) Laki tuloverolain 31 §:n muuttamisesta

Lähetekeskustelu
Lakialoite LA 117/2000 vp (Sulo Aittoniemi /alk)

Asia lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti valtiovarainvaliokuntaan.

19) Laki arvonlisäverolain 3 §:n muuttamisesta

Lähetekeskustelu
Lakialoite LA 118/2000 vp (Sulo Aittoniemi /alk)

Asia lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti valtiovarainvaliokuntaan.

20) Hallituksen esitys laiksi kirjastolain 12 §:n muuttamisesta

Mietintöjen pöydällepano
Hallituksen esitys HE 125/2000 vp
Sivistysvaliokunnan mietintö SiVM 7/2000 vp

Mietintö pannaan pöydälle puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti seuraavaan täysistuntoon.

21) Hallituksen esitys laiksi taiteilijaprofessorin viroista ja valtion taiteilija-apurahoista annetun lain väliaikaisesta muuttamisesta

Mietintöjen pöydällepano
Hallituksen esitys HE 126/2000 vp
Sivistysvaliokunnan mietintö SiVM 8/2000 vp

Mietintö pannaan pöydälle puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti seuraavaan täysistuntoon.

22) Hallituksen esitys laiksi eräistä kirjailijoille ja kääntäjille suoritettavista apurahoista ja avustuksista annetun lain väliaikaisesta muuttamisesta

Mietintöjen pöydällepano
Hallituksen esitys HE 127/2000 vp
Sivistysvaliokunnan mietintö SiVM 9/2000 vp

Mietintö pannaan pöydälle puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti seuraavaan täysistuntoon.

23) Hallituksen esitys laiksi kuntien kulttuuritoiminnasta annetun lain väliaikaisesta muuttamisesta annetun lain voimaantulosäännöksen muuttamisesta

Mietintöjen pöydällepano
Hallituksen esitys HE 128/2000 vp
Sivistysvaliokunnan mietintö SiVM 10/2000 vp

Mietintö pannaan pöydälle puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti seuraavaan täysistuntoon.

Puhemies: Eduskunnan seuraava täysistunto on huomenna perjantaina kello 13.

Täysistunto lopetetaan kello 22.46.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Jouni Vainio